

AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2017

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Määräykset ja ohjeet 2017:9a

© Opetushallitus

Määräykset ja ohjeet 2017:9a

ISBN 978-952-13-6385-6 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-8888 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

Aikuisten perusopetuksen järjestäjät

Voimassaoloaika

12.6.2017 alkaen

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu

Perusopetuslaki (628/1998) 14 § (muutettu 477/2003), 22 ja 29 § (muutettu 1267/2013 ja 1498/2016),
perusopetusasetus (852/1998) 10, 11 ja 14 §,
oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (muutettu 791/2014 ja 1501/2016) ja 24 § (muutettu 791/2014) sekä
valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

Kumoaa Opetushallituksen määräykset nrot 19/011/2015 ja 3/011/2016

AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2017

Opetushallitus on päättänyt Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista 2017 liitteen mukaisesti. Päätöksellä kumottuja määräyksiä ja niiden mukaan laadittua aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaa noudatetaan siihen saakka, kun tämän määräyksen mukainen uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön.

Opetuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä perusteissa on määrätty.

Tämän määräyksen mukainen opetussuunnitelma otetaan käyttöön kaikkien opiskelijoiden osalta 1.1.2018 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heino

Johtaja

Jorma Kauppinen

SISÄLTÖ

1	Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta	7
1.1	Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	7
1.2	Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet	8
1.3	Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen.....	10
1.4	Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut	10
2	Opetuksen järjestämisen lähtökohdat	12
2.1	Aikuisten perusopetuksen kohderyhmät	12
2.2	Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	12
2.3	Koulutuksen laajuus ja rakenne	13
2.4	Arvoperusta.....	15
2.5	Oppimiskäsitys.....	16
2.6	Paikallisesti päätettävät asiat	17
3	Aikuisten perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	18
3.1	Aikuisten perusopetuksen tehtävä	18
3.2	Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet	18
3.3	Tavoitteena laaja-alainen osaaminen	20
3.4	Paikallisesti päätettävät asiat	25
4	Oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuri	27
4.1	Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	27
4.2	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	27
4.3	Oppimisympäristöt ja työtavat.....	30
4.4	Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.....	32
4.5	Paikallisesti päätettävät asiat	34
5	Ohjaus, oppimisen ja opiskelun tuki, opiskeluhoito ja kurinpidollisten keinojen käyttö	35
5.1	Ohjaus	35
5.2	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	36
5.3	Oppimisen ja opiskelun tuki	38
5.4	Opiskeluhoito	39
5.5	Kurinpidollisten keinojen käyttö.....	40
5.6	Paikallisesti päätettävät asiat	41
6	Yhteistyö ja opetuksen järjestämistapoja	43
6.1	Yhteistyö	43
6.2	Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	44
6.3	Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus	44
6.4	Paikallisesti päätettävät asiat	45
7	Oppimisen arviointi	47
7.1	Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri	47
7.2	Arvioinnin yleiset periaatteet	48
7.3	Arvioinnin kohteet.....	49

7.4	Opinnoissa eteneminen.....	50
7.5	Muulla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.....	50
7.6	Osaamisen osoittaminen erityisessä tutkinnossa.....	51
7.7	Arviointi ja todistukset alkuvaiheessa.....	51
7.8	Arviointi ja todistukset päättövaiheessa.....	52
7.8.1	Kurssisuorituksen arviointi.....	52
7.8.2	Oppiaineen oppimäärän arviointi ja päättöarvosanan muodostaminen.....	53
7.8.3	Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus.....	53
7.8.4	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät.....	54
7.9	Paikallisesti päätettävät asiat.....	56
8	Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus.....	58
8.1	Ohjaaminen alkuvaiheen opetukseen ja alkuvaiheen tehtävä.....	58
8.2	Paikallisesti päätettävät asiat.....	58
8.3	Oppiaineet lukutaitovaiheessa.....	59
8.3.1	Äidinkieli ja kirjallisuus.....	59
8.3.2	Matematiikka.....	65
8.3.3	Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus.....	67
8.3.4	Ympäristö- ja luonnontieto.....	70
8.3.5	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot.....	72
8.3.6	Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit.....	75
8.4	Oppiaineet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa.....	75
8.4.1	Äidinkieli ja kirjallisuus.....	76
8.4.1.1	Suomen kieli ja kirjallisuus.....	78
8.4.1.2	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.....	86
8.4.1.3	Äidinkieli ja kirjallisuus; saame, romani, viittomakieli ja muu opiskelijan äidinkieli.....	92
8.4.2	Vieras kieli.....	92
8.4.2.1	Vieras kieli, englanti, A-oppimäärä.....	94
8.4.2.2	Muu vieras kieli, A-oppimäärä.....	97
8.4.3	Matematiikka.....	101
8.4.4	Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus.....	105
8.4.5	Ympäristö- ja luonnontieto.....	108
8.4.6	Terveystieto.....	113
8.4.7	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot.....	117
8.4.8	Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit.....	121
9	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus.....	123
9.1	Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintojen aloittaminen.....	123
9.2	Paikallisesti päätettävät asiat.....	123
9.3	Oppiaineet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa.....	124
9.3.1	Äidinkieli ja kirjallisuus.....	124
9.3.1.1	Suomen kieli ja kirjallisuus.....	127
9.3.1.2	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.....	135
9.3.1.3	Äidinkieli ja kirjallisuus; saame, romani, viittomakieli ja muu opiskelijan äidinkieli.....	142

9.3.2	Toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet	143
9.3.2.1	Toinen kotimainen kieli, ruotsi B1-oppimäärä	144
9.3.2.2	Vieras kieli, englanti, A-oppimäärä.....	149
9.3.2.3	Muu vieras kieli, A-oppimäärä.....	156
9.3.3	Matematiikka	162
9.3.4	Uskonto.....	168
9.3.5	Elämäkatsomustieto	172
9.3.6	Historia	175
9.3.7	Yhteiskuntaoppi	179
9.3.8	Fysiikka.....	183
9.3.9	Kemia	188
9.3.10	Biologia.....	192
9.3.11	Maantieto	196
9.3.12	Terveystieto.....	200
9.3.13	Opinto-ohjaus ja työelämätaidot.....	205
9.3.14	Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit.....	209
LIITE 1	Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	210
LIITE 2	Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	220
LIITE 3	Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	229
LIITE 4	Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 7 §:n muuttamisesta	239

1 Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu kaikille niille, jotka suorittavat perusopetusta oppivelvollisuusiän jo päätyttyä. Aikuisten perusopetus sisältää kaksi vaihetta: alkuvaiheen ja päättövaiheen. Tarvittaessa alkuvaihe sisältää myös lukutaitovaiheen (tai osan siitä), mikäli opiskelijalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa tai taito on puutteellinen. Aikuisten perusopetuksen järjestäminen pohjautuu vahvasti opintojen henkilökohtaistamiseen luvussa 5.2 kuvatun henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla. Opiskelijan aiempi osaaminen luetaan hyväksi aikuisten perusopetuksessa.

Aikuisten perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on huolehtia koulutuksen tasavuorosta ja laadusta sekä luoda hyvät edellytykset opiskelulle. Perusopetuksen ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (myöh. tuntijakoasetus), opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuva lukuvuosisuunnitelma.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen¹ sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen² pohjalta. Opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama kansallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma laaditaan.³ Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä sekä edistää yhtenäistä aikuisten perusopetusta maan kaikissa aikuislukioissa, kansanopistoissa ja muissa aikuisten perusopetusta tarjoavissa oppilaitoksissa. Tämä perusteasiakirja kattaa aikuisten perusopetuksen kokonaisuudessaan alkuvaiheesta perusopetuksen päättövaiheeseen.

Aikuisten perusopetus on opetuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tehtäviä ja tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Aikuisten perusopetus on osa aikuiskoulutusjärjestelmää ja tämän vuoksi aikuisten perusopetuksessa käytetään käsitettä opiskelija oppilaan sijaan. Opiskelijalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, opintojen ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea.⁴

1 Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998, muutettu valtioneuvoston asetuksella 423/2012)

2 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017)

3 Perusopetuslaki 14 § 2 mom.

4 Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa aikuisten perusopetuksen ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä opetuksen kansallisten tavoitteiden ja sisältöjen että paikallisesti tärkeinä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmaisussa ja toteuttamisessa.

Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa ja oppilaitosten työtä. Opetussuunnitelma liittyy aikuisten perusopetuksen kunnan muuhun toimintaan aikuisten perusopetuksessa olevien opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetussuunnitelman perusteet ohjaavat opetuksen järjestäjiä kehittämään oppilaitoksiaan kasvuyhteisöinä ja opiskelijoille mielekkäinä ja kannustavina oppimisympäristöinä niin, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa mahdollisimman hyvin. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma liittyy oppilaitosten toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan saman kohderyhmän oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta sekä sen toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä.⁵ Opetussuunnitelmassa päätetään opetuksen ja oppimisen arvioinnin, opiskelun ohjauksen, tuen ja opiskeluhuollon sekä yhteistyön ja erityisissä tilanteissa toteutettavan opetuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. Opetussuunnitelmassa täydennetään ja painotetaan paikallisesta näkökulmasta aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, erityispiirteet ja mahdollisuudet, opiskelijoiden tarpeet sekä oppilaitoksen oman itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta toisen asteen koulutukseen siirtymiselle. Koska aikuisten perusopetusta järjestetään useimmiten aikuislukioissa ja kansanopistoissa, jotka järjestävät myös muuta koulutusta ja opetusta, opetussuunnitelman laadinnassa huolehditaan koko oppilaitoksen tavoitteiden ja käytäntöjen yhdenmukaisuudesta tai keskinäisestä yhteensopivuudesta. Sama periaate koskee mahdollista laajempaa opetuksen järjestäjäverkkoa.

Opetuksen järjestäjä voi hankkia lukutaitovaiheen opetusta kunnalta, kuntayhtymältä tai yksityiseltä perusopetuksen järjestäjältä sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä.⁶ Tällaisessa hankinnassa opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että hankittava opetus on opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta. Mikäli järjestäjä päättää hankkia tämän osuuden aikuisten perusopetuksesta toiselta järjestäjältä, järjestäjän tulee kuvata tämä hankintamenettely omassa opetussuunnitelmassaan sekä sisällyttää siihen lukutaitovaiheen opetussuunnitelma sellaisessa muodossa kuin se toisen järjestäjän toimesta tullaan toteuttamaan.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä ja ruotsinkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.⁷ Pai-

5 Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

6 Perusopetuslaki 46 §, muutettu lailla 1507/2016

7 Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

kallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän oppilaitoksille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman oppilaitoksen yhteisiä ja/tai oppilaitoskohtaisia osioita. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman tulee luoda realistinen ja motivoiva koulutuspolun osa siihen osallistuville opiskelijoille. Erityistä huomiota kiinnitetään sellaisten opiskelijoiden opiskeluedellytyksiin, joiden osaamistaso on heikko, joiden peruskouluopinnot ovat huomattavan vajavaiset tai ne puuttuvat kokonaan. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadintatyössä osallistutaan paikallisen koulutustarjonnan kehittämiseen rakentamalla mielekästä koulutusjatkumoa sekä varmistamalla opiskelijoiden sujuva siirtyminen jatkokoulutukseen tai työelämään. Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa tehdään paikallisesti tai alueellisesti yhteistyötä muiden samojen opiskelijaryhmien kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Näitä ovat muut oppilaitokset, työ- ja elinkeinotoimistot, erilaiset koulutus- ja kulttuuripalveluiden tarjoajat sekä opiskeluhuollon ja alle 18-vuotiaita koskevan kodin ja koulun yhteistyön osalta kunnan sosiaali- ja terveystoimikset.⁸

Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opetuksen järjestäjän koulutusta koskevat muut suunnitelmat ja päätökset sekä mahdollinen opetuksen järjestäjän kestävä kehitys tai kulttuurikasvatuksen ohjelma. Lisäksi otetaan huomioon yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁹.

Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman. Opiskelijalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista perusopetusta.¹⁰ Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen opiskelijoiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opetustoimen henkilöstön osallistumismahdollisuuksista sekä eri ryhmien välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa ja toimeenpanossa. Opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman laadintaan.¹¹ Oppilaitoksen eri henkilöstöryhmien ja opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksista opetussuunnitelman valmisteluun huolehditaan riippumatta siitä, laaditaanko opetussuunnitelma oppilaitoskohtaisena, oppilaitosten yhteisenä vai alueellisenä opetussuunnitelmana. Alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajat voivat tarvittaessa osallistua opetussuunnitelmatyöhön ja oppilaitoksen toiminnan suunnitteluun, erityisesti toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämisessä.

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa mahdollisuuden suorittaa näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta rangaistuslaitoksessa, siitä tulee päättää opetussuunnitelmassa. Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa tuntijakoasetuksen määrittämistä tuntijaosta voidaan poiketa.¹²

8 Perusopetuslaki 15 § 2 mom.

9 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

10 Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

11 Perusopetuslaki 47 a §

12 Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 7 § 3 mom.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin keskeiseksi tarkoitukseksi laki määrittelee koulutuksen kehittämisen ja oppimisen edellytysten parantamisen.¹³ Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Valtaosa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnista on opetuksen järjestäjän ja oppilaitosten itsearviointia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia. Siinä voidaan hyödyntää myös kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Myös perusopetuksen valtakunnalliset laatukriteerit¹⁴ tukevat itsearviointia ja sen pohjalta tehtävää omaa kehittämistyötä. Opetuksen järjestäjä päättää laatukriteereiden käytöstä.

Valtakunnalliset muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät aina vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien itsearviointiin ja omaan kehittämistyöhön perustuen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista oppilaitoksille ja oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Tässä määriteltyjen asioiden lisäksi opetussuunnitelman perusteiden kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa kuvatun kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata.

Opetuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelman laatimiseen sekä seurantaan ja arviointiin liittyvistä ratkaisuista ja toimintatavoista:

- mitkä ovat opetuksen järjestämisen lähtökohtien ja paikallisen toimintaympäristön erityispiirteet ja miten ne otetaan huomioon opetussuunnitelman valmistelussa
- mikä on paikallisen opetussuunnitelman laatimistapa (oppilaitoskohtainen, oppilaitosten yhteinen, kuntakohtainen, seudullinen tai muu ratkaisu)
- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan
- miten aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon saman oppilaitoksen muut opetussuunnitelmat

13 Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom.

14 Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

- mikä on opetussuunnitelman rakenne ja missä muodossa se julkaistaan
- miten henkilöstö ja opiskelijat osallistuvat opetussuunnitelman valmisteluun ja kehittämiseen
- mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa
- miten huolehditaan opiskeluhuoltoa sekä alle 18-vuotiaiden osalta kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa
- miten kotoutumista edistävä yhteistyö rakennetaan osaksi opetussuunnitelmaa ja sen laadintaprosessia
- miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan sekä miten opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut:

- mikä on perusopetuksen alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen sekä päättövaiheen opetustarjonta
- mikäli järjestäjä päättää hankkia lukutaitovaiheen opetusta toiselta aikuisten perusopetuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestäjältä, järjestäjän tulee kuvata tämä hankintamenettely omassa opetussuunnitelmassaan sekä sisällyttää siihen lukutaitovaiheen opetussuunnitelma sellaisessa muodossa kuin se toisen järjestäjän toimesta tullaan toteuttamaan
- pakollisina opetettavat oppiaineet, niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
- valinnaisina tarjottavat oppiaineet, niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
- mikä on opetuksen järjestäjän kieliohjelma aikuisten perusopetuksessa
- mitkä ovat ne opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat, joiden toteuttamiseen paikallisessa opetussuunnitelmassa sitoudutaan (esimerkiksi keskeisen kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, tietostrategia, kulttuurikasvatussuunnitelma)
- mitkä ovat muut paikallisesti tärkeitä näkökohdat ja ratkaisut.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävän opetuksen osalta paikallista päätöksentekoa ohjaavat näkökohdat sisältyvät lukuun 6.

Opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää yhdenvertaisuuslain¹⁵ edellyttämä suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelma voidaan laatia myös erillisenä.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös sisällyttää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain¹⁶ mukainen tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia myös erillisenä. Tasa-arvosuunnitelma laaditaan lähtökohtaisesti vuosittain, mutta sen voi tehdä myös kahdeksi tai kolmeksi vuodeksi.

15 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

16 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5 a §

2 Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

2.1 Aikuisten perusopetuksen kohderyhmät

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu niille oppivelvollisuusiän ylittäneille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvosanoja. Kohderyhmässä on opiskelutaustaltaan ja valmiuksiltaan erityyppisiä opiskelijoita.

Aikuisten perusopetuksen kohderyhmiä ovat

- perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuusikäisinä tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoiksi perusopetuksen aikana
- 17–25 -vuotiaat maahanmuuttajataustaiset, jotka eivät voi osallistua oppivelvollisuusikäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia, mutta tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskelunvalmiuksia jatkaakseen opintoja toisella asteella
- muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheen opetusta, kuten luku- ja kirjoitustaitoa sekä matemaattisia valmiuksia tai jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin
- vangit, joilta puuttuu perusopetuksen päättötodistus tai joilla ei ole tarvittavia opiskelunvalmiuksia jatkaakseen opintoja toisella asteella
- aikuiset romanit, joilla on vain vähän peruskouluopintoja tai peruskoulun päättötodistus puuttuu
- muut aikuiset, jotka ovat keskeyttäneet peruskoulun oppivelvollisuusikäisinä
- aikuiset, jotka opiskelevat yhtä tai useampaa oppiainetta aineopiskelijana ja/tai haluavat korottaa perusopetuksen arvosanoja.

2.2 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen.¹⁷ Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille.¹⁸ Perusopetuslaissa säädetään, miltä osin perusopetuslakia tulee noudattaa aikuisten perusopetusta järjestettäessä ja mihin etuuksiin opiskelija on oikeutettu.¹⁹ Seuraavassa tekstissä käytetään sanaa ”oppilas”, jos teksti on suora lainaus lainsäädännöstä.

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.²⁰ Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulun-

17 Suomen perustuslaki 16 § 1 mom. (731/1999)

18 Perusopetuslaki 5 § 1 mom.

19 Perusopetuslaki 46 §

20 Perusopetuslaki 3 § 1 ja 2 mom.

käynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.²¹ Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.²² Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki²³.

Yhdenvertaisuuden edistämistä ohjaa yhdenvertaisuuslaki²⁴ ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä tasa-arvolaki²⁵.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset sekä henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset ja tekijän-oikeussäännökset.

Perustuslakia ja perusopetuslakia täydentävät kansainväliset ihmisoikeussopimukset. YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulokinnan ihmisoikeuksien merkittävydestä.²⁶ Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten oikeuksien sopimus.²⁷ Saamelaisien oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista²⁸.

2.3 Koulutuksen laajuus ja rakenne

Aikuisten perusopetuksessa opiskelija voi

- suorittaa perusopetuksen oppimäärän
- suorittaa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen tai sen osia
- suorittaa alkuvaiheeseen sisältyvän lukutaitovaiheen tai sen osia
- suorittaa perusopetuksen oppiaineita tai niiden osia kursseina
- korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja.

Aikuisten perusopetuksen lähtökohtana on näkemys siitä, että aikuisopiskelija rakentaa osaamistaan aikaisemmin oppimilleen tiedoille ja taidoille, elämäkokemukselleen ja mahdollisille rinnakkaisille opinnoille. Näin ollen opetustarjonnassa on hyvä olla valinnaisuutta ja vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa.

Opiskelijan henkilökohtainen opintopolku rakennetaan joustavasti ja yksilöllisesti ottaen huomioon aikaisempi koulutus ja mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus. Opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä

21 Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

22 Perusopetuslaki 29 §

23 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, muutettu lailla 1501/2016)

24 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

25 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

26 YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948

27 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 59-60/1991, TSS-sopimus SopS 6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 85-86/1998, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus 2006

28 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma luvun 5.2 mukaisesti.

Opiskelijalla on oikeus sisällyttää henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa osia muiden opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien koulutustarjonnasta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Aikuisten perusopetuksen eri vaiheiden opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen (422/2012, muutettu asetuksella 135/2017) mukaan eri oppiaineiden ja aineryhmien pakollisista ja valinnaista kursseista.

Asetuksessa määrätty eri vaiheiden vähimmäiskurssimäärät määrittelevät ne pakollisten ja valinnaisten kurssien määrät, jotka opetuksen järjestäjän tulee vähintään tarjota.

Alkuvaiheen pakollisten kurssien määrän tulee olla 34 ja valinnaisten vähintään 10. Opiskelija valitsee vähintään 38 kurssia, mikäli hän suorittaa alkuvaiheen opinnot. Mikäli oppilaitos tarjoaa alkuvaiheeseen sisältyvää lukutaitovaihetta, on siihen kuuluvien pakollisten kurssien määrä 23 kurssia ja valinnaisten vähintään 6 kurssia. Näistä kursseista opiskelija valitsee vähintään 27 kurssia, mikäli hän suorittaa lukutaitovaiheen opinnot. Opiskelijan suorittama kurssimäärä määräytyy hänen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaan.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen opintoja valitaan joustavasti siten, että ne antavat opiskelijalle sellaiset tiedot ja taidot, että hänellä on mahdollisuus jatkaa opintojaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma voidaan laatia myös siten, että opiskelija suorittaa samanaikaisesti eri vaiheiden kursseja. Jos opiskelijan on tarkoituksenmukaista suorittaa vain lukutaito- ja/tai alkuvaiheen opintoja, hänet voidaan ohjata tämän jälkeen muuhun soveltuvaan koulutukseen.

Aikuisten perusopetuksen oppimäärä on vähintään 46 päättövaiheen kurssia. Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa aikuisten perusopetuksen oppimäärä sisältää kuitenkin vähintään 30 päättövaiheen kurssia,²⁹ mutta opetuksen järjestäjän harkintaan jää, mikä vähimmäislaajuus on opiskelijan edun mukaista. Päättövaiheen pakollisten kurssien määrän tulee olla 39 ja valinnaisten vähintään 10. Opiskelija valitsee vähintään 46 kurssia, mikäli hän suorittaa päättövaiheen.

Lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattava oppimäärä on laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotinen. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa.

Aikuisten perusopetuksessa kurssin kesto on 28 tuntia.³⁰ Opetusta voidaan järjestää osaksi tai kokonaan etäopetuksena. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohden käyttää vähintään 40 minuuttia.³¹

29 Perusopetusasetus 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 136/2017

30 Perusopetusasetus 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 136/2017

31 Perusopetusasetus 8 § 2 mom.

2.4 Arvoperusta

Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Aikuisella opiskelijalla on oikeus kehittyä omista lähtökohdistaan opiskelijana, yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Opintojen tulee antaa aineksia opiskelijan identiteetin, maailmankatsomuksen ja -kuvan sekä ihmiskäsityksen jatkuvaan kehittämiseen. Opiskelu antaa aineksia ja mahdollisuuksia yhteisten arvojen pohdintaan sekä valmiuksia arvioida niiden toteutumista. Opiskelijan valmiudet toimia aktiivisena kansalaisena sekä oman opiskeluyhteisönsä, perheensä ja lähipiirinsä aikuisena autonomisena jäsenenä paranevat opiskelun avulla.

Jokaisella opiskelijalla on oikeus hyvään ja tavoitteelliseen opetukseen. Opintojen tulee olla mielekkäitä sekä opiskelijan tavoitteiden että opetuksen järjestäjän näkökulmasta. Aiemmin opittujen tietojen ja taitojen huomioiminen ja yksilölliset opiskeluratkaisut tukevat aikuisen hyvää opintopolkua. Kannustava ja arvostava ilmapiiri ja aikuisopiskelijan elämäntilanteen huomioon ottavat opiskelu- ja arviointitavat ovat hyvän, vuorovaikutteisen ja turvallisen oppimisympäristön perusta. Perusopetus antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet jatko-opintoihin ja tukee myönteistä asennetta elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Opiskelusta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteuttamatta jäämistä.

Arvojen pohdinnan merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat opiskelijoiden arvomaailmaa. Arvokeskustelut opiskelijoiden kanssa ohjaavat heitä tunnistamaan ja nimeämään omia ja kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä kriittisesti.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Aikuisten perusopetus tukee opiskelijan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistynyt ihminen tahtoo hyvää ja pyrkii toimimaan oikein. Hän osaa arvioida eri lähteistä saatavan tiedon luotettavuutta ja käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesääntelyyn sekä vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Aikuisten perusopetus ylläpitää ja vahvistaa elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä ohjaa niiden puolustamiseen. Se edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat aikuisten perusopetuksen kehittämistä. Aikuisten perusopetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen väylänä.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Aikuisten perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus vahvistaa opiskelijan integroitumista tai kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä hänen oman kulttuuri-identiteettinsä rakentumista. Opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista, edistää vuorovaikutusta kulttuurien välillä ja sisällä sekä luo täten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisiaan aikuisten perusopetuksessa sekä tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja erilaisiin katsomuksiin. Asioita opitaan tarkastelemaan toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Opiskelu yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja hyvälle yhteistyölle. Opiskelu vahvistaa taitoja toimia kulttuurisesti moninaisessa yhteiskunnassa omaa kulttuuriperintöä unohtamatta. Aikuisten perusopetus ohjaa opiskelijoita tunnistamaan eri kulttuureiden yhteisiä hyvää elämää kannattelevia arvoja ja periaatteita. Se rakentaa perustaa ihmisoikeuksia kunnioittavalle maailmankansalaisuudelle ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta monitahoisten keskinäisriippuvuuksien maailmassa.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Aikuisten perusopetus edistää kestävää elämäntapaa ja ekososiaalista sivistystä kaikessa toiminnassaan ja opetuksessaan. Kestävän elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys lisää ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta ja ohjaa toimimaan kestävästi.

Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon kestävän tulevaisuuden. Opetuksessa tunnistetaan kestävä kehityksen välttämättömyys, pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja tämän pyrkimyksen kanssa sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja sekä vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.5 Oppimiskäsitys

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan opiskelija on aktiivinen toimija opinnoissaan. Hän suunnittelee opiskeluaan, asettaa sille tavoitteita ja arvioi toimintaansa. Samalla hänen taitonsa valita tuloksellisia opiskelumenetelmiä kehittyvät. Opiskelun avulla hän kehittää taitojaan tavoitteiden asettamisessa, tuloksellisten opiskelumenetelmien valinnassa sekä aiemmin opitun ja uuden tiedon yhteensovittamisessa. Ajattelutaitojen monipuolinen harjoittaminen sekä kielen, kehon ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla opiskelija oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan.

Koska oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa, opiskelijan tahto toimia vuorovaikutuksessa ja halu kehittää yhdessä toimimisen ja oppimisen taitoja on olennaista. Yhdessä oppiminen edistää opiskelijoiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Se antaa mahdollisuuden harjoitella rakentavaa ja avointa keskustelua, perustella omia kantoja ja arvioida niitä kriittisesti. Se lisää herkkyyttä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Kielitaito on keskeinen oppimisprosessin resurssi: opiskelija käyttää kielitietoisuuttaan sekä eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Aikuisella opiskelijalla on elämäntilanteesta riippuen myös monia muita rooleja, joissa hän voi kartuttaa ja harjoitella opintoihin sisältyviä tietoja ja taitoja. Opiskelijoita ohjataan myös arvioimaan toimintansa seurauksia ja vaikutuksia muihin ihmisiin ja ympäristöön.

Aikuisopiskelijan aiemmat tiedot, taidot ja opiskelukokemukset vaikuttavat oppimistilanteisiin ja opiskelijan käsityksiin itsestään oppijana. Taito ja tahto arvioida ja tarvittaessa muuttaa omia odotuksia, käsityksiä sekä totuttuja toimintatapoja luo edellytyksiä tulokselliselle oppimiselle. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ja realistinen ohjaus ja palaute vahvistavat opiskelijan myönteistä minäkuvaa, pystyvyyden tunnetta ja itsetuntoa sekä luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Myönteiset tunnekokemukset, opintosisältöjen merkityksellisyys, oppimisen mielekkyyden ja ilon kokemukset sekä uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista pitkäjänteisesti. Oppimiskokemukset vaikuttavat opiskelijan tapaan suhtautua opiskeluun ja hänen tavoitteisiinsa sekä valitsemiinsa opiskelutapoihin.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppiminen näkyy muutoksena ajattelu- ja toimintatavoissa kuten opiskelutekniikoiden kehittymisenä, uusina tietoina ja taitoina sekä elämän hallinnan paranemisena. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Aikuisten perusopetuksen eri oppiaineiden opetuksessa kehitetään opiskelijoiden oppimaan oppimisen taitoja.

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Arvokeskustelut luovat perustan opetussuunnitelman laadinnalle sekä yhteiselle opetustyölle. Paikallisesti päätetään, miten arvokeskustelut toteutetaan. Tällöin päätetään myös, miten luodaan edellytykset henkilöstön, opiskelijoiden sekä mahdollisesti yhteistyökumppaneiden osallistumiselle keskusteluihin.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat aikuisten perusopetuksen perusteissa kuvattua arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja painotukset (muilta osin arvoperustan ja oppimiskäsityksen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista opetuksessa seurataan ja arvioidaan.

Mahdolliset koulukohtaiset täydennykset kirjataan koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/ tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

3 Aikuisten perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3.1 Aikuisten perusopetuksen tehtävä

Aikuisten perusopetus on osa yleissivistävää opetusjärjestelmää, osa aikuiskoulutusjärjestelmää ja osa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusjärjestelmää. Perusopetus tarjoaa mahdollisuuden oppia perustaitoja ja laajentaa yleissivistyksen perustaa sekä antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Omien vahvuuksien löytäminen ja tulevaisuuden suunnittelu ovat keskeinen osa aikuisten perusopetusta. Perusopetus rakentaa opiskelijoiden myönteistä identiteettiä ihmisinä ja oppijoina.

Aikuisten perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta, joka edistää yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Sosiaalinen pääoma muodostuu ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Perusopetuksen tehtävänä on ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Perusopetus tukee opiskelijoiden yhteiskuntaan integroitumista ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista antamalla opiskelijoille riittävät kielelliset ja yhteiskunnalliset valmiudet. Aikuisten perusopetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota opetuksen työelämäyhteyksiin, työelämätaitoihin ja työllistymistä tukevien valmiuksien kehittämiseen. Perusopetus edistää sukupuolten tasa-arvoa. Se kannustaa yhdenvertaisesti eri sukupuolia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.

Aikuisten perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja tukea opiskelijoita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa ja säilyttämisessä. Perusopetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Aikuisten perusopetuksessa otetaan joustavasti huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja ajankohtaiset asiat. Globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti.

3.2 Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa³². Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

32 Perusopetuslaki (628/1998) 2 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 - 4 §

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä ilmaistaan perusopetuksen yleistavoite. Sen mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavien asioiden tulee perustua tieteelliseen tietoon.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä opiskeluhoito tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan opiskeluhoillon merkitys nostetaan vahvasti näkyviin.

Aikuisten perusopetuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijan osaaminen, elämäkokemukset, olosuhteet, ikä sekä kieli- ja kulttuuritausta huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia.³³

Valtioneuvoston asetuksessa (422/2012) säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistävälle laaja-alaiselle osaamiselle ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille.

33 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Opiskelussa ja työssä onnistuminen sekä vastuulliseksi kansalaiseksi kehittyminen edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös taitoa käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten opiskelijat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat opiskelijoiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle ja kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijalle annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Osaamiskokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti tukea jokaisen opiskelijan kehittymistä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan ja kestäväen elämäntavan edellyttämää osaamista. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaadunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimaan oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelun ja oppimisen kannalta on merkityksellistä, miten opiskelijat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Opiskelijat rakentavat uusia tietoja ja taitoja ja soveltavat ne yhteen aiemmin oppimansa kanssa. Aikuisopiskelijan ajatteluun ja oppimiseen vaikuttavat myös hänen elämäkokemuksensa ja asenteensa. Poisoppiminenkin voi olla tarpeen. Olennaista on, miten opiskelija osaa tehdä havaintoja, hakea, arvioida, muokata, tuottaa sekä jakaa tietoa ja ideoita. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelöllä ja intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hankittua tietoa käytetään ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että opiskelijat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti sekä voivat rohkaistua yleisesti hyväksytyjen ennakkokäsitysten ja

tulkintakehysten ylittämiseen. Toiminnalliset työtavat kuten draama, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja pelillisuus edistävät oppimisen iloa sekä vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet eettiseen ja systeemiseen ajatteluun kehittyvät, kun opetuksessa käsitellään asioiden vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmotetaan kokonaisuuksia. Opiskelijoita kannustetaan hankkiutumaan myös koulun ulkopuolella vuorovaikutus- ja asiointitilanteisiin, joissa he voivat oppia sekä uusia asioita että näissä tilanteissa tarvittavaa kieltä.

Aikuisopiskelijoita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla ja hakemaan tietoa sekä tarkastelemaan ajattelutapojaan uusista näkökulmista. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa. Heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä pohtimaan omaa sisäistä tietoaan. Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja ymmärrystä. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisenkin tiedon kohtaamiseen ja sen käsittelyyn. Oppivan yhteisön jäsenenä opiskelijat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Jokaista opiskelijaa autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun opiskelijoita ohjataan asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Opiskelijoita tuetaan rakentamaan hyvä tiedollinen perusta ja kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2)

Opiskelijat elävät oppimisyhteisössä ja maailmassa, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja sekä keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden kykyä tunnistaa ja arvostaa ympäristön kulttuurisia merkityksiä sekä rakentaa omaa kulttuuri-identiteettiä ja myönteistä ympäristösuhdetta. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Heitä ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnissa ja arjessa sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä opiskelijat oppivat havaitsemaan, vertailemaan ja arvioimaan eri kulttuureissa vaikuttavia aineettomia rakenteita kuten hierarkioita, roolimalleja ja valtaa. Opiskelijoita rohkaistaan toimijuuteen ja osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaaleissa yhteisöissä. Opiskelijoita kannustetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Opiskelijat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta sekä tutustua kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin.

Opiskeluun sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien tuntemista ja puolustamista sekä luottamusta siihen, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle.

Kouluyhteisössä opiskelijat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselleen. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan opiskelijoiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi opetuskielillä sekä ohjataan myös oman äidinkielen käyttöön. Opiskelijoita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Tärkeätä on myös oppia tuntemaan ja käyttämään monipuolisesti kuvia, matemaattisia symboleita ja muita merkkejä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimisen tukena mielikuvitustaan, kekseliäisyyttään ja huumorintajuun. Opiskelijoita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Arjen taidot (L3)

Arjen taidoilla tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä taitoja, toimimista teknologisoituneissa ympäristöissä sekä oman talouden hallintaa ja kuluttamista. Aikuisten perusopetuksessa tutustutaan yhteiskunnallisiin palveluihin ja niiden käyttöön.

Opiskelijoita kannustetaan huolehtimaan itsestään ja toisistaan sekä harjoittelemaan arjen taitoja, myös oppimalla muilta ja jakamalla omaa osaamista. Ajanhallinta on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen. Opiskelijat, joilta perusopetuksen suorittaminen on jäänyt kesken, voivat olla vaarassa syrjäytyä ja tarvitsevat siten tukea arjen hallinnan ja itsesäätelyn oppimiseen.

Opiskelijoita ohjataan toimimaan opiskeluyhteisössä vastuullisesti ja turvallisesti, ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on monia rooleja. Aikuisten perusopetuksen opiskelijoita pyritään tukemaan myös vanhemmuudessa sekä opettamaan heille taitoja esimerkiksi mahdollisten perhe-elämän ja kotoutumiseen liittyvien ristiriitojen ratkaisemisessa. Oman ja muiden kotoutumisprosessin eri vaiheiden tiedostaminen ja taito tarkastella omaa tilannetta sen pohjalta edistää opiskelijan hyvinvointia.

Opiskelijat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja opiskellaan sen toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Opetuksessa harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan arjen eri tilanteissa tarvittavien teknisten laitteiden ja järjestelmien käyttöä. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä teknologian vastuullista ja järkevää käyttöä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään monipuolisesti hyväkseen teknologian tuomia etuja ja mahdollisuuksia myös vapaa-ajalla ja omaehtoisessa opiskelussa.

Aikuisopiskelijoita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan. Opiskelijoita ohjataan mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä

omien vastuidensa ja oikeuksiensa tuntemiseen kuluttajina. Opiskelijoita ohjataan kestävästä elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat opiskelijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja niiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Opiskelijat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon kuuluu monia lukutaitoja, joita kehitetään opetuksessa. Opiskelijoiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Opiskelijoiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa opiskelijat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan opiskelijoille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä ja heidän vapaa-ajan tekstejään sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin opiskelijat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä sekä käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on välttämätön osa yleissivistystä ja arjen taitoja. Se on sekä tärkeä kansalaistaito itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Aikuisten perusopetuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuudet tv-osaamisen kehittämiseen oman lähtötason mukaisesti. Tv:tä käytetään suunnitelmallisesti opintojen eri vaiheissa, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella: 1) Vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteista ja keskeisistä käsitteistä sekä käytännön tv-taitoja omien tuotosten laadinnassa. 2) Opastetaan opiskelijoita käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Kehitetään opiskelijoiden valmiuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hallinnassa ja kannustetaan tv:tä hyödyntävään tutkivaan ja luovaan työskentelyyn. 4) Ohjataan opis-

kelijoita käyttämään tv:tä tarkoituksenmukaisesti vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on opiskelijoiden osaamistason huomioon ottaminen, opiskelijoiden kiinnostuksen ja aktiivisuuden herättäminen sekä mahdollisuus luovuuteen ja itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lisäksi syvennetään opiskelijoiden tietämystä tv:n erilaisista sovelluksista ja käyttötarkoituksista sekä sen muuttuvasta merkityksestä arjessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan tv:n käyttömahdollisuuksia opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa. Tv:n vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tv:n käyttöön kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä omassa arjessa ja globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat erityisesti teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Opiskelijoiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät heidän jatkokouluttautumistaan ja työllistymistään. Työelämätaidot ovat myös keskeinen osa kotoutumisprosessia. Opiskelijoita tuetaan realistisen ja ajantasaisen kuvan saamisesta työelämästä ja omista mahdollisuuksistaan siinä. Opiskelijoiden on tärkeää ymmärtää työn merkitys elämässä ja oma vastuunsa yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Opetuksen tehtävä on myös saada opiskelijat oivaltamaan yritteliäisyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan merkitys sekä yrittäjyyden mahdollisuudet omassa työllistymisessä. Opiskelu järjestetään niin, että opiskelijat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa sekä ymmärtää opiskelussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Opiskelussa harjaannutaan työskentelemään yksin ja yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa harjoitellaan työprosessien suunnittelua, ajankäyttöä, ongelmanratkaisutaitoja ja uusien hypoteesien ja vaihtoehtojen keksimistä. Opiskelussa harjoitellaan myös vuorovaikutusta ja kartutetaan työelämässä tarvittavaa peruskielitaitoa.

Opiskelijoita ohjataan tutustumaan Suomen talous- ja elinkeinoelämään, yrityksiin ja yrittäjiin sekä vapaaehtoistyöhön erityisesti omalla lähialueella. Perusopetuksen aikana opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus saada kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja niiden hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Opiskelijoita tuetaan verkostoitumisessa.

Opiskelussa harjoitellaan työelämätaitoja, jotka helpottavat opiskelijan siirtymistä työelämään ja menestymistä siinä. Työelämä tietouden ja työnhakutaitojen lisäksi opiskelija saa tietoa ja ohjausta jatkosuunnitelmiansa tueksi, kuten tietoa aiemman koulutuksensa ja työkokemuksensa soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään tai siitä, millaista ammatillista tai yleissivistävää koulutusta hän tarvitsee. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan ja tekemään sekä perusopetukseen liittyvät että jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisiä sukupuolirooleja ja muita roolimalleja kriittisesti tarkastellen ja niiden vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan jokaisen opiskelijan osallisuutta sekä kannustetaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä sitoutumista yhteisiin päätöksiin harjoitellaan osana opiskelua.

Opiskelijoiden oikeutta olla aloitteellinen ja osallistua päätöksentekoon kunnioitetaan. Opiskelijat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun mahdollisuuksiensa mukaan. Samalla he saavat kokemuksia sopimusten ja sääntöjen sekä luottamuksen tärkeydestä. Opiskelu edistää opiskelijan taitoa osallistua päätöksentekoon sekä toimia vastuullisesti omassa elämässä ja laajemmin opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua sekä pohtimaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuvaihtoehtoja yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista. Osallistumalla sekä oppilaitoksessa että sen ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan opiskelijat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista ja -kanavista. Opiskelijat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja mediavälitteisen viestinnän merkitystä ja käyttämään niiden mahdollisuuksia eettisesti kestävällä tavalla. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita kannustetaan käyttämään demokraattisia oikeuksiaan ja vapauksiaan vastuullisina ja aktiivisina kuntalaisina ja kansalaisina.

Perusopetuksen aikana opiskelijat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojensa, elämäntapojensa ja tekojensa merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Ympäristön suojelun merkitys avautuu luonnontieteellisen tiedon lisäksi omakohtaisten luontokokemusten kautta. Opiskelijat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja niiden muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä nämä tavoitteet, niistä johdettu laaja-alainen osaaminen ja oppiainekohtaiset tavoitteet edellyttävät opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat paikalliset aikuisten perusopetuksen tehtävää mahdollisesti täydentävät ja käytännön toteuttamista ilmentävät näkökohdat (muilta osin tehtäväkuvauksessa perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan; tehtävää voidaan konkretisoida ja toteuttaa myös käyttäen opetussuunnitelmaa täydentäviä suunnitelmia ja ohjelmia kuten kestävän kehityksen ohjelma tai kulttuurikasvatussuunnitelma)

- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee (muilta osin laaja-alaisen osaamisen kuvaamisessa voidaan käyttää perusteiden tekstiä sellaisenaan)
- mitkä ovat ne järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja toteutumista seurataan.

4 Oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuri

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Toimintakulttuuri sisältää kaikki yhteisön toimintatavat, käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin työn laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esille yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla. Oppilaitoksen toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia.

Aikuisten perusopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka muodostuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja sen kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Esimerkiksi oppilaitoksen vuorovaikutus- ja kielenkäyttömallit sekä sukupuoliroolit välittyvät opiskelijoille. Opiskeluyhteisön jäsenet omaksuvat ja ylläpitävät toimintakulttuuriin sisältyviä arvoja ja asenteita osin tiedostamattaankin. Aikuisopiskelijoilla on myös omat, olemassa olevat asenteet ja kulttuuriset käytänteet, joista osa rakentaa tavoiteltavaa toimintakulttuuria, mutta osa voi olla ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Toimintakulttuurin merkitysten pohdinta sekä sen ei-toivottujen vaikutusten tunnistaminen ja korjaaminen tavoitteiden suuntaisiksi ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa tarpeen mukaan. Kehittämisen perusedellytys on avoin, vuorovaikutteinen, luottamusta rakentava ja kaikkia yhteisön jäseniä osallistava keskustelukulttuuri. Toimintakulttuuria myös arvioidaan sekä oppilaitoksen henkilökunnan että opiskelijoiden kanssa, mikä antaa suuntaa oppilaitoksen toiminnalle. Toimintakulttuurilla ohjataan niin työyhteisöä kuin opiskelijoitakin yhteisöllisyyteen. Yhdessä tekemisen kulttuuri korostuu aikuisten perusopetuksessa.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Aikuisten perusopetuksessa toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet tukevat oppilaitoksia toimintansa suuntaamisessa ja kehittämisessä. Ne velvoittavat opetuksen järjestäjää luomaan edellytykset periaatteiden toteutumiselle.

Oppiva ja kannustava yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Aikuisten perusopetusta tarjoava oppilaitos toimii oppivana sekä kaikkia jäseniään tasa-arvoisesti oppimiseen kannustavana ja oppimista tukevana yhteisönä. Oppivan yhteisön

kehittymisen edellytys ja keskeisin työväline on dialogi. Tavoitteiden pohdiskelu ja oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät oppimista. Sitä vie eteenpäin myös yhteistyökumppaneilta sekä kehittämistyöstä, tutkimuksesta ja arvioinnista saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen johtamisen merkitys korostuu. Johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisilta oppimiseen. Aikuisten perusopetuksen opettajilta ja ohjaustyötä tekevilta edellytetään erityistä taitoa kannustaa ja motivoida oppijoita kohtaamaan oppimiseen, aiempaan opiskelutaustaan ja oppimiskokemuksiin sekä opiskelukieleen liittyvät haasteet. Jokaista kannustetaan löytämään omat voimavaransa ja vahvuutensa. Oppimaan oppimisen ohjauksella on tärkeä merkitys aikuisten perusopetuksessa. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, sisukkuutta opiskelussa ja työn loppuun saattamista.

Yksilöt huomioiva joustavuus

Opiskelijoiden taustojen ja elämäntilanteiden moninaisuus edellyttää perusopetukselta joustavia rakenteita ja opetusjärjestelyjä sekä yksilöllistä opintojen ohjausta. Aikuisten perusopetus voi olla jatkumoa opiskelijan aiemmalle opiskelulle oppivelvollisten perusopetuksessa, muille suoritetuille opinnoille tai suomen kielen koulutukselle. Monella maahanmuuttaja-taustaisella opiskelijalla on opintoja myös omasta kotimaastaan.

Opetuksen järjestämisessä ja opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten äidinkieli ja kulttuuri, uskonto tai katsomus, maahanmuuton syyt ja maassa-oloaika, aikaisempi koulunkäynti sekä opetuskielen taito ja suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemus. Opiskelijan omat opiskelutavoitteet otetaan huomioon ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma rakennetaan sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet sekä katsomukset ja uskonnot elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää tietoisesti sekä oman ympäristön kulttuuriperintöä että kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Se antaa näkyvyyttä Suomessa eläville erilaisille vähemmistöille. Aikuisten perusopetuksessa kotikansainvälisyys on monitahoinen voimavara. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöjä sekä suhtautuu moninaisuuteen avoimesti ja myönteisesti. Se antaa kasvutilaa monikerroksisille identiteeteille. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärtämystä, välittämistä ja vastuullista toimintaa. Opetus tukee opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Oppiva yhteisö keskustelee kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärtää kielen keskeisen merkityksen oppimisessa, vuorovaikutuksessa, yhteistyössä ja identiteetin rakentumisessa sekä yhteiskuntaan integroitumisessa ja kotoutumisessa. Eri kielten käyttö rinnakkain oppilaitoksen arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Myös jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntensä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia.

Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa yhteisössä jokainen työntekijä, erityisesti opettaja, on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan opettajien yhteistyönä niin, että opiskelijat saavat kaikissa oppiaineissa myös tarvitsemaansa kielellistä tukea.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Kaikilla on yhteisössä oikeus turvalliseen opiskelu- ja työympäristöön. Yhteisön rakenteet ja käytännöt rakennetaan tukemaan koko yhteisön ja sen jokaisen jäsenen psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia sekä arjen turvallisuutta. Riskien ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisy on osa turvallisuutta. Tilojen, oppimisympäristöjen, opetusvälineiden ja -tilanteiden turvallisuudesta ja esteettömyydestä huolehditaan suunnitelmallisesti.

Hyvät sosiaaliset suhteet, arvostus sekä avoin vuorovaikutus ja ympäristön viihtyisyys luovat edellytyksiä työrauhalle. Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen luo turvallisuutta. Yhteisössä ei hyväksytä kiusaamista, väkivaltaa, seksuaalista häirintää, syrjintää eikä rasismia, ja niitä ennaltaehkäistään aktiivisesti. Epäasialliseen käytökseen puututaan. Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta sekä varhaista ja riittävää tukea. Oppilaitos tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa opiskelijoiden hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Yhteisö kannustaa opiskelijoita osallistumiseen ja kehittää osallistumista ja vaikuttamista edistäviä rakenteita ja toimintatapoja. Kokemus kuulumisesta yhteisöön sekä siinä kuulluksi ja arvostetuksi tulemisesta lisää opiskelun merkityksellisyyttä. Oppijan tulee olla oman oppimisensa, yhteiskuntaan integroitumisensa ja kotoutumisensa subjekti.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan opetuksen suunnitteluun sekä oppilaitoksen mahdollisten toiminta- ja harrastusryhmien toimintaan. Opiskelijakunta tarjoaa yhden väylän opiskelijoiden osallistumiselle. Oppilaitoksen muut toimintamuodot kuten tukiohjelmat, vapaaehtoistyö tai moninaiset kestävä kehityksen toimintamuodot täydentävät sitä. Yhteistyö eri hallintokuntien, kulttuurilaitosten, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien oppilaitosten kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille.

Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee opiskelijoita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja kehittämällä ja valikoiden luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävä kehityksen ekologiset, taloudelliset sekä sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Se toimii esimerkkinä vastuullisesta suhtautumisesta ympäristöön sekä rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Yhteisö luo jäsenilleen edellytyksiä hahmottaa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välistä yhteyttä. Oppilaitosyhteisössä opiskelijat kehittävät taitoja arvioida oman elämäntapansa kestävyyttä ja tarvittaessa muuttaa sitä. He saavat kokemuksia yhteistyöstä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelijat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijoita kohtaamaan avoimesti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta³⁴ sekä vahvistaa arjen taitoja. Oppimisympäristöt kannustavat vuorovaikutukseen ja osallistumiseen sekä edistävät yhteisöllistä tiedon rakentamista ja myönteistä opiskeluilmapiiriä.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä pyritään pedagogisesti monipuolisiin ja opiskelijan tarpeisiin vastaaviin kokonaisuuksiin. Oppimisympäristöjen tulee tukea aikaisempiin kokemuksiin perustuvaa tietopohjaa ja auttaa opiskelijaa löytämään tehokkaita tapoja täydentää ja kehittää osaamistaan sekä muuttaa tarvittaessa käsityksiään tai toimintamallejaan. Oppimisympäristöjen avulla luodaan mahdollisuuksia joustaviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin opiskelumahdollisuuksiin, luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista.

Oppimisympäristöjä kehitettäessä otetaan huomioon tiedot ja taidot, joita aikuisopiskelijoille on karttunut työssä, perhe-elämässä ja vapaa-aikana. Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä parannetaan mahdollisuuksia opiskelijoiden henkilökohtaisten opintopolkujen toteuttamiseen.

Suomen kielen oppimisessa koko kohdekielinen ympäristö tukee kielitaidon kehittymistä. Aikuisen kokemuksia arjen erilaisista kielenkäyttötilanteista - sosiaaliset verkostot, harrastukset, asioimiskontaktit - hyödynnetään opiskelussa. Opiskelijaa kannustetaan koulun ulkopuolisten sekä myös erilaisten digitaalisten ja interaktiivisten oppimisympäristöjen käyttöön kielitaidon vankentamiseksi.

Tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan tilojen ja kalusteiden muunneltavuus, hyvät ergonomiset, esteettiset, esteettömät ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan opis-

³⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

kelijoiden käyttöön niin, että ne tukevat myös omatoimista opiskelua. Koulun sisä- ja ulkotoimien lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta- taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Työelämän, järjestöjen ja eri alojen asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä tavoitteellisesti verkostoituen. Kulttuurisesti monimuotoisissa oppimisympäristöissä toimiminen tukee opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä sekä vahvistaa osallisuutta, integroitumista suomalaiseseen yhteiskuntaan ja työllistymisen mahdollisuuksia.

Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä, jolloin ne edistävät opiskelijoiden fyysistä ja henkistä terveyttä ja hyvinvointia. Vastuullinen työskentely ja hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista ja turvallisuutta. Turvallista ja vastuullista työskentelyä harjoitellaan myös digitaalisissa oppimisympäristöissä. Olosuhteet suunnitellaan sellaisiksi, että toiminta on kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista.

Opiskelijoita ohjataan käyttämään myös omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteitaan oppimisen tukena.

Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen opiskelijan oppimista. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opetuksessa pyritään korjaamaan mahdollisia sukupuolittuneita tai stereotyyppisiä asenteita ja käytänteitä myös työtapojen valinnalla.

Aiemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen ja käytännönläheisyys ovat olennaisia piirteitä aikuisten opetuksessa. Uusiin työ- ja opiskelumenetelmiin harjaantuminen on keskeinen osa opiskelua ja opiskelijaa rohkaistaan kokeilemaan erilaisia opiskelutapoja. Opetuksessa käytetään havainnollisia, arkielämän tilanteisiin liittyviä, kokeellisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tiedonaloille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Taiteellista ilmaisua, luovuudenharjoituksia ja omaa tekemistä yhdistetään joustavasti opetukseen.

Eriyttämisessä kiinnitetään huomiota opiskelun laajuuteen ja syvyyteen, työskentelyn rytmiin ja etenemiseen sekä erilaisiin oppimistapoihin. Eriyttämisen lähtökohta ovat opiskelijoiden tarpeet sekä mahdollisuus itse suunnitella opiskelua, valita erilaisia työskentelytapoja ja tarvittaessa myös edetä yksilöllisesti. Opiskelijoita ohjataan löytämään itselleen parhaiten soveltuvia työskentelytapoja. Eriyttämällä voidaan tukea opiskelijan itsetuntoa ja motivaatiota. Eriyttämällä voidaan ennaltaehkäistä tuen tarpeen syntymistä.

Aikuisten perusopetuksessa opetus on kielitietoista. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitieteiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimiselle. Suomen kielen ja muiden oppiaineiden opetusta voidaan järjestää osittain samanaikaisopetuksena, mikä vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja kielitaidon kehittymistä. Tällöin tulee varmistaa, että

molempien oppiaineiden tai kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt toteutuvat. Tässä keinoja ovat esimerkiksi opiskelijan itsenäinen työskentely, etätehtävät ja projektityöt.

Työtapojen valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät opiskelijan halun oppia ja ottaa vastuuta oppimisestaan sekä lisäävät opiskelijan luottamusta itseensä oppijana
- hyödyntävät aikuisen elämäkokemuksia sekä harjaannuttavat osaamista, josta on opiskelijalle hyötyä ja iloa
- tukevat opiskelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa yhteisöllistä oppimista, edistävät sosiaalista joustavuutta ja kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista itsestä ja toisista
- rohkaisevat opiskelijoita monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin opetuskielillä ja muilla kielillä sekä rikastavat heidän sanavarastoaan ja ilmaisutaitojaan
- kehittävät tiedon hankkimisen, tuottamisen ja soveltamisen sekä tiedon luotettavuuden arvioimisen taitoja
- auttavat opiskelijaa tiedostamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan, aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti sekä kehittävät ja monipuolistavat opiskelijan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa
- mahdollistavat tarpeellisten tietojen ja taitojen oppimisen jatko-opintoja ja työelämää varten
- harjaannuttavat osallistumiseen, vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa aikuisten perusopetuksen oppimaan oppimista ja yhteiskuntaan integroitumista edistävää toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisriippuvuuksien ymmärtäminen. Opetuksen eheyttäminen kannustaa opiskelijoita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat opiskelijoita soveltamaan tietojen ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Opiskelijat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämänsä ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista jäsentämistapaa, jossa todellisen maailman ilmiöitä ja teemoja tarkastellaan kokonaisuuksina eri oppiaineiden opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen.

Eheyttämistä voidaan toteuttaa

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- käyttämällä samanaikaisopetusta
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä ja -viikkoja, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja

- suunnittelemalla ja toteuttamalla eri oppiaineiden yhteistyönä monialaisia oppimiskokonaisuuksia, joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelun lähtökohtana ovat aikuisten perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. Oppimiskokonaisuudet ilmentävät koulun toimintaa oppivana ja kannustavana yhteisönä. Ne edistävät opiskelijoiden integroitumista yhteiskuntaan ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista sekä vahvistavat erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

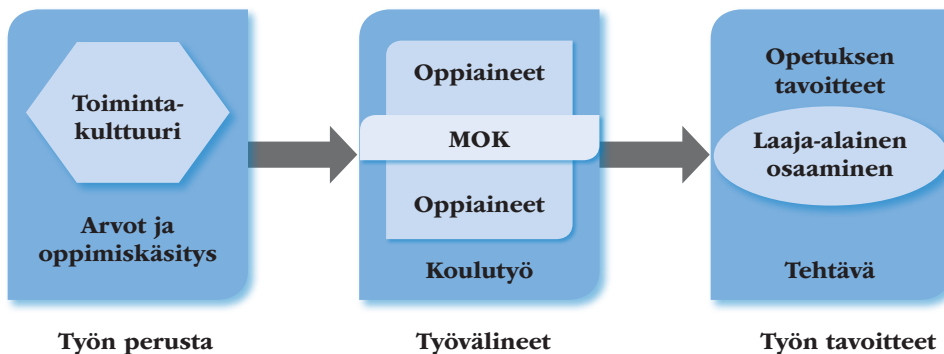
Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia olosuhteita ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota opettajille, opiskelijoille ja koulun ulkopuolisille yhteistyökumppaneille. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi, jotta opiskelijoilla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuksien sisältöön sekä työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Oppimiskokonaisuuksien teemat ja toteutustavat päätetään paikallisesti. On suotavaa, että aikuisten perusopetuksessa toteutetaan ainakin yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edellyttävät yhteistyötä oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä kokonaisuuksien toteuttamisessa. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja, joiden opiskelussa hyödynnetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä. Oppimiskokonaisuuksiin kuuluvan oppimisen arviointi on osa eri oppiaineisiin sisältyvää arviointia.

Opiskelijoiden mukanaolo suunnittelussa on välttämätöntä, sillä oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti opiskelijoiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita. Opiskelijan näkökulmasta monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin opiskelijoiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia asioiden edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteisvoimin
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opiskeluun
- vahvistaa arjen osaamisen harjoittelua ja antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttölanteisiin
- harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa opiskelijoita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet (MOK) ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden tehtävänä on vahvistaa kasvua ihmisenä ja vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää oppilaitoksen arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat aikuisten perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuurin pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan kehittämistä. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten opiskelijat ja muut toimijat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaitoskohtaisesti kuvataan ja/tai päätetään

- millaisin menettelyin opiskelijoiden ja koulun muun henkilökunnan osallistuminen koulun toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen turvataan
- mitkä ovat toimintakulttuurin kehittämisen mahdolliset paikalliset painopisteet
- mitkä ovat oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa ja kehittämistä ohjaavat mahdolliset paikalliset painotukset
- millaisin keinoin tuetaan vieraskielisten opiskelijoiden opetuskielen hallintaa osana kielitietoista toimintakulttuuria.

Jos opetukseen päätetään sisällyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia, opetussuunnitelmassa päätetään, mitkä ovat monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemat ja toteuttamistavat sekä keskeiset koulun ulkopuoliset yhteistyökumppanit oppimiskokonaisuuksittain sekä miten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista seurataan, arvioidaan ja kehitetään. Tällöin päätetään myös, miten monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa tarvittava yhteistyö ja työnjako toteutetaan ja miten huolehditaan siitä, että mahdollisimman monet oppiaineet osallistuvat monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen. Opetussuunnitelmassa voidaan myös päättää, mikä on se menettelytapa, jolla lukuvuoden aikana voidaan sopia jonkun uuden, tärkeäksi koetun monialaisen oppimiskokonaisuuden toteuttamisesta

Toimintakulttuuria tai sen kehittämistä koskevat paikalliset painotukset kirjataan oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösitoumuksia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

5 Ohjaus, oppimisen ja opiskelun tuki, opiskeluhuolto ja kurinpidollisten keinojen käyttö

5.1 Ohjaus

Ohjauksen tavoitteet

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan. Opiskelijan kokonaisvaltainen ohjaus on koko oppilaitoksen yhteinen tehtävä. Ohjauksen tavoitteena on lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia ja oppimaan oppimisen taitoja sekä ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksella tuetaan opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Ohjauksella lisätään myös hyvinvointia ja ehkäistään ennalta opintojen keskeyttämistä.

Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa ja tukea opiskelijaa niin, että hän osaisi tehdä itseään koskevia elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Ohjauksen avulla opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa tulee ohjata käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet, osaa etsiä tietoa sekä käyttää niitä jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Ohjauksen tulee tukea kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvia ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Ohjauksessa tehdään myös konkreettinen jatko-opintosuunnitelma ja/tai urasuunnitelma, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet. Jos kyseessä on kotoutuja, työllistymistä ja perusopetuksen jälkeistä jatkosuunnitelmaa tukevat toimet kulkevat kotoutumisprosessin mukana koulutukseen hakeutumisesta aina mahdolliseen jälkiohjaukseen saakka.

Ohjauksen toteuttaminen

Ohjaus perustuu opiskelijan tarpeisiin ja tavoitteisiin ja sen sisällöt vaihtelevat näiden mukaisesti. Opiskelijan aikuisuuden arvostaminen on ohjauksen onnistumisen perusedellytys. Aikaisempien opintojen ja myös muualla kuin koulutuksessa hankittujen tietojen ja taitojen tunnistaminen vaativat erityistä paneutumista. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla aikuiselle opiskelijalle sekä elämänhallintaa haittaava että itsetuntoon vaikuttava tekijä. Siksi opiskelumotivaation herättäminen ja sen ylläpitäminen vaativat ohjaajalta syventymistä yksilöllisesti kunkin opiskelijan tilanteeseen.

Opinnot voidaan suunnitella myös siten, että opiskelija suorittaa samanaikaisesti eri vaiheiden kursseja. Jos opiskelijan on tarkoituksenmukaista suorittaa vain lukutaito- ja/tai alkuvaiheen opintoja, hänet voidaan ohjata tämän jälkeen muuhun soveltuvaan koulutukseen.

Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisesti elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Opintojen alkuvaiheessa ohjauksen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opiskeluun sekä oppijan rooliin. Orientoituminen opintoihin ja opiskeluprosessin jatkuvuuden takaaminen vaativat monipuolista ja pitkäjänteistä ohjausta ja tukea.

Ohjaustoiminta järjestetään henkilökohtaisena, pienryhmä- ja ryhmämuotoisena ohjauksena. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintoihin sekä tulevaisuuteen ja elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Aikuisten perusopetukseen sisältyy myös erillisiä ohjauksen kursseja, joilla vahvistetaan opiskelijoiden työelämätietoja ja -taitoja sekä muiden ohjauksen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voi sisältyä myös opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa sekä työelämään tutustumista.

5.2 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Aikuisten perusopetuksessa opiskelijalle on laadittava henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.³⁵ Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ohjaa opiskelijan tiedollista ja taidollista kehittymistä koko opintojen ajan. Suunnitelmassa jäsennetään opiskelun tavoitteet ja arvioidaan niiden saavuttamiseen kuluva aika yhdessä opiskelijan kanssa. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tulee perustua opiskelijan valmiuksiin, aiemmin opitun tunnistamiseen sekä opiskelun tavoitteisiin. Opiskelijan opiskeluhistoria ja elämäntilanne, erityisesti aikaisemmat opintosuoritukset ja oppimiskokemukset tulee ottaa huomioon henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

Aikuisten perusopetuksessa tulee perusopetuslain 46 §:n mukaan opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen tunnistaa ja tunnustaa. Opiskelijan lähtötaso on määriteltävä ja opetuksen järjestäjän ja opiskelijan on yhdessä laadittava opiskelijalle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään

- aikaisempi koulutus Suomessa ja/tai muualla, erityisesti aikaisemmin suoritettut perusopetuksen opinnot ja mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus tai muu kokemus
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskelunvalmiudet
- hyväksi luettavat kurssit ja/tai oppimäärät
- aikuisten perusopetuksen aloitusvaihe (lukutaitovaihe, muu alkuvaihe vai päättövaihe)
- suoritettavat kurssit
- mahdolliset muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot ja/tai työelämään tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika
- opiskelulosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskelunvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

35 Perusopetuslaki (628/1998) 46 §, muutettu lailla 1507/2016

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon opiskelijalle mahdollisesti aiemmin tehty henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen toteutuminen. Opetuksen järjestäjän osalta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnasta vastaavat opinto-ohjaaja ja opettajat yhteistyönä. Suunnitelmaan voi sisältyä opiskelujaksoja myös muissa oppilaitoksissa kuten ammatillisessa oppilaitoksessa.

Jos opiskelija siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämään opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa ja suoritettuja opintoja koskevat tiedot uudelle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle.³⁶

Suunnitelman laatimisessa ja seurannassa tehdään tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä. Opiskelijan taustasta riippuen hänen asioitaan saattavat hoitaa oppilaitoksen edustajien lisäksi eri viranomaiset. Yhteistyö voi olla tarpeiden ja erityisryhmien mukaan muotoutuvaa maahanmuuttajien kotoutumisprosessin tukemista, romanijärjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, opiskelun tukemista sosiaalityöntekijöiden tai vankilahenkilökunnan kanssa tahi muiden toimijoiden ja tukiverkkojen kanssa tehtävää yhteistyötä.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä on hyvä ottaa huomioon opiskelijalle mahdollisesti työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa tehty kotoutumissuunnitelma tai rangaistuslaitoksessa tehty rangaistusajansuunnitelma. Alkukartoituksen perusteella laadittu kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajien yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajien mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Aikuisten perusopetukseen kuuluvia opintoja voi suorittaa omassa oppilaitoksessa, muissa oppilaitoksissa tai muualla. Opiskelu- ja tiedonhankintataitojen jatkuva harjaannuttaminen on aktiivisen ja tavoitteellisen toiminnan edellytys. Näitä taitoja koskevat tavoitteet määrittellään opiskelusuunnitelmassa oppiainekohtaisten tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden lisäksi.

Opiskelusuunnitelmaa ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan sekä mahdollisesti muiden hänen asioitaan hoitavien tahojen kanssa. Opiskelijan tilanteen muuttuessa suunnitelma tulee saattaa ajan tasalle vastaamaan muuttunutta tilannetta. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat heidän tehtävänsä ohjauksen kokonaisuudessa.

Opiskelija voidaan katsoa eronneeksi, jos hän pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta ja jos on ilmeistä, että opiskelija ei suorita opintojaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.³⁷

36 Perusopetuslaki (628/1998) 46 §, muutettu lailla 1507/2016

37 Perusopetuslaki (628/1998) 46 §, muutettu lailla 1507/2016

5.3 Oppimisen ja opiskelun tuki

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään opiskelijoiden iän ja edellytysten mukaisesti.³⁸ Tämä on lähtökohta järjestettäessä myös aikuisten perusopetusta, jossa opiskelee hyvin eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Opetus ja tuki järjestetään ottaen huomioon sekä kunkin opiskelijan että opetusryhmän erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia.

Tuen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kielellinen, matemaattinen, motorinen tai tarkkaavaisuuden häiriö. Opiskelijalla voi olla tuen tarve myös mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen, traumaattisiin kokemuksiin tai elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Opetuksen eriyttäminen on ensisijainen keino ottaa huomioon opiskelijoiden erilaisuus. Työskentelyssä tulee ottaa huomioon kaikkien opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet. Näitä ovat oppimisen erilaiset lähtökohdat, opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritausta sekä opetuskie- len osaamisen taso. Opiskelijaa autetaan ymmärtämään opetuksen tavoitteet ja merkitys. Opiskelijoille annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Koulun toimintakulttuuria kehitetään sellaiseksi, että se edistää koulun henkilöstön ja opiskelijoiden välistä sekä opiskelijoiden keskinäistä yhteistyötä ja vertaisoppimista.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Tuen tarpeen tunnistaminen pohjautuu opiskelijan omiin, opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Opiskelija voidaan ohjata selvittämään tuen tarvettaan myös koulun ulkopuolisten tahojen avulla. Koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan. Tämän pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa opiskelijalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin annettu tuki.

Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehittymistarpeensa. Eryistä huomiota tulee kiinnittää opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opettaja arvioi ja antaa kannustavaa palautetta opiskelijoidensa edistymisestä sekä suunnittelee opetuksen, oppimisympäristöt ja mahdolliset tukitoimet.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen, opintojen painottaminen opiskelijan tarpeiden mukaan, monipuolinen opinto-ohjaus ja opiskeluhoolto. Opiskelija ohjataan mahdollisuuksien mukaan muiden toimijoiden tukitoimien piiriin. Eri oppiaineille ominaisten opiskelustrategioiden ja monipuolisten työtapojen käyttö edistävät oppimista. Opiskelijan

38 Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom.

henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan tarvittavat yksilölliset tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa. Työskentelyssä ja arvioinnissa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla opiskelija kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Opetuksessa voidaan käyttää perusopetuslain mukaisia erityisiä opetusjärjestelyjä³⁹.

5.4 Opiskeluhoolto

Perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan opiskeleviin (tutkintotavoitteiset opiskelijat) sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaki⁴⁰. Opetuksen järjestäjällä tulee olla lain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään (Määräys 104/011/2014).

Opiskeluhoollon tarkoituksena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tavoitteena on ongelmien ehkäisy ja tarvittavan tuen järjestäminen mahdollisimman varhain. Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena.

Aikuisten perusopetukseen osallistuvalla opiskelijalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoolto. Opiskeluhoollon kokonaisuus muodostuu opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhoollosta sekä opiskeluhoollon palveluista, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on keskeinen osa aikuisten perusopetuksen toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolltoa. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä oppilaitosyhteisössä. Osallisuutta edistävät toimintatavat sekä ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen kuuluvat yhteisölliseen opiskeluhoolltoon.

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Aikuisten perusopetuksessa yksilökohtainen opiskeluhoolto voi olla opiskelijan tukena tunne-elämään, itsetuntemukseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä. Opiskeluhoolltotyöhön kuuluvat myös opiskelutaitojen, opiskelukyvyn ja -motivaation sekä elämänhallinnan lisääminen.

Yksilöllistä opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoolltoon liittyvissä kysymyksissä otetaan huomioon. Opiskelijalle sekä myös alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalle annetaan tietoa opiskelijan oikeuksista, opiskeluhoollon toimintatavoista ja tietojen käsittelystä yksilökohtaisessa opiskeluhoolllossa. Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset sekä yksilölliset voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhoollon tuen rakentamisessa että

39 Perusopetuslaki 18 §

40 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

oppilaitoksen arjessa. Vuorovaikutus opiskeluhollossa on opiskelijaa arvostavaa ja luottamusta rakentavaa.

Opiskeluhoito järjestetään monialaisena opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoito on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhollossa noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

5.5 Kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat toimintakulttuurin kehittäminen, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle.

Opiskelijalle voidaan kurinpidollisena keinona antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi.⁴¹

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.⁴² Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan oppilaitosten yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään oppilaitoskohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että kurinpitokeinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää opiskelijoita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

41 Perusopetuslaki 46 §, muutettu lailla 1507/2016

42 Perusopetuslaki 29 §, muutettu lailla 1267/2013

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Ohjauksen, oppimisen ja opiskelun tuen, opiskeluhuollon sekä kurinpidollisten keinojen käytännöistä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat opetuksen tavoitteiden saavuttamista sekä oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuria. Oppilaitoskohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään oppilaitoskohtaisissa opetussuunnitelmissa ja/tai lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Ohjaus

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa seuraavat seikat:

- ohjauksen tavoitteet ja toteuttaminen
- ohjaukseen osallistuvat henkilöt sekä heidän tehtävänsä ja keskinäinen työnjakonsa
- henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan, seurannan ja arvioinnin käytänteet
- yhteistyötahot sekä yhteistyön tavoitteet ja käytännön järjestäminen ohjaukseen liittyvissä kysymyksissä muiden oppilaitosten, viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa
- ohjauksesta tiedottaminen.

Oppimisen ja opiskelun tuki

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa seuraavat seikat:

- miten tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus ja tukitoimet järjestetään käytännössä
- mikä on henkilöstön keskinäinen yhteistyö, vastuut ja työnjako tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa
- miten tukimahdollisuuksista tiedotetaan opiskelijoille.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla opetussuunnitelman perusteissa määrätyn opiskeluhoollon tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään

- opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, johon sisältyy oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä opiskeluhoitoa koskeva osuus sekä
- linjaukset oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma.

Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja opiskelijoiden kanssa. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma sisältää oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ja oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätyt kohdat. Aikuisten perusopetuksessa suunnitelman valmistelussa otetaan huomioon opiskelijaryhmän erityispiirteet kuten ikä, elämäntilanne sekä kieli- ja kulttuuritausta.

Kurinpidoillisten keinojen käyttö

Opetuksen järjestäjä vastaa kurinpidoillisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta.⁴³ Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee mainita opetussuunnitelmassa.

Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpitokeinoja käytettäessä
- miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedotetaan eri tahoille
- mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

43 Perusopetuslaki 46 §

6 Yhteistyö ja opetuksen järjestämistapa

6.1 Yhteistyö

Opetushallinnossa ja aikuisten perusopetusta järjestävissä oppilaitoksissa tehdään yhteistyötä aikuisten perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi ja toimivien opiskelupolkujen rakentamiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin turvaamisessa sekä koulun toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Yhteistyö on suunnitelmallista, ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yhteistyötä tehdään myös muiden opetuksen järjestäjien, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa koskien etenkin lukutaitovaiheen järjestämistä sekä ammatillisen koulutuksen opintojen sisällyttämiseksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Koulutuspolkujen siirtymävaiheissa yhteistyö on erityisen tärkeää.

Opiskelijoiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että opiskelijat saavat kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässään, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Opiskelijoilla on koulu yhteisön jäsenenä vastuuta opiskeluympäristöstä ja mahdollisuuksia vaikuttaa koulun toimintaan. Oppilaitoksissa luodaan toiminnalliset rakenteet, jotka edistävät opiskelijoiden aktiivista osallisuutta koulussa ja yhteiskunnassa. Opiskelijat osallistuvat opetussuunnitelman laadintaan paikallisesti päätettävällä tavalla. Opiskelijat voivat osallistua koulun toiminnan kehittämiseen ja arviointiin esimerkiksi opiskelijakuntatoiminnan kautta. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Aikuisten perusopetuksen järjestäjä tekee koulutukseen liittyvää yhteistyötä muiden tahojen kanssa omalla toiminta-alueellaan. Yhteistyön tarkoituksena on opiskelijan yhteiskuntaan integroitumisen ja kotoutumisen tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäisyn varmistaminen. Yhteistyöllä varmistetaan opiskelijan kokonaisvaltainen tuki, joten siinä on tärkeä hyödyntää moniammatillisuutta.

Aikuisten perusopetuksessa oppilaitos tekee asiakohtaisesti harkiten yhteistyötä eri hallintokuntien ja muiden tahojen kanssa. Aktiivinen yhteistyö työvoimaviranomaisten kanssa on välttämätöntä erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden koulutukseen ohjauksen ja työllistymisen tueksi. Opetuksen järjestäjän on hyödyllistä tehdä yhteistyötä myös kolmannen sektorin toimijoiden, erityisesti maahanmuuttajien ja romanien omien organisaatioiden sekä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Oppilaitos tekee työelämäyhteistyötä, joka mahdollistaa opiskelijoiden työelämään tutustumisen sekä luo edellytyksiä heidän työllistymiselleen. Oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä

tarvitaan erityisesti opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta ja oppilaitosmuodosta toiseen. Eri oppilaitokset voivat tehdä keskinäistä yhteistyötä myös monipuolistaakseen opetustarjontaa ja vahvistaakseen henkilöstön osaamista.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävän opetuksen osalta yhteistyötä tehdään rikosseuraamuslaitoksen, rikosseuraamusalueen tai vankilan kanssa luvussa 6.3 kuvatulla tavalla.

6.2 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Aikuisten perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin luoda monipuolisia opiskelumahdollisuuksia kaikkiin oppiaineisiin ja aihealueisiin. Aikuisten perusopetuksen oppimäärän opiskelu on mahdollista järjestää myös kokonaan etäopetuksena. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen opetukseen opiskelijamäärästä, oppilaitoksen sijainnista tai opiskelijan elämäntilanteesta riippumatta.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää oppilaitoksen tarjoamaa oppimisen ja opiskelun tukea tai huolehtia opetuksesta esimerkiksi työssäkäynnin tai lastenhoidon ohessa tai joissakin poikkeustilanteissa. Etäyhteyksien avulla opetusta ja opiskelua voidaan toteuttaa monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä. Tällöin oppimisen tukena voidaan käyttää eri opettajien osaamista, opetusteknologiaa sekä koulun yhteistyökumppaneiden, työelämän ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta opiskelijoiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

6.3 Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus

Rangaistuslaitoksessa järjestettävällä opetuksella tarkoitetaan vankien opetusta, jota järjestetään pääasiassa vankiloissa, mutta sitä voidaan järjestää myös vankilan ulkopuolella siten kuin siitä rikosseuraamuslaitoksen viranomaisten kanssa paikallisesti sovitaan. Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä aikuisten perusopetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksesta annettuja säädöksiä ja määräyksiä. Vankien perusopetuksen tulee vastata muiden aikuisten perusopetusta. Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa oppimäärän laajuus voi poiketa aikuisten perusopetuksen 46 kurssin laajuudesta, mutta sen tulee sisältää kuitenkin vähintään 30 kurssia.⁴⁴ Rangaistuslaitoksessa järjestettävään opetukseen vaikuttavat perusopetusta säätelevien normien lisäksi vankeuslain ja -asetuksen säännökset sekä kansainväliset rangaistuslaitoksessa järjestettävää opetusta koskevat suositukset. Opetuksessa korostuvat yhdenvertaisuus ja mahdollisuuksien tasa-arvo sekä rikosseuraamuslaitoksessa noudatettava normaalisuusperiaate. Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus voi osaltaan tukea vankeuslain⁴⁵ mukaisia tavoitteita parantaa vankien elämäntilanteita ja ohjata rikoksettomaan elämään.

Vankina olevalle opiskelijalle, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, pyritään tarjoamaan mahdollisuus sen suorittamiseen. Vankina olevan opiskelijan opintoja tulee oh-

⁴⁴ Perusopetusasetus 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 136/2017

⁴⁵ Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 1 §

jata ja opintomenestystä seurata. Opintojen etenemistä voidaan tehostaa hyväksilukemalla ennen vankeusaikaa ja vankeusaikana eri koulutuksissa ja toiminnoissa opittuja tietoja, taitoja ja opintokokonaisuuksia⁴⁶ sekä oppilaitosten, vankilahenkilökunnan ja opiskelijan keskinäisellä yhteistyöllä.

Opetustarjonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon, että

- keskimääräinen vankilassaoloaika on muutamia kuukausia ja opiskelijoiden vaihtuvuus on suuri, joten opetustarjonnan tulee olla monipuolista ja opinnot tulee voida aloittaa joustavasti eri ajankohtina
- vangeilla on muuhun väestöön verrattuna heikompi koulutustausta ja enemmän oppimisvaikeuksia sekä päihde- ja mielenterveysongelmia, joten he tarvitsevat opiskelussa monipuolista tukea
- osa vangeista kuuluu erityisryhmiin (esimerkiksi nuoret eli alle 21-vuotiaat vangit, naisvangit, romanivangit ja vieraskieliset vangit), joiden opetusta on usein tarpeen eriyttää opetusjärjestelyin ja menetelmällisesti.

Ryhmämuotoisen opetuksen rinnalla voidaan tarjota mahdollisuus itsenäiseen opiskeluun, jota voidaan tukea esimerkiksi käyttämällä etäyhteyksiä opetuksessa. Tällöin noudatetaan rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusohjeita.

Opiskelu toimii usein myös osana vangin kuntoutumista. Erityisesti aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, joita voidaan integroida vankilan muuhun toimintaan, tukevat arjen taitojen kehittymistä sekä antavat vankina olevalle opiskelijalle tietoa ja kokemusta hänen omista oppimistaidoistaan. Vankina olevan opiskelijan perusopetuksen opintoja voidaan integroida myös ammatilliseen perusopetukseen valmentavaan opetukseen.

Koska heikoimmin koulutetuilla ja nuorilla vangeilla on muita useammin käsitys itsestään heikkona oppijana, onnistumiskokemukset opinnoissa voivat kannustaa jatkamaan keskeytyneitä perusopetuksen opintoja ja suunnittelemaan tulevia opintoja. Aikuisten perusopetuksen avulla voidaan lisätä vankien kiinnostusta ja valmiuksia hakeutua toisen asteen koulutukseen ja tukea täten elinikäisen oppimisen periaatteen toteutumista. Opintojen jatkumista vangin siirtyessä vankilasta toiseen voidaan tukea oppilaitoksen ja vankilahenkilökunnan ja opiskelijan yhteistyöllä sekä joustavilla opetusjärjestelyillä.

Aikuisten perusopetuksen opinnoista saadusta todistuksesta ei saa ilmetä, että opintoja on suoritettu vankilassa.⁴⁷

6.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Yhteistyö

Opetuksen järjestäjä neuvottelee toistuvista yhteistyökäytännöistä tarvittavien tahojen kanssa. Tehdyt ratkaisut voidaan kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan. Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua yhteistyökäytäntöjen suunnitteluun ja -kumppaneiden valintaan.

⁴⁶ Perusopetuslaki 18 §

⁴⁷ Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 8 §

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Opetuksen järjestäjä kuvaa paikallisessa opetussuunnitelmassa, miten etäyhteyksiä hyödyntävä opetus otetaan huomioon erityisesti määriteltäessä toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä, työtapoja, ohjausta ja yhteistyötä sekä oppiainekohtaisissa luvuissa.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus

Mikäli oppilaitos järjestää opetusta vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa, sitä koskevat järjestelyt tulee sisällyttää paikalliseen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai laatia erillinen opetussuunnitelma vankien opetusta varten. Opetuksen järjestäjä neuvottelee vankien opetuksen järjestämisestä rikosseuraamuslaitoksen viranomaisten kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa

- mikä oppilaitos järjestää aikuisten perusopetuksen opintoja vankilaopetuksena
- millaisin järjestelyin vankilapetusta voidaan järjestää vankilan ulkopuolella
- miten vankilaopetus tukee vankeuslain⁴⁸ mukaisia vankien elämänhallintataitojen parantamistavoitteita sekä rikoksettomaan elämään ohjaamistavoitteita
- miten ja keiden kanssa vankeja tuetaan heidän opintojensa jatkumisessa vankilaopetusvaiheen päättyessä.

48 Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 1 §

7 Oppimisen arviointi

7.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri

Perusopetuslain mukaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää edellytyksiä itsearviointiin. Oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Nämä arvioinnin tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohtia myös aikuisten perusopetuksessa.

Koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisen käsityksen opiskelija muodostaa itsestään oppijana ja ihmisenä. Erityisen suuri merkitys on opettajan antamalla palautteella. Arviointi ja palautteen antaminen ovat opettajan käytössä olevia pedagogisia keinoja opiskelijan oppimisen ohjaamisessa ja tukemisessa. On tärkeää, että aikuisten perusopetuksessa kehitetään arviointikulttuuria, jonka keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä sekä opiskelijan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun koulutyön suunnittelussa sekä opiskelijan jatko-opiskelu- ja uravaihtoehtojen suunnittelussa
- kotoutumisprosessin tukeminen.

Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijat saavat alusta lähtien onnistumisen kokemuksia sekä oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta. Epäonnistumiset tai virheelliset ratkaisut ovat osa oppimisprosessia ja niitä hyödynnetään opetuksessa oppimista edistävällä ja opiskelijoita kunnioittavalla tavalla. Opiskelijoita ohjataan myös vertaisarviointiin ja kannustetaan antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin ja itsearviointitaitoja kehitetään vähitellen.

Opiskelijalla on oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta opiskelijan arviointiin. Opiskelijalle annetaan riittävän usein tietoa opintojen edistymisestä. Opettajan ja opiskelijan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta sekä antavat tietoa oppimisen tavoitteista ja opiskelijan tilanteesta.

Arviointi on myös opettajan itsearvioinnin ja oman työn reflektoinnin väline. Opettajat voivat hyödyntää arvioinnin avulla keräämäänsä tietoa suunnatakseen toimintaansa ja opetusta opiskelijan tarpeiden mukaisesti.

7.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Oppimisen ohjaaminen kannustavan palautteen avulla

Pääosa arvioinnista on lukuvuoden aikana tapahtuvaa, päivittäisessä työskentelyssä annettavaa monipuolista palautetta. Se edellyttää opettajalta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta opiskelijoiden kanssa. Tärkeätä on myös opiskelijoiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on suunnitella ja luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa sekä oppimisen solmukoh-
tia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon erilaiset tavat oppia ja työsken-
nellä. Opiskelijoita ohjataan palautteen avulla tunnistamaan edistymistään ja jäsentämään oman
oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute
auttaa opiskelijoita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita
ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Tällainen formatiivinen arviointi ja
ohjaava palaute edistävät opiskeltavien asioiden jäsentymistä tieto- ja taitokokonaisuuksiksi
sekä kehittävät opiskelijoiden metakognitiivisia taitoja ja työskentelytaitoja.

Opiskelijoille ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajille tulee antaa tietoa opintojen
edistymisestä ja työskentelystä riittävän usein.⁴⁹ Opettajan antaman opiskelijoiden oppi-
misprosessiin liittyvän palautteen tulee auttaa opiskelijoita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen ja työskentelyn arvioinnin sekä palautteen antamisen opiskelijalle tulee aina
perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa
tarkennettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä
arviointi kohdistu opiskelijan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin
ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat opiskelijoijoi-
den tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa
tavoitteisiin on tärkeä osa myös opiskelijan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen arvioinnin kohteet ja aikuis-
ten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit on laadittu tukemaan opettajien työtä ja yhte-
näistämään arviointia. Päättöarvioinnin kriteerit eivät ole opiskelijalle asetettuja tavoitteita,
vaan ne määrittelevät hyvää osaamista eli arvosanaan 8 vaadittavan tason.

Opiskelijoiden edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen tulee suunnitella ja toteuttaa opiskelijoiden edel-
lytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden onnistumi-
siin sekä oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen.

⁴⁹ Perusopetusasetus 10 § 1 mom

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kerää tietoa opiskelijoiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä ja ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Opiskelijoiden tulee voida osoittaa osaamistaan heille soveltuvoin tavoin.

Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että opiskelija ymmärtää tehtävänannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa. Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Maahanmuuttajien ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitausta, suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemus sekä kehittyvä suomen kielen taito. Pääpaino on opiskelijan edistymisen arvioinnissa. Arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja opiskelijan tilanteeseen sovitettuja arviointitapoja, jotta opiskelija voi osoittaa osaamisensa oppiaineissa mahdollisista suomen kielen puutteista huolimatta.

Itsearviointin edellytysten kehittäminen

Aikuisten perusopetuksessa kehitetään opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin pohtimalla yhdessä opiskelijoiden kanssa oppimisen ja opintojen edistymistä. Oman oppimisen ja opintojen edistymisen analyttinen tarkastelu ohjaa opiskelijoita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Opettaja auttaa opiskelijoita ymmärtämään opiskelun tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja. Opiskelijoita ohjataan myös ryhmän havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Opettajan on tärkeä kehittää opiskelijoiden vertaisarviointitaitoja osana ryhmän työskentelyä. Näin opiskelijoilla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta.

7.3 Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen ja työskentelyyn. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia. Aikuisten perusopetuksessa ei arvioida käyttäytymistä.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää sekä opinnoissa edistymisen että osaamisen tason arviointia ja palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan sekä suhteessa aiempaan osaamiseen, että asetettuihin tavoitteisiin. Edistymisen huolellinen seuranta on tarpeen koko perusopetuksen ajan, jotta opetuksen, ohjauksen ja tuen keinoin voidaan huolehtia siitä, että opiskelijalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

Osaamisen tasolla tarkoitetaan opiskelijan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna opiskelijan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi opiskelijan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kunkin oppiaineen valtakunnallisesti määriteltyjä aikuisten perusopetuksen päättöarviointin kriteereitä. Osaaminen nähdään koko perusopetuksen ajan vahvistuvana, kumuloituvana prosessina.

Opiskelijoita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin, joista on yhdessä keskusteltu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää opiskelijoiden työskentelytaitoja. Palautetta annetaan sekä itsenäisen että yhdessä työskentelyn taidoista. Työskentelylle asetettavissa tavoitteissa keskeisiä ovat taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettaja ohjaa opiskelijoita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Jälkikäteen tarkastellaan suunnitelmien toteutumista sekä arvioidaan työskentelyn onnistumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia. Tällöin arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin.

7.4 Opintoissa eteneminen

Aikuisille tarkoitettussa perusopetuksessa edetään vuosiluokattomasti. Alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen opiskelija suorittaa henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvia kursseja edeten kurssista toiseen. Kun opiskelija on perusopetuksen alkuvaiheessa suorittanut hyväksytysti kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat opinnot jossakin oppiaineessa tai muutoin saavuttanut tavoitteena olevan osaamisen, hän voi siirtyä joustavasti opiskelemaan näiden oppiaineiden päättövaiheen kursseja.

Opinnoissa etenemisen turvaamiseksi opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan siten, että opiskelijalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Opiskelijan opinnoissa etenemisen kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan.

7.5 Muualla hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opiskelijan lähtötaso on arvioitava tarkoituksenmukaisen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman määrittämiseksi. Arviointi tehdään tarvittaessa yhteistyössä muiden viranomaisten, kuten kotouttamisesta ja/tai työ- ja elinkeinohallinnosta vastaavien viranomaisten tai heidän määrittämiensä tahojen kanssa. Opiskelijan tieto- ja taitotaso eri oppiaineissa arvioidaan. Mahdollinen osaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan ja opiskelijan osaamista vastaavat kurssit hyväksiluetaan. Kun opiskelijalle luetaan hyväksi opintoja muista suomalaisista oppilaitoksista, pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Eri vaiheille tuntijakoasetuksessa säädetty vähimmäiskurssimäärä ei velvoita kaikkien kurssien suorittamiseen, vaan asettaa tason, joka tulee kussakin opintojen vaiheessa saavuttaa.

Opiskelijan opinnot on eri vaiheiden sisällä henkilökohtaistettava. Vaikka opiskelijan arvioitaisiin tarvitsevan esimerkiksi alkuvaiheen opetusta, hänen ei tarvitse lähtökohtaisesti suorittaa kaikkia kyseisen vaiheen pakollisia opintoja. Tällöin opinnot henkilökohtaistetaan myös kyseisen vaiheen sisällä hyväksilukemalla opiskelijan muualla hankittu osaaminen.

7.6 Osaamisen osoittaminen erityisessä tutkinnossa

Aikuisten perusopetuksen oppimäärää vastaavaa osaamista voidaan myös todeta ja arvioida perusopetuslain (38 §) ja -asetuksen (23 §) mukaisessa erityisessä tutkinnossa. Tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat tutkittavassa oppiaineessa perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Tutkinnossa todetusta osaamisesta annettavista todistuksista on määräykset näiden opetussuunnitelman perusteiden luvuissa 7.7 ja 7.8.

7.7 Arviointi ja todistukset alkuvaiheessa

Arviointi on prosessi, joka kestää koko koulutuksen ajan, ja sen tavoitteena on antaa kullekin opiskelijalle henkilökohtaista ja kannustavaa palautetta. Arvioinnin avulla tuetaan opiskelijaa erityisesti niiden taitojen harjoittelussa, joissa hän eniten tarvitsee apua. Arvioinnin tulee olla jatkuvaa. Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin, jotta hänelle muodostuu realistinen käsitys omasta osaamisestaan ja jotta hän pystyy vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Itsearviointi on olennainen osa suomalaista opiskelu- ja työkuultuuria.

Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, jotta opiskelija voi mahdollisimman hyvin osoittaa osaamisensa. Arviointipalautetta annetaan kirjallisesti sekä suullisesti niin, että opiskelija ymmärtää saadun palautteen. Palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijoita tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja siihen mahdollisesti sisältyvän lukutaitovaiheen suoritettut kurssit arvioidaan merkinnöillä S=suoritettu tai H=hylätty. Poikkeuksena tästä on terveystieto, joka arvioidaan numeroarvosanalla, mikäli se suoritetaan alkuvaiheessa.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. todistus aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintojen suorittamisesta, joka annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmansa kuuluneet alkuvaiheen opinnot
2. todistus aikuisten perusopetuksessa suoritetuista alkuvaiheen opinnoista, joka annetaan opiskelijalle tarvittaessa tai pyydettyäessä ja joka sisältää hänen siihen mennessä suorittamansa alkuvaiheen opinnot
3. erotodistus, joka annetaan opiskelijalle, joka eroaa oppilaitoksesta kesken opintojen.

Alkuvaiheen todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- aikuisten perusopetuksen järjestämislupa

- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- oppiaineittain opiskelijan suorittamat aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja/tai lukutaitovaiheen kurssit ja annettu arvio (S=suoritettu, H=hylätty)
- todistuksen antamispäivä ja rehtorin allekirjoitus
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-1280-2017 mukainen todistus.

Alkuvaiheen todistuksiin tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta tulee merkintä todistukseen. Todistuksiin voidaan liittää myös muita tarkentavia selvityksiä, joista ei tule merkintää todistukseen.

7.8 Arviointi ja todistukset päättövaiheessa

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten opiskelija on aikuisten perusopetuksen päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Arvioinnin tuloksena annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa opiskelijan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päätösarvioinnin kriteereihin.

Perusopetuksen päätösarvosanojen tulee olla annettu yhdenvertaisin perustein. Päätösarvosanojen muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit.

7.8.1 Kurssisuorituksen arviointi

Valtioneuvoston asetuksen (422/2012, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017) 7 §:ssä mainittujen oppiaineiden kaikki pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen (852/1998) 10 § 3 momentin mukaisesti. Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustetekstissä on kuvattu. Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Muiden perusopetuksen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kurssit arvioidaan opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksyttyä suoritusta, jotta se voidaan laskea oppiaineen oppimäärään.

Kurssisuorituksen arvioinnissa näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yksi tai useampi kurssi tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.8.2 Oppiaineen oppimäärän arviointi ja päättöarvosanan muodostaminen

Päättövaiheen oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisista oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista. Kaikki valtioneuvoston asetuksen (422/2012, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017) 7 §:ssä mainittujen oppiaineiden pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen (852/1998) 10 § 3 momentin mukaisesti numeroin, lukuun ottamatta oppiainetta opinto-ohjaus ja työelämätaidot. Muiden aineiden ja perusopetukseen soveltuvien aihealueiden oppimäärät arvioidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Oppiaineen oppimäärän arvosana eli opiskelijan saama päättöarvosana muodostetaan opiskelijan suoriutumisen, opetuksen tavoitteiden, arvioinnin kohteiden sekä päättöarvioinnin kriteerien pohjalta. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin.

Jos opiskelija on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen tai vieraiden kielten oppimääriä, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos opiskelija on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Suoritettuja pakollisia ja valinnaisia kursseja yhteensä	joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvioinnissa ja päättöarvosanan määräytymisessä näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.8.3 Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus

Opiskelija on suorittanut aikuisten perusopetuksen koko oppimäärän, kun hän on suorittanut hyväksytysti kaikkien henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuuluneiden oppiaineiden oppimäärät. Aikuisten perusopetuksen oppimäärä sisältää vähintään 46 päättövaiheen kurssia, mutta rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa se voi olla vähintään 30 kurssia. Pakollisten kurssien lisäksi opiskelijan opiskelusuunnitelmaan kuuluu valinnaisia kursseja. Valinnaiset kurssit ovat joko tuntijaon mukaisten oppiaineiden kursseja tai muita perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kursseja. Opiskelijan tulee opiskella

vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti. Opiskelijan tulee suorittaa kielistä yhteensä vähintään 20 kurssia, joista äidinkieltä ja kirjallisuutta vähintään 4 kurssia.⁵⁰

Opiskelijan suorittamia aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen kursseja ei oteta huomioon laskettaessa perusopetuksen oppimäärän vähimmäiskurssimäärää (46 kurssia, rangaistuslainsäädännössä 30 kurssia). Poikkeuksen tästä muodostaa terveystieto, joka hyväksiluetaan mikäli opiskelija on suorittanut terveystiedon kurssin aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa.

Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, uskonto tai elämäntutkimus, historia, yhteiskuntaoppi ja terveystieto.

7.8.4 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa käytettävät todistukset ovat

- erotodistus
- päättötodistus
- todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
- todistus erityisessä tutkinnossa suoritetusta oppimäärästä tai suoritetuista oppimääristä.

Todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- järjestämislupa
- opiskelijan nimi ja syntymäaika, päättötodistukseen myös henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- opiskelijan opiskelusuunnitelmaan sisältyneet päättövaiheen opinnot eri oppiaineissa, niiden kurssimäärä sekä annetut arvosanat
- arvosana-asteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen OPH-1280-2017 mukainen.

Todistukseen voidaan liittää muu todistus opiskelijan erityisestä osaamisesta. Päättötodistusta lukuun ottamatta todistuksissa voidaan numeroarvosanaa täydentää sanallisella arviolla.

Erotodistus

Erotodistus annetaan opiskelijalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos opiskelija siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun. Erotodistukseen merkitään rehtorin allekirjoitus.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

50 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

Erotodistukseen liitetään opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan opiskelijalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opiskelusuunnitelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”suoritettu” (S).

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin:

- opiskelijan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä – erinomainen) ja numeroin (5-10)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä lukuun ottamatta uskontoa
- uskonnon ja elämänskatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänskatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää opiskelija on opiskellut
- oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen kurseista on aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielillä.
- tieto siitä, että ”Perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä”.

Mikäli alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltaja tai opiskelija pyytää kirjallisesti, ettei opiskelijan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä S ”suoritettu”. Opiskelijalle voidaan hänen pyynnöstään antaa todistus hänen suorittamastaan uskonnon oppimäärästä / elämänskatsomustiedosta.

Erityisessä tutkinnossa suoritetuista opinnoista annettavat todistukset

Jos opiskelija on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos opiskelija on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta. Mikäli oppiaineen oppimäärä tai perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, ei todistuksiin merkitä kurssien määrää.

7.9 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelmassa päätetään oppiaineittain tai aineryhmittäin kurseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiselle. Opetussuunnitelmassa päätetään myös mahdollisen etenemisesteen käytöstä. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen.

Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin itsenäisesti opiskeltavien kurssien suoritusperiaatteista.

Opetussuunnitelmassa päätetään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa hyväksyttyä arvosanaa.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

8 Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus

8 Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus

8.1 Ohjaaminen alkuvaiheen opetukseen ja alkuvaiheen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen siirtymisessä ja opiskelijoiden ohjaamisessa tehdään yhteistyötä opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien ja mahdollisesti eri hallintokuntien välillä. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat kuuluvat usein erilaisiin kieli- ja kulttuuriryhmiin, jolloin opiskelijoiden omat verkostot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita siirtymävaiheessa. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijaa tulee myös aktiivisesti tukea suuntautumisessa oppijan rooliin.

Kaikkien aikuisten perusopetuksen kohderyhmien (ks. luku 2.1) osalta on tärkeää huolehtia riittävästä tiedottamisesta mahdollisuudesta suorittaa aikuisten perusopetus. Ohjaustarpeet vaihtelevat kohderyhmittäin. Perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleiden nuorten ohjaamiseksi tarvitaan yhteistyötä oppivelvollisten perusopetuksen kanssa, luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten ohjaamiseksi työhallinnon viranomaisten kanssa ja vankien ohjaamiseksi rangaistuslaitosten kanssa. Perusopetusta tarvitsevien aikuisten romanien ohjaamisessa voi tehdä yhteistyötä romaniyhdistyksen ja paikallisten romanityöryhmien kanssa.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen tehtävänä on varmistaa, että opiskelijalla on perustiedot ja -taidot sekä olennaiset opiskelu- ja tiedonhankintataidot, jotta hän pystyy opiskelemaan aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa tai muussa koulutuksessa. Alkuvaiheen opetuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelijan taitoihin opetuskielessä sekä valmiuksiin toimia arjessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen keskeisenä tehtävänä on myös antaa opiskelijalle mahdollisuus täydentää yleissivistystään. Yhteiskunnallisena tehtävänä alkuvaiheen koulutuksella on syrjäytymisen ehkäisy.

8.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten ja keiden kanssa opiskelijoita ohjataan aloittamaan alkuvaiheen opiskelu (tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut)
- mikä on alkuvaiheen tehtävä (perusteiden kuvausta voidaan käyttää sellaisenaan)
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet alkuvaiheessa (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) ja niiden mahdolliset paikalliset painotukset sekä miten opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan alkuvaiheessa
- mikä on perusopetuksen alkuvaiheen opetustarjonta
 - o yhteisinä opetettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
 - o valinnaisina opetettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
 - o mahdolliset muut aineet ja aihealueet

- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt kursseittain eriteltyinä sekä opiskelijan oppimisen arvioinnin käytänteet alkuvaiheessa
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen ja tukeen liittyvät mahdolliset erityispiirteet alkuvaiheessa
- hankintamenettely, mikäli aikuisten perusopetuksen järjestäjä hankkii lukutaitovaiheen opetuksen muulta opetuksen tai koulutuksen järjestäjältä.

8.3 Oppiaineet lukutaitovaiheessa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät kurssien keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Oppiaineen kurssit on numeroitu ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

8.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luominen sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetus edistää opiskelijoiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun sekä lukemiseen ja kirjoittamiseen. Päättävöitteenä on saavuttaa luku- ja kirjoitustaito sekä sellaiset kielelliset valmiudet, joiden avulla opiskelijan on mahdollista jatkaa opiskelua aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa. Opiskelijan kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tulee tukea myös alkuvaiheen ja päättövaiheen aikana kaikissa oppiaineissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa ymmärtämään henkilökohtaisiin asioihin ja tarpeisiin liittyviä sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja yksinkertaisia kehotuksia	Läi1-Läi3	L2, L3
T2 ohjata opiskelijaa seuraamaan ja osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun	Läi1-Läi15	L1, L2, L7
T3 opastaa opiskelijaa kertomaan perustiedot itsestään, lähipiiristään ja elämästään	Läi1-Läi3, Läi12	L2, L3
T4 opastaa opiskelijaa tekemään kysymyksiä arjen vuorovaikutustilanteissa	Läi1-Läi15	L1, L2, L3
T5 ohjata opiskelijaa ääntämään ymmärrettävästi	Läi1-Läi15	L2, L3
T6 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään tarpeistaan ja rohkaista häntä käyttämään kieltä arkipäivän erilaisissa viestintätilanteissa	Läi1-Läi15	L1, L2, L7
T7 opastaa opiskelijaa kehittämään kieltään sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin	Läi1-Läi15	L1, L2, L7
T8 tukea opiskelijaa vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti myös draaman avulla	Läi1-Läi15	L1, L2, L7
Tekstien lukeminen ja tulkitseminen		
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kirjaimet ja tuottamaan niitä vastaavat äänteet sekä yhdistämään äänteet tavuiksi ja sanoiksi	Läi1-Läi8	L1, L3
T10 ohjata opiskelijaa jakamaan tuttu sana tavuiksi ja äänteiksi sekä käyttämään tavuttamista apuvälineenä uuden sanan lukemisessa	Läi3-Läi15	L1, L3
T11 ohjata opiskelijaa lukemaan sanoja, lauseita sekä lyhyitä tekstejä	Läi3-Läi15	L1, L3
T12 opastaa opiskelijaa tunnistamaan yksinkertaisesta tekstistä yksittäinen tieto, jos tekstin voi lukea tarvittaessa uudelleen	Läi7-Läi15	L1, L6
T13 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, mitä kuva esittää ja mihin se viittaa todellisuudessa	Läi2-Läi15	L1, L4
T14 opastaa opiskelijaa tunnistamaan käsitteet kirjain, äänne, tavu, sana, lause ja teksti	Läi2-Läi15	L1, L2, L4
T15 innostaa opiskelijaa lukutaidon oppimisessa ja lauseiden/tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	Läi1-Läi15	L1, L4, L5
T16 kannustaa opiskelijaa kiinnostumaan teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia	Läi1-Läi15	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T17 ohjata opiskelijaa havainnoimaan suomenkielistä äänne maailmaa ja tunnistamaan suomen kielen äänneiden välisiä eroja	Läi1-Läi15	L1, L2
T18 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja kirjoittamaan pienet ja suuret tekstauskirjaimet	Läi1-Läi8	L1, L3

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T19 ohjata opiskelijaa ymmärtämään äänne-kirjainvastaavuuden periaate	Läi1-Läi8	L1, L3
T20 rohkaista ja innostaa opiskelijaa kertomaan itsestä ja lähipiiristä sekä omista mielipiteistään ja kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla ja kirjoittamalla ja kuvien avulla	Läi1-Läi15	L4, L5, L7
T21 ohjata opiskelijaa tuottamaan suullisesti ja kirjallisesti sanoja, fraaseja sekä lyhyitä viestejä välittömistä tarpeistaan	Läi1-Läi15	L2, L4, L5
T22 ohjata opiskelijaa kertomaan ja kirjoittamaan henkilötietonsa	Läi1-Läi3, Läi12	L3, L6
T23 opastaa opiskelijaa harjaannuttamaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata häntä vähitellen tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	Läi1-Läi15	L1, L4, L5
T24 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Läi1-Läi15	L1
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T25 vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ohjaamalla häntä tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä	Läi1-Läi15	L2, L4, L7
T26 innostaa opiskelijaa kuuntelemaan ja lukemaan selkokielisiä tekstejä ja ohjata häntä kirjaston käyttöön	Läi8-Läi15	L2, L3, L4
T27 ohjata opiskelijaa arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta	Läi1-Läi15	L2, L4, L7

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa
Kaikilla äidinkielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita ja kielenkäyttötilanteita. Tiettyjä sisältöalueita painotetaan kurssikohtaisesti, mutta niitä voidaan käsitellä eri opiskeluvaiheissa uudestaan kerraten, syventäen ja laajentaen.

Läi1 Lähtökohtia luku- ja kirjoitustaidon opiskelulle

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, toimintatapoja oppilaitosyhteisössä ja oppitunneilla sekä opiskeluvälineiden käyttöä ja niistä huolehtimista. Aloitetaan äänne-kirjainvastaavuuksien opiskelu opettelemalla ääntämään ja kirjoittamaan suomen kielen aakkosia systemaattisesti äänne ja kirjain kerrallaan. Lisäksi harjoitellaan erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia sekä kirjoittamaan pieniä ja isoja tekstauskirjaimia. Opetellaan kynäote ja kirjoitussuuntaa vasemmalta oikealle. Tutustutaan sanahahmoina yleisimpiin opiskelijan oppimisympäristössä ja arkielämässä kohtaamiin logoihin, kyltteihin ja sanoihin. Harjoitellaan tervehtimään ja esittäytymään.

Läi2 Äänteestä ja kirjaimesta tavuksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla jatketaan teknisen lukutaidon opiskelua harjoittelemalla äänne-kirjainvastaavuutta sekä yhdistämällä äänteitä tavuiksi ja ymmärrettäviksi lyhyiksi sanoiksi. Luetun ymmärtämistä ja kuvanlukutaitoa harjoitellaan liittämällä opetellut sanat niitä vastaaviin kuviin. Autenttisia

tekstejä käytetään apuna tutustuttaessa suomen kielen kirjaimiin ja sanoihin. Harjoitellaan edelleen erottamaan ja tuottamaan lyhyttä ja pitkää vokaalia. Kurssilla opetellaan Isojen ja pienten kirjainten kirjainhahmoja ja niiden sijoittumista viivastolle. Kirjoittamisessa pääpaino on pienillä tekstauskirjaimilla huomioiden erisnimien kirjoittaminen. Kurssilla opetellaan kertomaan perusasioita itsestä ja perheestä sekä harjoitellaan persoonapronomineja.

Läi3 Tavusta sanaksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tavujen sekä lyhyiden sanojen ja niistä muodostuvien lauseiden lukemista ja kirjoittamista. Lisäksi harjoitellaan yksöis- ja kaksoiskonsonanttien eroa. Kurssilla opetellaan ruokailutilanteissa tarvittavaa sanastoa. Harjoitellaan vuorovaikutustilanteissa tarvittavia kohteliaisuusfraaseja: kuulumisten vaihtamista, pyytämistä ja kiittämistä.

Läi4 Harjoitellaan sanoja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla jatketaan sanojen ja lyhyiden lauseiden lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen harjoittelua. Lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan uusilla sanoilla lisäämällä jo opittuihin tavuihin/sanoihin lisää kirjaimia ja tavuja opiskelijan taitotason mukaan. Jatketaan lyhyen ja pitkän vokaalin sekä yksöis- ja kaksoiskonsonanttien tunnistamista ja tuottamista. Opetellaan viikonpäivät ja vuorokauden ajat sekä kysymään ja kertomaan kellonaika.

Läi5 Lisätään tavuja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla sujuvoitetaan lukemisen ja ymmärtämisen sekä kirjoittamisen taitoja. Tavujen ja lyhyiden sanojen rinnalla harjoitellaan useampitavuisien sanojen lukemista ja kirjoittamista. Harjoitellaan tuottamaan ja tunnistamaan yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan kaupassa asiointia ja kysymyslauseita.

Läi6 Sanoista lauseisiin

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan lauseen käsitteeseen sekä ison alkukirjaimen, pisteen, kysymysmerkin ja huutomerkkiin käyttöön. Yksittäisten sanojen rinnalla harjoitellaan lyhyiden ja yksinkertaisten lauseiden mekaanista ja ymmärtävää lukemista sekä kirjoittamista. Opetellaan tunnistamaan ja tuottamaan lisää yleisimpiä verbejä arjen konteksteissa. Kurssilla harjoitellaan matkustamiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan eri kulkuvälineillä.

Läi7 Lauseista kohti tekstiä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sanojen ja lauseiden rinnalla kurssilla harjoitellaan lyhyen, yksinkertaisen tekstin ymmärtävää lukemista. Lisäksi opetellaan kirjoittamaan kuvasta kertomaan kuvasta muutamalla lauseella. Kurssilla tutustutaan vuodenkiertoon ja opitaan kuvaamaan säätä. Harjoitellaan yleisimpiä adjektiiveja arjen konteksteissa.

Läi8 Sujuvoitetaan luku- ja kirjoitustaitoja

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan kehon osien nimityksiä ja harjoitellaan omasta olotilasta kertomista. Jatketaan lyhyiden ja yksinkertaisten tekstien lukemista sekä lyhyiden tekstien kirjoittamista. Harjoitellaan tekstitaitoja opettelemalla tunnistamaan yksittäistä tietoa tekstistä. Kurssilla opetellaan asioimaan lääkärissä ja harjoitellaan omistusrakenteen käyttöä.

Läi9 Käydään ostoksilla

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan pukeutumiseen, vaatteisiin ja asioimiseen liittyvää sanastoa ja toimimaan kaupassa. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla jatketaan omistusrakenteen harjoittelua.

Läi10 Asuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan hakemaan tekstistä vastauksia yksinkertaisiin kysymyksiin. Tutustutaan kotiin ja asumiseen liittyvään sanastoon sekä opetellaan paikan ilmauksia. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla opetellaan viestimään asunnon huoltoon liittyvissä tilanteissa.

Läi11 Toimitaan kotona

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kodinhoitoon ja ruoanlaittoon liittyvään sanastoon. Harjoitellaan lukemista ja kirjoittamista eri tekstitasoilla. Kurssilla tutustutaan ruokaohjeisiin ja opitaan kertomaan kodinhoitamisesta.

Läi12 Annetaan henkilötietoja ja täytetään lomakkeita

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan henkilötietoihin liittyviin kysymyksiin vastaamista. Opetellaan omien tietojen etsimistä ja lukemista henkilötietopapereista ja niiden kirjoittamista viranomaislomakkeisiin. Harjoitellaan allekirjoitusta.

Läi13 Asioidaan terveystalvissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan ajanvaraukseen sekä lääkärissä ja apteekissa asiointiin liittyvää esittäytymistä, kysymistä ja vastaamista sekä oman terveydentilan kuvailemista. Harjoitellaan lääkkeiden käyttöohjeiden lukemista ja ymmärtämistä.

Läi14 Viestintää päivähoidossa, koulussa ja työelämässä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opetellaan kuulumisten kertomista ja kysymistä, kysymyksiin vastaamista, tiedon etsimistä ja kuvailemista päivähoitoon ja kouluun liittyvissä tilanteissa. Tutustutaan ammattisanastoon ja opitaan kertomaan omasta koulu- ja ammattitaustasta.

Läi15 Vietetään vapaa-aikaa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan eri vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin, kuten kirjaston käyttöön, eri liikuntavaihtoehtoihin, taiteisiin ja kädentaitoihin liittyviin harrastuksiin. Opetellaan kielenkäyttötaitoja näissä tilanteissa.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Puhuminen ja kuunteleminen ovat toisiinsa liittyviä vuorovaikutustaitoja. Niiden avulla saadaan ensimmäiset kontaktit ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan, jonka tekstejä ja kirjoitusta aletaan opiskella. Puhuminen ja kuunteleminen luovat pohjan lukemaan ja kirjoittamaan oppimiselle, joka alkaa ensin suullisena opitusta kieliaineksestä. Puhumisen ja kuuntelemisen aiheet nousevat keskeisen sanaston aihepiireistä. Opetuksessa korostuvat elämyksellinen ja toiminnallinen oppiminen.

Lukemisen ja kirjoittamisen oppiminen liittyvät läheisesti toisiinsa ja niitä opetetaan yhtä aikaa. Lukemaan opettamisessa käytetään erilaisia menetelmiä ja lähestymistapoja, mutta opetuksen lähtökohtana on äänne-kirjainvastaavuuden ymmärtäminen sekä taito yhdistää kirjaimet ja äänne- ja tavut sanoiksi ja sanat lauseiksi. Kaiken lukutaidon harjoittelun tulee tähdätä jatkuvasti luetun ymmärtämiseen. Kirjainmuotojen oppiminen perustuu runsaasti motorisiin ja kinesteettisiin harjoituksiin. Kirjoittamisen oppimisessa voidaan käyttää kirjainmallin päälle kirjoittamista ja kopiointia, tavu- ja sanasanelukirjoitusta sekä lisäyssanelua. Lisäksi harjoitellaan näppäintaitoja esimerkiksi tietokoneella ja älypuhelimella. Auditiivisen hahmottamisen harjoittelu vahvistaa äänne-kirjainvastaavuuksia ja tukee tekstin oikeinkirjoittamista. Lisäksi se kehittää äännetietoisuuden kehittymistä ja äänneiden sekä sanojen erottelutaitoja. Puhumista, kuuntelemista, lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan yhdessä opintoryhmän kanssa sekä yksin. Opiskelijoita rohkaistaan osoittamaan osaamistaan kaikilla niillä ilmaisukeinoilla, joita heillä on. Opetuksessa käytetään multimodaalisia tekstejä, kuten kuvia, videoita ja sarjakuvia sekä saatavilla olevia opetusohjelmia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä, vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoitumista. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain muistaen, että varsinaisia oppimisvaikeuksia voidaan todentaa vasta useamman opiskeluvuoden jälkeen, kun opiskelija on harjaantunut suomen kielessä. Opettaja mallintaa sanojen, lauseiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Opiskelijoita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti opiskelun tukena. Kielellisesti taitavia opiskelijoita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Opiskelijan oppimisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisen arviointi on opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen opiskelijan oppimista ja edistymistä. Arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin opiskelijan kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta opiskelijat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. He saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukasta ja kannustavaa palautetta annetaan kaikilla osaamisen eri alueilla. Se auttaa opiskelijaa huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita opiskelijoiden kielitaidon ja luku- ja kirjoitustaidon edistymisessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa,
- sana- ja käsitevarannon karttuminen,
- edistyminen lukutaidossa sekä luetun ymmärtämisessä,
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

8.3.2 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä lukutaitovaiheessa on, että opiskelija omaksuu sellaisia numeerisia perustaitoja, jotka ovat keskeisiä arjen hallinnan, kommunikaation sekä opintojen etenemisen kannalta. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia matematiikasta. Kielitietoisessa matematiikan opetuksessa havainnollisuus, matemaattisten käsitteiden täsmällinen esittäminen ja selittäminen arkikielellä sekä ymmärtämisen varmistaminen ovat keskiössä.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Lma1-Lma3	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja numeerisesta tiedosta arjen tilanteissa	Lma1-Lma3	L3, L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti	Lma1-Lma3	L1, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Lma1-Lma3	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa tulkitsemaan ja käyttämään arjessa esiintyvää numeerista tietoa	Lma1-Lma3	L1, L3, L4
T6 tutustuttaa opiskelija lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen	Lma1	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelija yhteen- ja vähennyslaskuun sekä kerto- ja jakolaskun perusteisiin	Lma1-Lma3	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa ilmaisemaan määrää ja järjestystä lukujen avulla	Lma1	L1, L3, L4
T9 ohjata opiskelijaa tunnistamaan desimaali- ja murtoluku arkielämän tilanteissa	Lma3	L1, L3, L4
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään rahankäyttöön liittyviä käsitteitä oman talouden näkökulmasta	Lma2	L1, L3, L4
T11 tutustuttaa opiskelija keskeisiin mittayksiköihin ja niiden lyhenteisiin sekä mittavälineiden käyttöön	Lma2	L1, L3, L4

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lma1 Lukujen maailma

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan lukusanoja, numeromerkkejä, matematiikan perussymboleja, harjoitellaan niiden kirjoittamista ja tutustutaan niiden käyttöön arkitilanteissa kuten puhelinnumeroissa, osoitteissa ja aikatauluissa. Tutustutaan lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen. Opetellaan järjestysluvut. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskua.

Lma2 Luvut arjessa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan aikakäsitteeseen harjoittelemalla esimerkiksi kellonaikojen, päivämäärien ja aukioloaikojen ilmaisemista ja ymmärtämistä. Opetellaan yleisimmin käytettävien suureiden mittayksiköt ja niiden lyhenteet. Tällaisia suureita ovat muun muassa pituus (matka), tilavuus (vetoisuus), aika ja massa. Harjoitellaan viivoittimen ja muiden mittavälineiden käyttöä. Harjoitellaan lukumäärien ja ominaisuuksien vertailua lukujen ja mittayksiköiden avulla. Arvioidaan pituuksia, tilavuuksia ja massoja.

Lma3 Laskutoimituksia arjessa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjaannutetaan yhteen- ja vähennyslaskutaitoja, myös tutuissa konkreettisissa yhteyksissä, ja tutustutaan kerto- ja jakolaskun periaatteisiin. Harjoitellaan lukujen käyttöä rahaliikenteessä esimerkiksi hintojen, laskujen, kuittien tarkastelun ja hintavertailujen avulla. Tutustutaan tekniisiin apuvälineisiin kuten laskin, älypuhelimien sovellukset, pankkiautomaatti ja verkkopankki.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja arkeen liittyviä aiheita. Matematiikkaa opiskellaan oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa ja jossa eri aistien hyödyntämiseen kiinnitetään huomiota. Tutustutaan opiskelu- ja mittavälineiden käyttöön kuten viivoittimet, metrimitat ja vaa'at. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Totutellaan työskentelemään sekä yhdessä että itsenäisesti. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan käyttää opetuksen ja oppimisen välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Matematiikan perustaitojen oppimiselle on varattava riittävästi aikaa. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun sekä tilaisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden peruslaskutaitojen kehittymistä. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen. Opiskelijoita kannustetaan kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun.

Opiskelijoilla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida numeroiden, matemaattisten perussymbolien käytön ja tulosten oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- lukusanojen ja numeromerkkien tunteminen sekä lukukäsitteen ymmärtäminen
- peruslaskutoimitusten hallitseminen
- edistyminen numeerisen tiedon käyttämisessä arjen tilanteissa
- edistyminen matemaattisessa ajattelussa ja ilmaisussa.

8.3.3 Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden kasvua vastuuntuntoisiksi ja aktiivisiksi kansalaisiksi. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija Suomen historiaan sekä sen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteyksiin, muodostaa yhteiskunnan toiminnan ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksien tiedollinen perusta sekä rohkaista opiskelijoita kehittämään oma-aloitteisesti yhteiskunnallisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksessa opiskelijoita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Opiskelijoita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään. Opiskelijat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan sekä luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa kiinnostumaan suomalaisesta yhteiskunnasta	Lyk1, Lyk2	L2, L3
T2 tutustuttaa opiskelija Suomen historian ja yhteiskuntajärjestelmän peruspiirteisiin	Lyk2	L1, L4, L7
T3 kartuttaa opiskelijan historiaan ja yhteiskuntaan liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	Lyk1, Lyk2	L1, L4, L7
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lyk1, Lyk2	L1
T5 perehdyttää opiskelijaa esittämään mielipiteensä	Lyk2	L2, L6, L7
T6 perehdyttää opiskelijaa perheen sekä lapsen ja nuoren asemaan, yhdenvertaisuuden periaatteeseen sekä sukupuolten väliseen tasa-arvoon Suomessa	Lyk2	L2, L7
T7 ohjata opiskelijaa hahmottamaan itsensä yksilönä ja yhteisön jäsenenä	Lyk1, Lyk2	L2, L3, L7
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T8 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tärkeimpiä kunnan ja valtion viranomaisten järjestämiä palveluita	Lyk1	L3, L5, L7
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään yksityisiä palveluita	Lyk1	L3, L5, L7
T10 kannustaa opiskelijaa mukaan kolmannen sektorin toimintaan	Lyk1	L3, L7
Kulttuurintuntemus, kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus		
T11 tutustuttaa opiskelijaa suomalaiseen kulttuuriin liittyviin tapoihin, arvoihin, normeihin ja asenteisiin	Lyk1, Lyk2	L2, L7
T12 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman kulttuurinsa erityispiirteitä ja tarkastelemaan oman kulttuurinsa ja suomalaisen kulttuurin välisiä eroja	Lyk1, Lyk2	L2
T13 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti kulttuurisesti erilaisten näkemyksien olemassaoloon	Lyk1, Lyk2	L1, L2
T14 tukea opiskelijaa toimimaan rakentavasti kulttuurisesti moninaisen yhteisön jäsenenä ja torjumaan rasismia kaikkia etnisiä ryhmiä kohtaan	Lyk1, Lyk2	L2, L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lyk1 Arkielämä ja yhteiskunnan palvelut

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön ja perheen näkökulmasta. Pehdytään yhteiskunnan peruspalveluihin ja muihin julkisiin palveluihin, kuten terveystalouteen, Kelaan, sosiaalitoimistoon, työvoima- ja elinkeinotoimistoon, päivähoitoon, lasten, nuorten ja aikuisten koulutuspalveluihin, poliisiin sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimeen. Tutustutaan myös yksityisiin palveluihin, pankkiin ja mobiilipalveluihin. Tutkitaan laskuja ja harjoitellaan raha-asioiden hoitamista. Tutustutaan kolmannen sektorin toimijoihin, kuten eri alojen yhdistyksiin ja seuroihin. Kehitetään arkielämää ja yhteiskunnan palveluihin liittyvää sanastoa ja harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan asioimaan peruspalveluissa. Tehdään vierailukäyntejä.

Lyk2 Demokraattinen yhteiskunta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Hahmotetaan ja havainnoidaan suomalaisen kulttuuriin liittyviä tapoja, arvoja, normeja ja asenteita. Tutustutaan Suomen historian pääpiirteisiin ja yhteiskuntajärjestelmään: valtioelimet ja paikallishallinto. Tarkastellaan yhteistä päätöksentekoa sekä demokraattisen toiminnan käsitteitä kuten ihmisoikeudet, lastenoikeudet, tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. Kartutetaan historiaan ja yhteiskuntatietouteen liittyvää sanastoa ja käsitteitä. Harjoitellaan lukemista, luetun ymmärtämistä ja kirjoittamista. Opetellaan oman mielipiteen esittämistä.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja. Niiden avulla harjoitellaan yhteistoimintaa ja osallistumista. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään käsitteiden, esimerkkien ja ilmiöiden havainnollistamiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelijat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä ja toimijoina, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia, sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Opiskelijoita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon saavuttamisessa, millä on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan ja keskustelemaan. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppiaineessa annettavalla palautteella opiskelijoita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omassa opintoryhmässään, oppilaitoksessaan sekä lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Tarkoituksena on auttaa opiskelijoita

tiedostamaan oppimansa, suuntaamaan opiskelunsa olennaiseen sekä kehittämään omia työskentely-, opiskelu- ja itsearviointitaitojaan. Oppiaineen arviointi perustuu opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen historian peruspiirteiden ymmärtäminen
- suomalaisen kulttuurin erityispiirteiden tunnistaminen
- yhteiskuntatietouden sana- ja käsitevarannon hallitseminen.

8.3.4 Ympäristö- ja luonnontieto

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu aineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan omaa lähiympäristöään, sen luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä erilaisia luonnonilmiöitä. Oppimisen lähtökohdaksi on siten monimuotoinen elinympäristö, joka luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohdaksi on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä ja antaa valmiuksia tehdä jokapäiväisiä valintoja. Opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojaan ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittäminen sekä luku- ja kirjoitustaitojen sujuvoittaminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Asenne- ja arvotavoitteet		
T1 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	Lyl1	L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta	Lyl1	L3, L7
Tieto ja ymmärrys		
T3 ohjata opiskelijaa tunnistamaan oman lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä	Lyl1	L1, L4
T4 tukea opiskelijan jäsenytneen karttakuvan rakentamista maapallosta	Lyl1	L1, L4, L5
T5 auttaa opiskelijaa ymmärtämään omien valintojen merkitys elämälle ja luonnolle	Lyl1	L1, L7
T6 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen luonnonvarojen kestävä käytön merkitystä	Lyl1	L1, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Taidot		
T7 kartuttaa opiskelijan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä	Lyl1	L1, L4
T8 opastaa opiskelijaa lukemaan ja käyttämään yksinkertaisia kartoja	Lyl1	L1, L4
T9 ohjata opiskelijaa toimimaan turvallisesti kotona huomioiden palo- ja sähköturvallisuus	Lyl1	L3
T10 ohjata opiskelijaa huolehtimaan jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä	Lyl1	L3, L7
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lyl1	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssi aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lyl1 Ympäristö- ja luonnontiedon alkeet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan lähiympäristöön ja Suomen luontoon sekä sen tärkeimpiin eliölajeihin ja rakennettuun ympäristöön. Kartutetaan ympäristö- ja luonnontietoon liittyvää sanastoa ja käsitteistöä. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään kartoja: Suomi osana Eurooppaa ja maapalloa sekä oman kotimaan sijoittuminen maapallolla. Tutustutaan luonnonvarojen kestävään käyttöön, jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen, turvallisuuden edistämiseen kotona sekä sähkö- ja paloturvallisuuteen. Harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja vuorovaikutustaitoja.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöjä ja työtapoja valittaessa huomioidaan toiminnallisuus, kokemuksellisuus sekä elämyksellisyys. Oppimisympäristöinä käytetään oppilaitoksen tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita sekä tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä. Paikallisesti hyödynnetään yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksessa ja työtapojen valinnassa huomioidaan opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittämisessä. Keskeiset käsitteet konkretisoidaan ja havainnollistetaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat ja vahvistavat opiskelijan käsitystä omasta oppimisestaan.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Palautetta annetaan ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden ja tietojen hallinnasta. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Arviointi perustuu opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- Suomen luonnon ja rakennetun ympäristön tunteminen
- karttojen hyödyntäminen
- kestävän kehityksen periaatteiden tunteminen
- ympäristö- ja luonnontietoon liittyvän sana- ja käsitevarannon hallinta.

8.3.5 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Ohjauksessa korostuu opiskelijoiden motivaation sekä opiskelun tukeminen. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla opiskelijalle sekä elämänhallintaa häiritsevä että itsetuntoa alentava tekijä. Motivaation säilyminen vaatii siksi sekä kielellisesti että tiedollisesti opiskelijan lähtötason huomioivaa opetusta ja ohjausta sekä syventymistä hänen opiskeluhistoriaansa. Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Lukutaitovaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tavoitteena on opettaa koulutusjärjestelmään ja ammatteihin liittyvää kieltä ja tutustuttaa opiskelijoita opiskeluun ja suomalaiseen työelämään. Luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua. Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on yhdessä muiden oppiaineiden kanssa harjoituttaa opiskelijoiden opiskelutaitoja sekä selkeyttää opiskeltävien oppiaineiden merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa selviytymisen, jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Opiskelu- ja työelämätaitoja kehittämällä opiskelija saa valmiuksia siirtyä opinnoissaan eteenpäin.

Opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijoiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, ammatinvalintakysymyksissä ja opintojen nivelvaiheissa. Oppiaine tarjoaa opiskelijoille sekä tietoa että tutustumismahdollisuuksia eri koulutusvaihtoehtoihin ja ammattialoihin. Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumisjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Opiskelijoita opastetaan käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan opiskelijoiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintoja koskevassa päätöksenteossa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys opiskeluympäristöstä ja sen toimintatavoista sekä kehittämään valmiuksiaan toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Lot1, Lot2	L2, L3, L7
T2 tukea opiskelijaa itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelusta ja tekemistään valinnoista	Lot1, Lot2	L1, L3, L7
Opiskeluvalmiuksien kehittäminen		
T3 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelu- sekä oppimaan oppimisen taitojaan	Lot1, Lot2	L1
T4 luoda edellytyksiä opiskelijan halulle tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan sekä kehittää hänen kykyään tunnistaa oppimisen kohteita	Lot1, Lot2	L1
T5 ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia ja opiskelun keskeyttämistä	Lot1, Lot2	L1, L3
Itsetuntemus		
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	Lot1, Lot2	L3
Tavoitteiden asettaminen		
T7 ohjata opiskelijoita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	Lot1, Lot2	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 auttaa opiskelijaa ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta	Lot2	L6, L7
T9 ohjata opiskelijaa pohtimaan itselleen sopivia ammattialoja	Lot2	L4, L5, L6
T10 tutustuttaa koulutusvaihtoehtoihin ja työelämään	Lot2	L6
T11 edistää opiskelijan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Lot2	L1, L6
T12 ohjata opiskelijaa toimimaan yksinkertaisissa työelämään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa	Lot2	L2
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T13 perehdyttää opiskelijaa koulutukseen ja työelämään liittyvään sanastoon ja käsitteisiin	Lot1, Lot2	L1, L4, L6
T14 antaa opiskelijalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista	Lot1	L4, L5
T15 tutustuttaa opiskelijaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin	Lot2	L4, L5, L6

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Lot1 Koulutusjärjestelmä ja opiskelukäytänteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään sekä siihen liittyvään sanastoon. Kehitetään opiskelutaitoja yhteistyössä muiden opiskeltävien oppiaineiden kanssa ja harjoitellaan toimimaan oppilaitosyhteisössä. Opetellaan asettamaan opiskeluun liittyviä tavoitteita ja arvioimaan tavoitteiden toteutumista. Harjoitellaan itsearviointia. Keskustellaan vastuun ottamisesta omasta oppimisesta, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. Ohjataan tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavien tahojen pariin oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehitetään taitoa hakea tarvittavia palveluita. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Lot2 Ammatteihin tutustuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan ammattinimikkeisiin, työtehtäviin ja työpaikkojen nimiin sekä opetellaan niihin liittyvää sanastoa. Harjoitellaan yksinkertaisia työelämään liittyviä vuorovaikutustilanteita. Tutustutaan jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään käymällä tutustumassa opiskelijoita kiinnostavien ammattialojen koulutuksiin, työpaikkoihin ja/tai yrityksiin. Tutustutaan ja opetellaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan

ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla on varmistettava, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Oppimisprosessin kannalta keskeiset arvioinnin ja palautteen antamisen kohteet:

- koulutukseen ja ammatteihin liittyvän sana- ja käsitevarannon kehittyminen
- vastuun ottaminen omista opinnoista ja tavoitteiden asettaminen
- opiskelu- ja oppimisvalmiuksien kehittyminen
- opinnoissa ja työelämässä tarvittavien sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- koulutus- ja työelämä tiedon hyödyntäminen henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

8.3.6 Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit

Opetuksen järjestäjä voi sisällyttää paikallisen opetussuunnitelman lukutaitovaiheen opetus- tarjontaan myös muita aineita tai aihealueita edellyttäen, että ne tukevat aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi taide- ja taitoaineet, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, ammatilliset opinnot, työelämään liittyvä osaaminen tai työelämään tutustuminen.

Valinnaisia kursseja aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa voivat olla esimerkiksi eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamista edistävät tukikurssit.

8.4 Oppiaineet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Oppiaineen kurssit on numeroitu ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

8.4.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havain- toja erikielisisä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen iden- titeettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuo- daan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kieli-, vuoro- vaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Opiskelijoiden arjessa ja työelämässä tarvittavia kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuk- sia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa kie- likasvatuksesta ja auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä kulttuurisesti moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitukseen. Kes- keisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Opiskelijoiden taitotasolle soveltuva kirjallisuus, monimuotoiset tekstit ja kulttuurituotteet vahvistavat luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä sekä laajentavat opiskelijoiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjalli- suus ja kulttuuriperinnön tuntemus yhdistävät opiskelijan kulttuuriinsa ja avartavat käsitystä muista kulttuureista.

Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestin- täympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien kie- lellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta sekä kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemyk- seen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan opiskelijoiden taitotasolle sopivien tai tyyppillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Jokaisen kurssin sisältöön tuodaan mukaan oppiaineen kulttuurisisältöjä, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama ja teatteritaide.

Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostamisen tukeminen ja kulttuurintuntemuksen syventäminen. Mediakasvatuksen tehtävänä on kriittisen medialukutaidon ja aktiivisen toimijuuden omaksuminen medioituneessa yhteiskunnassa.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys opiskelijoille. Opiskelijoiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon aikuisten arjen ja työelämän tekstimaailma ja kokemukset. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä tuetaan eritasoisia oppijoita. Opetuksessa tehdään yhteistyötä äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja oppiaineiden kanssa.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetuksen tehtävästä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelun keskeinen tehtävä on perustaitojen oppiminen ja harjaantuminen. Opetuksen perustehtävä on mahdollisimman sujuvan luku- ja kirjoitustaidon, luetun ymmärtämisen ja tiedonhankintataitojen harjaantuminen niin, että opiskelijoiden on helppo jatkaa aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa opiskelijoiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä sekä yksin että yhdessä myös tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan opiskelijoiden lukukokemuksia. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöön kuuluu myös oppilaitoksen ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityökentelyn avulla. Vuorovaikutustaitoja syvennetään yhteisissä prosesseissa toimimisen avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Opiskelijoita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Opiskelijoita kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä samalla ohjataan sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Opiskelijoiden tekstien tuottamisen ja rakentamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Eritasoisia opiskelijoita tuetaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo toteutuvat.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan, ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

8.4.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuri-tietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Opetuksessa tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	L1, L2, L7
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	L1, L2, L4, L7
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan, ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–2, Aäi11–13	L1, L4, L5
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja, laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–13	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–15	L1, L4, L5
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11–15	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8–10	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5–6, Aäi9–10	L1, L4, L5, L7
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–10	L1, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–2, Aäi5–7, Aäi9–10, Aäi14	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12–13, Aäi16–17	L1, L2, L4
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15–17	L2, L4, L5, L7
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aäi7–8, Aäi13–14, Aäi16–17	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Opiskelun päätavoitteena on saavuttaa eri alueilla sellaiset tiedot ja taidot, että opiskelijan on mahdollista jatkaa aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen. Vaikka kurseilla on keskiössä jokin oppimäärän osa-alue, näkökulma, tavoitealue, jokaisella kurssilla ovat käytössä myös muita osa-alueita tarpeen mukaan. Kurseja voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kurseiksi tai jaksoiksi.

Aäi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelun perustaitoihin. Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Varmennetaan perusluku- ja kirjoitustaitoja. Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Kirjoitetaan käsin tekstauskirjaimilla sekä harjoitellaan näppäintaitoja ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omista teksteistä. Tutustutaan tekstin tuottamisen vaiheisiin ja omien tekstien tarkasteluun. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi2 Opiskelun ja tiedonhallinnan taidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, sekä lähteiden käyttöä ja merkintää. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen. Hyödynnetään muiden aineiden opetusta sekä media- ja kulttuuritarjontaa. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston ja verkon aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

Aäi3 Tekstien moninaisuus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä harjoitellaan niiden käyttämistä omista teksteissä. Harjoitellaan tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Laajennetaan opiskelijoiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tarkastelemalla. Harjoitellaan huomaamaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi4 Puhe- ja vuorovaikutustaidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja omien vuorovaikutustaitojen kehittämiseen.

Aäi5 Kieli ja tekstit

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen, aiheen ja tekstilajin mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen, kielen piirteiden ja tekstien merkityksiä. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tekstien tarkastelun yhteydessä tutustutaan sanaluokkiin, sijamuotoihin, verbien taivutukseen, lauseiden perustyyppeihin, lauseenjäsennykseen sekä sanaston piirteisiin. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi6 Kieli ja vuorovaikutus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista sekä palautteen saamista ja antamista. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi tapoja toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Ohjataan kokonaisilmaisuun. Pohditaan kirjoittamisen ja puhumisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.

Aäi7 Kieli ja kulttuuri

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, opiskelijoille tutujen kielten piirteisiin. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Kurssilla hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita.

Aäi8 Kieli ja identiteetti

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin. Pohditaan kielen ja identiteetin suhdetta sekä oman identiteetin moninaisuutta, rakentumista ja merkitystä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.

Aäi9 Tekstien tuottamisen perusteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan omien ajatusten, kokemusten ja mielipiteiden jakamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Varmennetaan käsin kirjoittamisen taitoa ja sujuvaa koneella kirjoittamista. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Tutustutaan sanaston, verbitaivutuksen ja lausetyyppien merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omilla teksteillä. Opitaan käyttämään omilla teksteillä oikeinkirjoituksen perusasioita.

Aäi10 Tekstien tuottaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Harjoitellaan sujuvaa käsin ja koneella kirjoittamista sekä opiskelussa tarvittavaa kirjoittamista. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja

vastaanottamista. Harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Tutustutaan sanajärjestyksen, virkerakenteen, lausetyyppien ja lauseenjäsennyksen merkitykseen tekstien tuottamisessa. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja sekä tekstien elävöittämistä. Opitaan käyttämään teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Tutustutaan tekijänoikeuksiin ja eettiseen verkkoviestintään. Harjoitellaan myös monimuotoisten tekstien tuottamista.

Aäi11 Tekstien tulkinnan perusteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan monimuotoisten, erityisesti ei-fiktiivisten tekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinyymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan yhteisesti ja itse valittuja tekstejä.

Aäi12 Tekstien tulkinta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään monimuotoisten tekstien tulkinnan taitoja tarkastelemalla kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden yhteyksiä tekstien merkityksiin. Tekstien tarkastelun yhteydessä käytetään hyväksi kielitietoa. Opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston ja verkon monipuoliseen käyttöön. Syvennetään tietoja toimimisesta verkossa eettisesti ja lainsäädäntö huomioon ottaen. Tuetaan omaehtoista lukemisen ja kulttuurin harrastamista.

Aäi13 Kaunokirjallisuuden lukeminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Opitaan tunnistamaan kertovien ja kuvaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Varmennetaan kerronnan peruskäsitteiden käyttöä (päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika, juoni, kertoja, aihe ja teema). Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään kulttuuritarjontaa, esimerkiksi elokuvia ja teatteria. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista. Eläydytään luettuun esimerkiksi draaman avulla.

Aäi14 Mediatekstit

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä ja keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Tutkitaan mediatekstien piirteitä, ja tuotetaan niitä itse yhdessä tai yksin. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Käsitellään eettistä verkossa toimimista ja tekijänoikeuksia.

Aäi15 Tietokirjallisuus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan ja kuunnellaan osaamistasolle sopivaa tietokirjallisuutta ja pohditaan tietokirjallisuuden herättämiä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan eri lähteistä saadun tiedon yhdistämistä ja lähdekritiikkiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen harrastamista.

Aäi16 Kulttuuri ja kansanperinne

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kulttuurin moninaisuuteen ja opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin sekä niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan kulttuurista kirjoittamista ja osallistutaan kulttuurikeskusteluun. Osallistutaan itse kulttuurin tuottamiseen.

Aäi17 Nykykulttuurin ilmiöitä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja sisältöjä sekä keskustellaan median roolista opiskelijan arjessa. Luetaan osaamistasolle sopivaa koti- ja ulkomaista nykykirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja eläydytään luettuun esimerkiksi draaman keinoin.

Arvioinnin kohteet suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	Aäi4, Aäi6, Aäi9	Puheviestintätilanteissa toimiminen
T2 ohjata opiskelijaa huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia viestinnässään ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	Aäi4, Aäi6	Toiminta vuorovaikutustilanteissa
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa	Aäi4, Aäi6, Aäi13, Aäi17	Ilmaisukeinojen käyttö
T4 kannustaa opiskelijaa kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	Aäi1, Aäi4, Aäi6, Aäi9, Aäi14	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	Aäi1–2, Aäi11–13	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta
T6 opastaa opiskelijaa kehittämään monimuotoisten tekstien arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan opiskelijan sana- ja käsitevarantoa sekä edistämään hänen ajattelutaitojaan	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi11–13	Tekstien erittely ja tulkinta
T7 ohjata opiskelijaa tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	Aäi2, Aäi5, Aäi12, Aäi14–15	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys
T8 opastaa opiskelijaa tutustumaan taitotasolleen sopivaan kirjallisuuteen, kannustaa opiskelijaa kehittämään kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan erilaisia tekstejä kohtaan luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	Aäi11–15	Kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana	Aäi1, Aäi3, Aäi8–10	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen
T10 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista	Aäi3, Aäi5–6, Aäi9–10	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö
T11 ohjata opiskelijaa edistämään opiskelijan käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista kirjoitettaessa ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	Aäi1, Aäi5, Aäi9–10	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta
T12 kannustaa opiskelijaa kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	Aäi1–2, Aäi5–7, Aäi9–10, Aäi14	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutusta vuorovaikutuksessa	Aäi3, Aäi5, Aäi7, Aäi12–13, Aäi16–17	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kieli-käsitteiden hallinta
T14 kannustaa opiskelijaa laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan omalle taitotasolle sopivaa kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen, luku-elämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttämiseen	Aäi2, Aäi7, Aäi10, Aäi13, Aäi15–17	Kirjallisuuden tuntemus
T15 tukea opiskelijaa kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan myös muita kulttuureja ja kieliä sekä luoda opiskelijalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	Aäi2, Aäi5, Aäi7–8, Aäi13–14, Aäi16–17	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen

8.4.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, opinnoissaan ja yhteiskunnassa toimiessaan. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden (kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen) sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyyskehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset kielenkäyttötilanteet. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielihäilytensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat: opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen suomenkielisen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus-oppimäärän opiskeluun.

Kun opiskelija opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan ja oppimaan oppimisen sekä vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen opiskelijan yksilöllisten edellytysten pohjalta. Näin edistetään myös opiskelijan itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja sekä kielitietoisuutta. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja opiskelijan identiteetin kehittymistä oppijana.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuis-ten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistaa kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21-As217	L1, L2
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	As21-As217	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisu- rohkeuttaan	As21-As217	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21-As217	L4
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päätellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24-As27, As213-As217	L1, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23-As217	L2
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21-As217	L2, L5
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21-As217	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista ja erilaisista teksteistä	As210-As217	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21-As217	L1, L3

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	L1, L2
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	L1, L4
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielenoppimistaan	As21-As217	L1

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Opetuksessa käytetään monipuolisia työtapoja. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

As21 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia suomen kielen opiskelulle

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan tervehdyksiä sekä itseä koskevien tietojen kertomista. Tutustutaan suomen kielen aakkosiin, harjoitellaan ääntämistä ja perehdytään numeroihin. Harjaannutetaan kielenopiskelutaitoja.

As22 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän tilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kysymistä, vastaamista ja pyytämistä erilaisissa arjen viestintätilanteissa. Perehdytään ajanilmauksiin ja tutustutaan vuodenkiertoon. Harjoitellaan opiskeluun liittyvää käsitteistöä.

As23 Kielitaidon alkeet: Minä ja perheeni

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan kertomaan itsestä, perheestä ja suvusta suullisesti ja kirjallisesti. Harjoitellaan ilmaisemaan omistamista.

As24 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutusta asiointitilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan yksinkertaisia ostotilanteita, niihin liittyviä fraaseja ja keskeisiä rakenteita. Opetellaan ruokasanastoa.

As25 Kielitaidon alkeet: Asumisen arkea

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan asumiseen liittyvää sanastoa. Harjoitellaan kuvailemaan omaa kotia suullisesti ja kirjallisesti. Opitaan ilmaisemaan paikkaa ja suuntaa.

As26 Kielitaidon alkeet: Matkustaminen eri kulkuvälineissä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan matkustamiseen liittyvää kieltä ja siihen liittyviä vuorovaikutustilanteita. Harjoitellaan lukemaan aikatauluja ja käyttämään sähköisiä reittioppaita.

As27 Kielitaidon alkeet: Terveys ja hyvinvointi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan omasta terveydentilasta ja omista tunnetiloista kertomista. Opiskellaan kehoon ja sairastamiseen liittyviä käsitteitä, avun pyytämistä ja poissaolosta ilmoittamista. Harjoitellaan terveydenhuollon asiointitilanteita.

As28 Kielitaidon alkeet: Minun päiväni

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kertomaan omasta arjesta ja päiväkulusta. Tutustutaan erilaisiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Opiskellaan ilmaisemaan pitämistä ja kiinnostusta.

As29 Kielitaidon alkeet: Työelämässä toimiminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan ammattisanastoa ja työelämässä tarvittavaa kieltä. Harjoitellaan kuvailemaan eri ammatteja. Tutustutaan suomalaisen työelämän käytänteisiin.

As210 Kehittyvä kielitaito: Minun historiani

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan kertomaan ja kirjoittamaan omasta henkilöhistoriasta. Opiskellaan oman elämän kuvaamiseen liittyviä fraaseja sekä tekstiä sidostavia ajanilmauksia ja konjunktioita.

As211 Kehittyvä kielitaito: Asuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan erilaisiin asumismuotoihin ja tarkastellaan asumiseen liittyviä tekstejä. Harjoitellaan asiointi-tilanteita sekä asumisen ongelmien kuvailua suullisesti ja kirjallisesti. Tutustutaan ohjailevien tekstien piirteisiin (kehottaminen, kielto ym.).

As212 Kehittyvä kielitaito: Luonto ja lähiympäristö

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opiskellaan luontoon, eläimiin ja erilaisiin elinympäristöihin liittyvää sanastoa. Tutustutaan omaan lähiympäristöön ja sen palveluihin. Harjoitellaan ajan, paikan ja suunnan ilmauksia.

As213 Kehittyvä kielitaito: Harrastukset

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opitaan kertomaan ja keskustelemaan vapaa-ajan vietosta ja omista harrastuksista. Opetellaan etsimään tietoa uusista harrastusmahdollisuuksista ja poimimaan teksteistä olennaisia tietoja. Harjoitellaan oman mielipiteen ilmaisua ja perustelua.

As214 Kehittyvä kielitaito: Asiointi lääkärissä ja apteekissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan ajan varaamista puhelimitse. Opitaan kuvaamaan omaa vointia ja käyttämään menneen ajan ilmaisuja. Harjoitellaan dialogeja lääkärillä ja apteekissa. Opiskellaan ohjeiden, kutsujen ja läheteiden keskeisiä ilmauksia.

As215 Kehittyvä kielitaito: Koulutus ja työ Suomessa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla perehdytään suomalaisen työelämän ja koulutusjärjestelmän pääpiirteisiin. Tutustutaan työpaikkailmoituksiin. Opitaan kertomaan omasta koulutus- ja työhistoriasta. Harjoitellaan tekstiä sidostavia ajanilmauksia ja konjunktioita.

As216 Kehittyvä kielitaito: Monimediainen ympäristö

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämistä opiskelussa. Tutustutaan verkkopohjaisiin oppimisympäristöihin ja harjoitellaan niitä eri oppiaineiden opiskelussa. Tutustutaan tarkemmin puhekielen piirteisiin eri konteksteissa. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja median roolia opiskelijan arjessa. Varmennetaan näppäintaitoja.

As217 Kehittyvä kielitaito: Kirjallisuus, kansalliset juhlapäivät ja tapakulttuuri

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään suomalaiseen juhlaperinteeseen ja tapakulttuuriin ja etsitään niistä yhtäläisyyksiä ja eroja opiskelijan omaan kulttuuriin. Tutustutaan suomalaiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

Arvioinnin kohteet suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärässä aikuis- ten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisuvarantoaan arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistaa kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	As21, As22, As21-As217	Vuorovaikutustaidot, ilmaisuvaranto ja kuullun ymmärtäminen
T2 harjaannuttaa opiskelijaa keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistaa niissä tarvittavaa sanastoa ja fraseologiaa	As21-As217	Sanaston ja fraseologian hallinta ja laajuus
T3 ohjata opiskelijaa vahvistamaan kielellistä ilmaisurohkeuttaan	As21-As217	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa vahvistamaan peruslukutaitoaan, ja lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja keskustelemaan lukemastaan	As21-As217	Peruslukutaito ja tekstin ymmärtäminen
T5 auttaa opiskelijaa kehittämään valmiuksia päättellä tekstin merkityksiä tekstuaalisten ja kielellisten vihjeiden sekä tekstilajin perusteella	As24-As27, As213-As217	Tekstien tulkinta
Tekstien tuottaminen		
T6 innostaa opiskelijaa tuottamaan eri tekstilajeja ja vahvistamaan tuottamisessa tarvittavia taitoja	As23-As217	Tekstien tuottaminen
T7 ohjata opiskelijaa harjoittamaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitojaan sekä oikeinkirjoituksen perusasioita	As21-As217	Kirjoitustaito käsin ja näppäintaidot
T8 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	As21-As217	Palautteen antaminen ja vastaanottaminen
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 rohkaista opiskelijaa kehittämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista	As210-As217	Kielenkäytön havainnointi
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään sekä huomaamaan oman monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin merkityksen	As216, As217	Eri kielten ja kulttuurien sekä oman kielen ja kulttuuri-identiteetin havainnointi
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa opiskelijaa rakentamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa huomaamaan omat vahvuutensa ja oppimistarpeensa kielenkäyttäjänä sekä hankkimaan valmiuksia realististen oppimistavoitteiden asettamiseen	As21-As217	Oppimistavoitteiden asettaminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T12 luoda opiskelijalle edellytyksiä integroida eri oppiaineiden opiskelua toisiinsa ja tukea koulussa tärkeiden tekstilajien ja rakenteiden kehittymistä sekä antaa mahdollisuus käyttää koulun eri tekstejä ja aihepiirejä puhumisen ja kirjoittamisen taustamateriaalina	As212, As216, As217	Eri oppiaineiden kielen havainnointi
T13 auttaa opiskelijaa kehittämään taitojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn ja tiedonhakuun	As26, As211, As213, As215, As216	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku
T14 ohjata opiskelijaa arvioimaan omaa kielentutkimistaan	As21-As217	Itsearviointitaidot

8.4.1.3 Äidinkieli ja kirjallisuus; saame, romani, viittomakieli ja muu opiskelijan äidinkieli

Opetuksen järjestäjä laatii tarvittaessa aikuisten perusopetuksen saamen, romanikielen ja viittomakielen äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetussuunnitelman oppivelvollisten perusteita (Opetushallituksen määräys 104/011/2014) aikuisille soveltaen. Sama koskee äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääriä suomi tai ruotsi saamenkielisille sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille.

Perusopetuslain 12 §:n nojalla äidinkielenä voidaan opettaa suomen tai ruotsin lisäksi myös saamea, romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa huomioidaan opiskelijoiden vaihteleva kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoaman tuen määrä opiskelijan äidinkielen kehittymiselle.

8.4.2 Vieras kieli

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havainnot eri kielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytännöistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskellaan A1-kieltä. Kielistä käytetään seuraavia koodeja:

en = englannin kieli

la = latinan kieli

sm = saamen kieli

sa = saksan kieli

ra = ranskan kieli

ve = venäjän kieli

ia = italian kieli

ea = espanjan kieli

po = portugalin kieli

kx = muu kieli

Kielten kurssikoodit muodostuvat aikuisten perusopetuksen vaiheen, kielen kirjaintunnuksen, oppimäärän tasotunnuksen ja kurssinumeron mukaan. Esimerkiksi Aen1 tarkoittaa englannin kielen A-oppimäärän kurssia numero 1 perusopetuksen alkuvaiheessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Vieraan kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus koulu-yhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa kohdekielisisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Vieraan kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

8.4.2.1 Vieras kieli, englanti, A-oppimäärä

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa (A-oppimäärä)

Opiskelija, jolla ei ole englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Useat opiskelijat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä opiskelijoiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena1 – Aena4	L1, L3
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena1 – Aena4	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena1 – Aena4	L2, L4, L5, L7
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	Aena1 – Aena4	L4
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Aena1 – Aena4	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena1 – Aena4	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena1 – Aena4	L3, L4, L5, L7
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Aena1 – Aena4	L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	Aena1 – Aena4	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena1 – Aena4	L1, L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena1 – Aena4	L2, L3

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aena1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia englannin opiskelulle

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan englannin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan englanninkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja.

Aena2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

Aena3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kohtaamista arkipäivän asiointitilanteissa. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön. Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä.

Aena4 Kielitaidon alkeet: Koulu ja opiskelu

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään englantia opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä yhteyksissä omien tarpeiden mukaan painottaen.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Englannin kielen A-oppimäärän arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on kannustavaa, monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määriteltävä oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Aena1 – Aena4	Tietoisuus tavoitteista
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Aena1 – Aena4	Kielenopiskelu-tavoitteiden asettaminen ja löytäminen
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Aena1 – Aena4	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	Aena1 – Aena4	Viestintästrategioiden käyttö
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Aena1 – Aena4	Viestinnän kulttuurinen sopivuus

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monetasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Aena1 – Aena4	Tekstien tulkintataidot
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Aena1 – Aena4	Tekstien tuottamistaidot
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä	Aena1 – Aena4	Kielellisen ympäristön hahmottaminen
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	Aena1 – Aena4	Ei käytetä arviointiperusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Aena1 – Aena4	Kielellinen päättely
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Aena1 – Aena4	Englanninkielisen aineiston löytäminen

8.4.2.2 Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Muun vieraan kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa (A-oppimäärä)

Opiskelija, jolla ei ole opiskeltavassa kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua opiskeltavan kielen taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Opiskelijoiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	A(x)a1–A(x)a4	L1, L3
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintätieteologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	A(x)a1–A(x)a4	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	A(x)a1–A(x)a4	L2, L4, L5, L7
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätalannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	A(x)a1–A(x)a4	L4
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	A(x)a1–A(x)a4	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	A(x)a1–A(x)a4	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	A(x)a1–A(x)a4	L3, L4, L5, L7
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema globaalien viestinnän kielenä	A(x)a1–A(x)a4	L2
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaan sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	A(x)a1–A(x)a4	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	A(x)a1–A(x)a4	L1, L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että opiskeltavalla kielellä on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	A(x)a1–A(x)a4	L2, L3

Muun vieraan kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

A(x)a1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia kielen opiskelulle

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan opiskeltavan kielen opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja.

A(x)a2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

A(x)a3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan kohtaamista arkipäivän asiointitilanteissa. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön. Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä.

A(x)a4 Kielitaidon alkeet: Koulu ja opiskelu

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään opiskeltavaa kieltä opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä yhteyksissä omien tarpeiden mukaan painottaen.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki muun vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kielisiin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai opiskeltavaa kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi ja siihen perustuva palaute on kannustavaa, monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Opimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet muun vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Kielenopiskelutaidot		
T1 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	A(x)a1– A(x)a4	Tietoisuus tavoitteista
T2 ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	A(x)a1– A(x)a4	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 ohjata opiskelijaa harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	A(x)a1– A(x)a4	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
T4 rohkaista opiskelijaa pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	A(x)a1– A(x)a4	Viestintästrategioiden käyttö
T5 tukea opiskelijan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	A(x)a1– A(x)a4	Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 ohjata opiskelijaa työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	A(x)a1– A(x)a4	Tekstien tulkintataidot
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	A(x)a1– A(x)a4	Tekstien tuottamistaidot
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema globaalien viestinnän kielenä	A(x)a1– A(x)a4	Kielellisen ympäristön hahmottaminen

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T9 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	A(x)a1– A(x)a4	Ei käytetä arviointiperusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea opiskelijan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	A(x)a1– A(x)a4	Kielellinen päättely
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, että opiskeltavalla kielellä on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	A(x)a1– A(x)a4	Kohdekielisen aineiston löytäminen

8.4.3 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden taitoa käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkreettisuus ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden heidän omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden taitoa käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Ama1-5	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	Ama1-5	L4
T3 kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	Ama1-5	L2, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja	Ama1-5	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	Ama1-5	L1, L4
T6 tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	Ama1-2	L1, L4
T7 perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	Ama1-2	L1, L4
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä-laskustrategioita	Ama2	L1, L4
T9 tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	Ama3-4	L1, L4, L5
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate	Ama3-4	L1, L4
T11 tutustuttaa opiskelijaa taulukoihin ja diagrammeihin	Ama5	L4, L5
T12 harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä	Ama5	L1, L2, L4, L5

Matematiikan kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Kaikilla kursseilla kehitetään opiskelijoiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia sekä soveltaa käänteisyyden periaatetta. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti sekä havaita syy- ja seuraussuhteita.

Ama1 Luvut ja laskutoimitukset I

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskelijoiden ymmärrystä kymmenjärjestelmästä syvennetään ja varmennetaan sekä harjaannutetaan heidän päässä-laskutaitoaan. Tutustutaan laskualgoritmeihin ja hyödynnetään laskutoimitusten välisiä yhteyksiä. Opiskelijoita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Ama2 Luvut ja laskutoimitukset II

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lukualueita laajennetaan negatiivisilla luvuilla sekä tutustutaan vastalukuun ja itseisarvoon. Opitaan murtoluvun käsite osana lukumäärästä ja osana kokonaisuudesta sekä harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa pitäytyen kerto- ja jakolaskussa luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Desimaaliluvut ja niiden peruslaskutoimituksien periaatteet opiskellaan ja yhdistetään opiskelijoiden ympäristöön. Prosentin käsite sekä prosenttiluvun ja -arvon laskeminen opiskellaan opiskelijoita kiinnostavien aihepiirien avulla. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

Ama3 Geometria I

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin ja tutustutaan niiden ominaisuuksiin. Tutustutaan tasokuvioihin ja tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Tutustetaan opiskelijat mittaamisen periaatteeseen. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan opiskelijoita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Ama4 Geometria II

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään koordinaatistossa ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan opiskelijoita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Mitattaessa kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Harjoitellaan yksikönmunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

Ama5 Matemaattinen ongelmanratkaisu

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelöllä ja kokeilemalla. Muodostetaan ongelmia opiskelijoiden kannalta mielenkiintoisista aihepiireistä ja ratkaistaan niitä matematiikan avulla. Harjoitellaan tietojen esittämistä yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien avulla. Tutustutaan yleisimpiin tilastollisiin tunnuslukuihin kuten suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen lähtökohtana käytetään opiskelijoille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiemmin opetetuista ja opiskelluista keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakkoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa opiskelijoille mahdollisuuden kehittää

tää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Opiskelijoille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle opiskelijalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää opiskelijoiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota kannustavan palautteen antamiseen, vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Opiskelijoita ohjataan myös arvioimaan omaa oppimistaan.

Opiskelijoiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Opiskelijoilla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. Arvioinnissa on tärkeää havainnoida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määriteltävä oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet matematiikassa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päätyössä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 Tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä.	Ama1-5	Kiinnostuksen ja motivaation kehittyminen
Työskentelyn taidot		
T2 Ohjata opiskelijaa kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa.	Ama1-5	Havaintojen tekeminen, tulkinta ja hyödyntäminen
T3 Kannustaa opiskelijaa esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Ama1-5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen
T4 Ohjata opiskelijaa kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja.	Ama1-5	Ongelmaratkaisutaidot
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 Ohjata opiskelijaa ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja.	Ama1-5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T6 Tukea opiskelijaa lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärryksessä.	Ama2	Lukukäsite
T7 Perehdyttää opiskelijaa peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin.	Ama2	Peruslaskutoimitukset ja niiden ominaisuuksien hyödyntäminen
T8 Ohjata opiskelijaa kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässäälaskustrategioita.	Ama2	Laskutaito ja päässäälaskustrategiat
T9 Tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia.	Ama3-4	Geometrian käsitteet ja taito havainnoida geometrisia ominaisuuksia
T10 Ohjata opiskelijaa ymmärtämään mittaamisen periaate.	Ama3-4	Mittaaminen
T11 Tutustuttaa opiskelija taulukoihin ja diagrammeihin.	Ama5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta
T12 Harjaannuttaa opiskelijaa laatimaan vaihteittaisia toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ama5	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä

8.4.4 Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit lisäävät opiskelijan tietoja, taitoja ja valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja paikallisessa sekä globaalissa kulttuurissa aktiivisena kansalaisena. Opintojen aikana opiskelijalle muodostuu käsitys suomalaisen demokraattisen yhteiskunnan keskeisistä arvoista ja toimintakulttuurista sekä perusrakenteista. Opinnot liittyvät Suomen historiaan sekä sen eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

Kulttuurintuntemuksessa kiinnitetään huomiota kulttuurien monimuotoisuuteen ja monikerroksisuuteen. Kurssit syventävät perusopetuksen tietoja ja johdattavat opiskelijoita aikuisten perusopetuksen päättövaiheen yhteiskuntaopin ja historian kurssien tavoitteisiin ja sisältöihin. Opetuksessa harjaannutetaan yhteiskuntaopille ja historialle ominaisia opiskelu- ja tekstitaitoja.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia kulttuuri- ja yhteiskuntataitoja sekä syvällisempää yhteiskunnan ja kulttuuriperinnön tuntemusta. Tavoitteena on myös paikallistuntemuksen lisääminen ja alueellisten erityispiirteiden huomioon ottaminen.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	L1-L2
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1-Ayk3	L1-L2, L6
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1-Ayk2	L3
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	Ayk1, Ayk3	L7
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	L2
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1-2	L1, L4-L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	L2-L4
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk2-Ayk3	L1-L2
T9 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	Ayk3	L2-L7

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ayk1 Yhteiskunnan perusrakenteet ja arjen taidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan suomalaisen yhteiskunnan arvoihin, normeihin, rakenteeseen ja toimintaan yksilön, perheen ja lähiyhteisöjen näkökulmasta. Perehdytään yhteiskuntatietouteen liittyviin keskeisiin käsitteisiin. Käydään läpi perustietoja koskien tapakulttuuria, asiointia, asumista ja työelämää. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Paneudutaan yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin, eri ammatteihin, yrittäjyyteen sekä oman talouden hoitoon. Lisäksi tutustutaan kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Ayk2 Historia, maantuntemus ja yhteiskunnan toiminta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan pääpiirteittäin Suomen ja lähialueiden historiaa, maantiedettä sekä Suomen asemaa ja toimintaa osana Pohjoismaita, Eurooppaa ja maailmaa. Paneudutaan Suomen

historiaan ja maatumemukseen liittyviin käsitteisiin. Perehdytään ihmisen toimintaan eri aikoina ja eri kulttuureissa sekä pohditaan syitä ihmisten toiminnan erilaisille motiiveille. Tutustutaan Suomen koulutuspalveluihin sekä työllistymistä edistäviin ja muihin palveluihin.

Ayk3 Kulttuuri-identiteetti ja vuorovaikutus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan, havainnoidaan ja tulkitaan suomalaiseen ja muihin kulttuureihin liittyviä tapoja, arvoja, perinteitä, normeja ja asenteita. Tutustutaan suomalaisen taiteen ja kulttuurin merkittäviin vaiheisiin ja teoksiin. Kehitetään rakentavaa yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kesken. Tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä harjoitellaan käytännössä toinen toisensa kunnioittamisen, demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Tutustutaan yhdistys- ja järjestökulttuuriin sekä vapaaehtoistyön muotoihin.

Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan monipuolisia toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisusekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelevaan näkemyksiään. Opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan esittämään vertailuja eri kulttuurien välillä. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä. Tiedonhankinnassa käytetään monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa. Kielitietoiset työtavat vahvistavat opiskelijoiden monilukutaitoa. Tuotoksissa käytetään viestinnän eri muotoja. Oppiaine soveltuu hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen S2-opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata opiskelija näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä edistää hänen valmiuksiaan toimia erilaisten yhteisöjen aktiivisena jäsenenä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla, elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen aikana palautteella pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään oppiaineen tietojen ja taitojen hallintaan ja soveltamiseen sekä siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelija on oppinut rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä omista tulevaisuuden mahdollisuuksistaan.

Arvioinnin kohteet yhteiskuntatietoudessa ja kulttuurintuntemuksessa aikuis- ten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T1 auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaista demokraattista yhteiskuntaa sekä sen tapoja, arvoja ja normeja	Ayk1, Ayk3	Suomalaisen yhteiskunnan sekä sen tapojen, arvojen ja normien ymmärtäminen
T2 auttaa opiskelijaa tuntemaan Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän peruspiirteet sekä niihin liittyviä käsitteitä	Ayk1-Ayk3	Suomen historian sekä yhteiskunta- ja talousjärjestelmän sekä niihin liittyvien käsitteiden tunteminen
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan Suomessa oleskelevan ja kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet sekä käyttämään oikeuksiaan ja täyttämään velvollisuutensa	Ayk1-Ayk2	Perusoikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia eettisesti kestäväällä tavalla	Ayk1, Ayk3	Yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien tunteminen
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan perheen sekä lapsen ja nuoren aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteet Suomessa	Ayk3	Perheenjäsenen aseman, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden periaatteiden tunteminen
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään työnteon ja yrittäjyyden merkityksen sekä tuntemaan ja hyödyntämään tärkeimpiä julkisia ja yksityisiä palveluita sekä kolmannen sektorin toimintaa	Ayk1-2	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen ymmärtäminen sekä palveluiden tunteminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja tarkastelemaan kulttuurien välisiä eroja ja niiden syitä sekä kunnioittamaan kulttuurien moninaisuutta	Ayk3	Kulttuurien tuntemus ja moninaisuuden kunnioitus
T8 ohjata opiskelijaa tuntemaan ja tarkastelemaan kotoutumisprosessin eri vaiheita	Ayk2-Ayk3	Kotoutumisprosessin tuntemus ja tilanteen hallinta
T9 ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti erilaisiin näkemyksiin, vertailemaan niitä kriittisesti sekä torjumaan rasismia ja syrjintää	Ayk3	Yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ymmärrys ja kriittinen tarkastelu

8.4.5 Ympäristö- ja luonnontieto

Oppiaineen tehtävä

Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristö- ja luonnontiedossa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristö- ja luonnontiedossa opiskelijat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetus tukee opiskelijoiden ympäristösuhteen rakentumista sekä maailmankuvan kehittymistä. Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijoita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä niiden ilmiöitä. Ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta edellyttää, että opiskelijat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan

tietoa erilaisissa tilanteissa. Ympäristö- ja luonnontiedossa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristö- ja luonnontiedon keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristö- ja luonnontiedossa rakennetaan perustaa ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, jokapäiväisessä elämässä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä ja ihmistä sekä elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omilla tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää opiskelijoiden kiinnostusta ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle opiskelijalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristö- ja luonnontiedon tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelijoita ohjataan yhdistämään kokemuksiaan ja tietojaan ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun. Eri tiedonalojen ominaispiirteisiin tutustumalla rakennetaan valmiuksia opiskeluun aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa. Tutkimisen taidoissa keskitytään havainnoimiseen ja havaintojen kuvaamiseen. Kielitietoisuudessa ympäristö- ja luonnontiedon opetuksessa on keskeistä ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen keskeisten käsitteiden ja niiden välisten suhteiden avaaminen sekä ymmärtämisen varmistaminen.

Ympäristö- ja luonnontiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	Ayl1-Ayl2	
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi	Ayl1-Ayl2	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1-Ayl2	L1, L7
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittaustilanteita käyttäen	Ayl1-Ayl2	L1, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1-Ayl2	L2, L3, L5
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	Ayl1-Ayl2	L3
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Ayl1-Ayl2	L3
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	Ayl1-Ayl2	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	Ayl1-Ayl2	L1
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1-Ayl2	L1, L4, L5
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1-Ayl2	L1
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1-Ayl2	L1, L4, L5
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	Ayl1-Ayl2	L1
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1-Ayl2	L1

Ympäristö- ja luonnontiedon kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ayl1 Ihminen ja monimuotoinen maailma

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin. Tutkitaan eliöitä ja niiden elinympäristöjä. Tutustutaan ravintoketjuihin, ravinnon tuotantoon sekä luonnon monimuotoisuuteen. Alueellisten esimerkkien, ajankohtaisten uutisten ja karttojen avulla hahmotetaan Suomen ja Euroopan luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Perehdytään vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen.

Ayl2 Luonnon rakenteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Hahmotetaan aineen muutosten periaatetta tutustumalla palamiseen, yhteyttämiseen ja ve-

den kiertokulkuun. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen.

Ympäristö- ja luonnontiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat opiskelijoiden omat kokemukset ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä ympäristö- ja luonnontiedon monitieteinen perusta. Ympäristö- ja luonnontiedon eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiede keskustusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten toteuttamisessa. Opiskelijoiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijoita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä elämäntilanne ja kulttuuri. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan kielitaidon ja käsitteiden hallinnan kehittämisessä. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristö- ja luonnontiedossa.

Opiskelijan oppimisen arviointi ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat oppimista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi opiskelijoiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista ja ilmaisun selkeyttä. Kurssien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijoiden arvot, asenteet, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Sanallista arviota tai suoritusmerkintää antaessaan opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määriteltävä oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tiedonalojen osaamisen lisäksi harjaantuminen käsitteiden käyttöön.

Arvioinnin kohteet ympäristö- ja luonnontiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päätyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää opiskelijan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristö- ja luonnontiedon opiskeluun sekä auttaa opiskelijaa kokemaan kaikki ympäristö- ja luonnontiedon tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	Ayl1-Ayl2	Ympäristö- ja luonnontiedon merkityksen hahmottaminen
T2 tukea opiskelijan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata opiskelijaa toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi	Ayl1-Ayl2	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T3 rohkaista opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä pohdinnan lähtökohtana	Ayl1-Ayl2	Kysymysten muodostaminen
T4 ohjata opiskelijaa tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Ayl1-Ayl2	Tutkimisen taidot: havainnointi ja mittaukset
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten merkitystä	Ayl1-Ayl2	Teknologinen osaaminen
T6 ohjata opiskelijaa edistämään turvallista toimintaa omassa lähiympäristössään	Ayl1-Ayl2	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot
T7 ohjata opiskelijaa tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Ayl1-Ayl2	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä vastuullisesti ja turvallisesti	Ayl1-Ayl2	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen
Tiedot ja ymmärrys		
T9 ohjata opiskelijaa hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteiden avulla sekä tukea opiskelijan kielitaidon kehitystä ympäristö- ja luonnontiedon käsitteistön hallinnassa	Ayl1-Ayl2	Käsitteiden käyttö
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja sen ilmiöitä	Ayl1-Ayl2	Mallien käyttö
T11 ohjata opiskelijaa luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata opiskelijaa ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtämiseen	Ayl1-Ayl2	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne ja elintoiminnot

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
T12 ohjata opiskelijaa maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja	Ayl1-Ayl2	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartataidot
T13 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	Ayl1-Ayl2	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen
T14 ohjata opiskelijaa kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	Ayl1-Ayl2	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden kuvaaminen ja selittäminen

8.4.6 Terveystieto

Terveystiedon kurssin voi suorittaa aikuisten perusopetuksessa joko alkuvaiheessa tai päätövaiheessa.

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Keskeistä on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittämistä.

Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	Ate1	L1, L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	Ate1	L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	Ate1	L1, L3, L4
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	Ate1	L1, L3, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	Ate1	L1, L3, L4
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	Ate1	L2, L3, L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuden liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluita	Ate1	L2, L3, L4
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	Ate1	L2, L4, L5
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveystalvituksia asianmukaisesti	Ate1	L1, L3, L6
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystalvituksia, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Ate1	L2, L3, L7

Terveystiedon kurssi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Ate1 Terve elämä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisällöissä tarkastellaan elämää terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntapaa, ihmisen ja perhesuhteiden, seksuaaliterveyden sekä ihmisen kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -val-

miuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveystietoja, kestävästä kulutuksesta sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Erlaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveystietojen käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla opiskelijoita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perusteleamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaroalähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedon aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat opiskelijoiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskeissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskeluhuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös opiskelijan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijan oppimisen arviointi terveystiedon aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Terveyden arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskeissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa suoritettu terveystiedon kurssi arvioidaan numeroarvosanalla.

Arvioinnin kohteet terveystiedossa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	Ate1	Terveyteen liittyvät käsitteet
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	Ate1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	Ate1	
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	Ate1	Terveydellisen kehityksen analysointi
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	Ate1	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	Ate1	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	Ate1	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	Ate1	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveystalvijoita asianmukaisesti	Ate1	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Ate1	Terveyskäsitteiden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen

8.4.7 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee jatko-opintosuunnitelman, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan urasuunnitelman. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaisen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä.

Opintojen alkuvaiheessa opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opintoihin tavoitteellisesti. Tavoitteiden asettamista ja vastuun ottamista omista opinnoista edistetään opiskelu- ja oppimistaitoja sekä itsearviointitaitoja kehittämällä. Alkuvaiheessa opiskelija saa keskeiset tiedot ja taidot, jotka auttavat häntä tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja, valintoja ja suunnitelmia.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen		
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	L1, L6
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	L4, L6
Oppimaan oppimisen taidot		
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	Aot1, Aot2	L1, L4, L5
Itsetuntemus		
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	L1, L6
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	L2, L3, L7
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemistään valinnoista	Aot1	L1, L3
Elinikäinen oppiminen		
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	L1, L3
Työelämätaitojen kehittäminen		
T8 tutustuttaa työelämään, yrittäjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	L2, L6
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	L5, L6, L7
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	L3, L6, L7
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	L4, L5
Koulutus- ja työelämä tiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T12 ohjata löytämään itselle sopivia ammattialoja tai löytämään tietoa oman ammattialan päivittämiseksi työelämään	Aot2	L4, L5, L6
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	L6
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työläinsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	L5, L6, L7

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen kurssit aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Kurssien tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelutaitoja ja työelämätaitoja sekä vahvistaa opiskelijan käsitystä omista mahdollisuuksistaan ja kyvyistään.

Aot1 Ura- ja elämänsuunnittelutaidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään jatko-opinto-, ura- ja elämänsuunnittelutaitoja. Luodaan edellytyksiä arvioida omaa osaamistaan ja tunnistaa taitojaan ja vahvuuksiaan. Vahvistetaan opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Aot2 Työelämään tutustuminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan käsitystä omista mahdollisuuksista jatko-opinnoissa ja työelämässä. Tutustutaan työelämään, yrittäjyyteen ja koulutusmahdollisuuksiin. Vahvistetaan ymmärrystä työn ja opiskelun merkityksestä oman elämän ja yhteiskunnan kannalta. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppimisympäristöinä hyödynnetään verkkoympäristöjä opiskelijan tieto- ja viestintätekniisten taitojen harjaannuttamiseksi. Lähiympäristöön, koulutusmahdollisuuksiin, työelämään ja yrityksiin tutustuminen edistää opiskelijan osallisuutta ja valmiutta jatko-opinto- ja urasuunnitelman tekemiseen. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Opiskelijat pohtivat valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään ja voimavarojaan, tuen tarpeitaan, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä arvojen ja uskomusten vaikutuksia valintoihinsa ja päätöksiinsä. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja opiskelijoiden taustan ja osaamisen huomioon ottavia joustavia menetelmiä siten, että jokainen voi osoittaa osaamisensa. Samalla on varmistettava, että opiskelija ymmärtää arvioinnin periaatteet, merkityksen ja arviointitavan mahdollisista kielitaidon puutteista huolimatta.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Opiskelu- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittäminen		
T1 ohjata opiskelijaa tekemään elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja	Aot1, Aot2	Jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatiminen
T2 ohjata ymmärtämään keskeiset tiedot ja taidot, joita tarvitaan opintojen aloittamiseen, suorittamiseen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen	Aot1, Aot2	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen opinnoissa
Oppimaan oppimisen taidot		
T3 kannustaa ja ohjata kehittämään opiskelutaitoja ja oppimaan oppimisen taitoja	Aot1, Aot2	Opiskelutaitojen kehittyminen
Itsetuntemus		
T4 kehittää itsearviointitaitoja	Aot1	Itsearviointitaitojen kehittyminen
T5 kehittää valmiuksia toimia opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä	Aot1	Sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
T6 tukea kykyä itsenäiseen toimimiseen ja vastuun ottamiseen omasta opiskelusta ja tekemistään valinnoista	Aot1	Tavoitteiden asettaminen
Elinikäinen oppiminen		
T7 luoda edellytyksiä halulle oppia, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyä tunnistaa oppimiskohteitaan sekä kehittää valmiuksia tarvittaessa muuttaa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen
Työelämätaitojen kehittäminen		
T8 tutustuttaa työelämään, yritysjyyteen, yrityksiin ja koulutusmahdollisuuksiin	Aot2	Osallistuminen tutustumistilaisuuksiin
T9 kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja	Aot2	Sosiaalisten, viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen
T10 ohjata ymmärtämään työn merkitys oman elämän ja yhteiskunnan kannalta	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely
T11 ohjata tunnistamaan opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	Aot1, Aot2	Tavoitteellinen työskentely
Koulutus- ja työelämä tiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T12 ohjata löytämään itselleen sopivia ammattialoja tai saada tietoa oman ammattialan päivittämiseksi työelämään	Aot2	Tiedonhankintataidot ja tietojen hyödyntäminen urasuunnittelussa
T13 ohjata tunnistamaan omaa ammattitaitoa ja sen soveltuvuutta työelämään	Aot2	Palautteen hyödyntäminen urasuunnittelussa
T14 ohjata ymmärtämään työelämän käytäntöihin ja työläinsäädäntöön liittyviä perusasioita	Aot2	Termien ja perusasioiden ymmärtäminen

8.4.8 Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit

Opetuksen järjestäjä voi sisällyttää paikallisen opetussuunnitelman alkuvaiheen opetustarjontaan myös muita aineita tai aihealueita edellyttäen, että ne tukevat aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi taide- ja taitoaineet, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, ammatilliset opinnot, työelämään liittyvä osaaminen tai työelämään tutustuminen.

Valinnaisia kursseja aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa voivat olla esimerkiksi eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamista edistävät tukikurssit.

9 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus

9 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetus

9.1 Aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opintojen aloittaminen

Aikuisten perusopetuksen opiskelijat tulevat perusopetukseen monia eri reittejä ja eri vaiheissa. Heillä voi olla myös hyvin rajattuja opiskelutavoitteita. Tämän takia opiskelijan henkilökohtainen ohjaus aloitusvaiheessa on erittäin tärkeää. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa otetaan huomioon hänen aikaisemmat opin-
tonsa tai muulla tavoin hankitut tiedot ja taidot.

Opiskelijat ohjautuvat aikuisten perusopetukseen esimerkiksi perusopetuksen alkuvaiheesta, kesken perusopintojen toisesta koulusta, kotoutumiskoulutuksesta tai muusta suomen/ruotsin kielen koulutuksesta. Perusopetuksen osittaisesta suorituksesta Suomessa voi olla kulunut pitkä aika. Opiskelijalla voi olla myös perusopetuksen opintoja jostain toisesta maasta. Opiskelijan tieto- ja taitotason arviointiin sekä osaamisen tunnistamiseen tulee opintojen alkuvaiheessa kiinnittää erityistä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan aloitusvaiheessa tehdään yhteistyötä opiskelijan ohjauksesta vastaavien tai vastanneiden tahojen kesken.

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen ohjaamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen hallinta, että hän selviytyy opinnoista. Siirtymävaiheessa opiskelijaa voidaan tukea myös näiden taitojen vahvistamisessa sekä tarvittaessa ohjata opiskelija opiskelemaan esimerkiksi perusopetuksen alkuvaiheen opintoja.

9.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten ja keiden kanssa opiskelijoita ohjataan aloittamaan aikuisten perusopetuksen päättövaihe ja miten heitä tuetaan siirtymävaiheessa (tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut)
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) ja niiden mahdolliset paikalliset painotukset sekä miten opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan
- mikä on aikuisten perusopetuksen päättövaiheen opetustarjonta
 - o yhteisinä opettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
 - o miten tuntijakoasetuksen määräämät äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakolliset kurssit (vähintään 20) jakautuvat siten, että äidinkielen ja kirjallisuuden kurssimäärä on vähintään neljä
 - o valinnaisina opettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit

- o mahdolliset muut aineet ja aihealueet
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt kurseittain eriteltyinä sekä opiskelijan oppimisen arvioinnin käytänteet
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen ja tukeen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.

9.3 Oppiaineet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyviin kursseihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

9.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havainnot eri kielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista sekä tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Opiskelijoiden arjessa ja työelämässä tarvittavia kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa kielikasvatuksesta ja auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä kulttuurisesti moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitelyyn. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Opiskelijoiden taitotasolle soveltuva kirjallisuus, monimuotoiset tekstit ja kulttuurituotteet vahvistavat luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä sekä laajentavat opiskelijoiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus ja kulttuuriperinnön tuntemus yhdistävät opiskelijan kulttuuriinsa ja avartavat käsitystä muista kulttuureista.

Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta sekä kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan opiskelijoiden taitotasolle sopivien tai tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Jokaisen kurssin sisältöön tuodaan mukaan oppiaineen kulttuurisisältöjä, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama ja teatteritaide. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostamisen tukeminen ja kulttuurintuntemuksen syventäminen. Mediakasvatuksen tehtävänä on kriittisen medialukutaidon ja aktiivisen toimijuuden omaksuminen medioituneessa yhteiskunnassa.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys opiskelijoille. Opiskelijoiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon aikuisten arjen ja työelämän tekstimaailma ja kokemukset. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo sekä tuetaan eritasoisia oppijoita. Opetuksessa tehdään yhteistyötä äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja oppiaineiden kanssa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävää täydentävät näkökulmat aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kehitetään opiskelijoiden erittelevää luku- ja kirjoitustaitoa. Opiskelijat tutustuvat erityyppisiin, myös monimuotoisiin teksteihin, jolloin myös heidän luku- ja tulkintataitonsa monipuolistuvat. Samalla opiskelijat aktivoituvat sekä hakemaan erilaista tietoa että arvioimaan sitä. Lukutaidon lisäksi opiskelijat kehittävät omaa kirjoitustaitoaan niin, että he osaavat teksteissään hyödyntää kirjoitetun kielen mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden tietoisuus omasta kielestään ja kulttuuristaan syvenee. Samalla heidän kielellinen identiteettinsä vahvistuu niin, että he pystyvät toimimaan erilaisissa ympäristöissä erilaisten ihmisten kanssa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöön kuuluu myös oppilaitoksen ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja työtavat valitaan niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan mahdollisuuksien mukaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Kunkin opiskelijan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin. Kirjallisuudenopetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla heitä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Opiskelijoita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta sekä kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen, kuuntelemiseen ja katselemiseen. Opiskelijoita ohjataan myös vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Opiskelijat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielenkäytössä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

Opiskelijan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan sekä annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

9.3.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa kulttuurisesti moninaisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuri-tietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomen toisen kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–5, äi6	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–5	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5, äi9	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	L1, L2, L4
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–4, äi6–8	L1, L4
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–4, äi6–8	L1, L2, L4
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–2, äi6–8	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudenslaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6–8	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4, äi6, äi9	L1, L4, L5, L7
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohdittavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–3, äi6, äi9	L2, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2–3, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3–4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1–4, äi6, äi9	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–5, äi8	L1, L2, L4
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4, äi7, äi10	L1, L2, L4
T17 ohjata opiskelijaa tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi2, äi4, äi7, äi9–10	L2, L4, L6, L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän eri tavoitealueet integroituvat oppimisessa toisiinsa. Kaikilla kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri tavoite- ja sisältöalueita, vaikka kurssin näkökulmasta jokin oppimäärän osa-alue tai näkökulma painottuu. Kurssija voidaan paikallisesti yhdistää tai ryhmitellä laajemmiksi kursseiksi tai jaksoiksi.

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu 10 suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssia, joiden pakollisuus/valinnaisuus kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.⁵¹

51 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

äi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden perusteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin sisällöissä keskitytään vahvistamaan tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen perustaitoja. Kurssilla työskennellään erilaisissa viestintäympäristöissä ja samalla monipuolistetaan suullisia ja kirjallisia viestintätaitoja. Kurssin aikana opitaan oman tekstin rakentamiseen liittyvät perusasiat, harjoitellaan tekstin tuottamista vaiheittain sekä annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstien tuottamisen eri vaiheissa. Samalla paneudutaan erilaisten tekstien erittelyyn ja arviointiin sekä syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: sisällön ennustaminen, ydinajatusten tiivistäminen, päätelmien ja kysymysten teko ja tiedon suhteuttaminen muuhun tietopohjaan. Perehdytään tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja niiden luotettavuuden arviointiin. Keskeisenä sisältönä on myös yleiskielen hallinnan vahvistaminen. Tutustutaan lyhyisiin kaunokirjallisiin teksteihin oman lukukokemuksen näkökulmasta.

äi2 Monimuotoiset tekstit

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan ja syvennetään monimuotoisten tekstien tulkin taitoja tutustumalla eri tekstilajeihin. Elämyksellisen lukemisen, kuuntelemisen ja katselemisen lisäksi tutustutaan erittelevään, tulkitsevaan ja kriittiseen lukutapaan. Samalla harjoitellaan erilaisia ja eri tilanteisiin sopivia ilmaisun keinoja. Harjaannutaan ottamaan kantaa ja perustelevaan ajatuksia niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Erilaisten tekstien avulla harjoitellaan lähteiden käyttöä, arviointia ja niihin viittaamista.

äi3 Tekstien tuottaminen ja tulkitseminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskelijan lukutaitoa ja tekstien tulkitsemisen taitoja syvennetään tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan. Tekstien tulkin nassa tarvittavien käsitteiden käyttöä lisätään. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin piirteisiin. Tuotetaan tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puheesityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsemaan kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi4 Kieli ja kulttuuri

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan edelleen erilaisten tekstilajien hallintaa. Kurssin aikana perehdytään erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin ja teemoihin eri aikoina. Samalla opiskelija tutkii kirjallisuuden, kulttuuriperinnön ja taiteen yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan. Niin ikään tutustutaan kielessä ja kulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin. Tutustumalla kotimaiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin, suomen kieleen ja sen sukukieliin ja toisaalta monikielelliseen nyky-Suomeen vahvistetaan opiskelijan omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Monipuolisten tekstien ja harjoitusten avulla lisätään tietoisuutta tekstien tyylistä, sävyistä

ja rakenteista. Samalla opitaan huomaamaan omat mahdollisuudet viestijänä. Kirjalliset ja suulliset harjoitukset avaavat opiskelijan tietoisuutta viestinnän tehtävästä ja merkityksestä.

äi5 Puhe- ja vuorovaikutustaidot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan viestintätaitoja. Harjoituksia tehdään niin yksin kuin ryhmässäkin. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa havainnoimaan omaa viestintäänsä ja kehittämään sitä. Ryhmäharjoituksissa kehitetään kuuntelemisen, keskustelun, mielipiteiden perustelun ja vastavuoroisen viestinnän taitoja. Samalla vahvistetaan opiskelijan kykyä toimia ryhmässä. Yksilöllisissä esiintymistilanteissa opiskelijaa rohkaistaan olemaan yleisön edessä, nauttimaan esiintymisestä ja näkemään mahdollisuutensa monipuolisesti viestivänä aktiivisena kansalaisena. Harjaannutaan käyttämään kieltä eri tilanteiden vaatimalla tavalla ja soveltamaan puhutun kielen erilaisia tyylejä, sävyjä ja rakenteita.

äi6 Median maailma

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan median ilmiöihin ja tekstilajeihin. Tutkitaan erilaisia mediatuotteita, ja osallistutaan median tekemiseen. Harjoitellaan tekstien luotettavuuden arviointia.

äi7 Kauno- ja tietokirjallisuuden lukeminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla luetaan monipuolisesti sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Luettua käsitellään ja lukukokemuksia jaetaan eri tavoin. Varmennetaan kaunokirjallisuuden analyysikäsitteiden käyttöä ja eläydytään luettuun esimerkiksi draaman keinoin. Tietokirjallisuuden lukemisen yhteydessä pohditaan tekstin luotettavuutta ja tietojen käytettävyyttä.

äi8 Tekstien tulkinta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään tekstien tulkinnan taitoja tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan ja varmennetaan tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin ja tekstuaalisiin piirteisiin.

äi9 Tekstien tuottaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään erilaisten tekstien tuottamisen taitoja. Tuotetaan monimuotoisia tekstejä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointiin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Varmennetaan oikeinkirjoitusta. Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puhe-esityksissä. Harjoitellaan arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätaitoa sekä havaitsemaan omia kehittämiskohteita tällä osa-alueella.

äi10 Nykykulttuurin ilmiöitä ja kirjallisuutta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan nykykulttuuriin, sen ilmiöihin ja monimuotoisiin teksteihin. Luetaan monipuolisesti nykykirjallisuutta. Keskustellaan ja tuotetaan monimuotoisia tekstejä nykykulttuurin ilmiöiden perusteella.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–5, äi6	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Opiskelija osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–5	Vuorovaikutus ryhmässä	Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Opiskelija ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Opiskelija osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen ja ottaa esittäessään yleisönsä huomioon ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisa alueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5, äi9	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojensa saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisenensa kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	Tekstinymmärtämisen strategiat	Opiskelija osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Opiskelija osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–4, äi6–8	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–4, äi6–8	Tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–2, äi6–8	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Opiskelija osaa nimetä tiedonhauksen keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4, äi6–8	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemuksen jakaminen	Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Opiskelija löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Opiskelija lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4, äi6, äi9	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolisuus ja monilukutaito	Opiskelija tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Opiskelija osaa kuvailla itseään tekstin tuottajana.
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2-3, äi6, äi9	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2-3, äi6, äi9	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Opiskelija osaa nimeätä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Opiskelija antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3-4, äi6, äi9	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Opiskelija tuntee kirjoitetun tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Opiskelija kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1-4, äi6, äi9	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Opiskelija osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–5, äi8	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4, äi7, äi10	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Opiskelija tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Opiskelija tuntee kirjallisuuden pääalajat ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata opiskelijaa tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi2, äi4, äi7, äi9-10	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielten merkitystä, suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

9.3.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti⁵². Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulu-

52 Tuntijakoasetus 422/2012 8 § 2 mom.

työskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat:

- opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai
- opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun opiskelija opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Päättövaiheen opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opiskelijan kehittyviä luku- ja kirjoitustaitoja tulee edelleen tukea. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito ja vahvuudet. Opiskelijan kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurin tuntemusta laajennetaan ja kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja osallisuutta

yhteiskunnassa sekä edistetään kielellisiä ja kulttuurisia taitoja erilaisissa monimediaisissa, monikielisissä ja -kulttuurisissa, ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisissa viestintäympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin.

Päättövaiheen opetuksen tehtävänä on rohkaista opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Opetuksessa tuetaan kehittymistä aktiivisiksi lukijoiksi ja kirjoittajiksi, jotka arvioivat ja kehittävät tekstin tulkinnan ja tuottamisen taitojaan ja hankkivat ja jakavat kokemuksia erityyppisistä teksteistä. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Opiskelijoita ohjataan hankkimaan ja hyödyntämään tietoa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Kehitetään yleispuhekielen ja kirjakielen normien hallintaa ja taitoa käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuis-ten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21, s23, s27, s210	L1, L2, L4
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäittoa	s21-s24, s27	L2, L4, L5
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistäittoa	s27, s28, s210	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s21-s24, s28	L1, L2, L4
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26-s28	L1, L2, L4
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleis-kielen hallintaa	s22-s24, s28	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s22-s26	L4
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s29, s210	L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s28-s210	L2
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s26, s28	L1, L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21-s26	L1, L4, L6
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	L1, L5, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla suomen kielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita. Eri kursseilla painotetaan enemmän toisia sisältöjä. Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

Näissä opetus suunnitelman perusteissa on kuvattu 10 suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseja, joiden pakollisuus/valinnaisuus kuvataan paikallisessa opetus suunnitelmassa.⁵³

s21 Opiskelutaitojen vahvistaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan eri aineiden opiskelussa tarvittavia opiskelustrategioita. Tutustutaan oppikirjatekstin rakenteeseen, harjoitellaan etsimään tekstistä ydinasiat ja referoimaan niitä suullisesti ja kirjallisesti. Harjoitellaan muistiinpanojen tekemistä. Tutustutaan erilaisiin koe-tyyppeihin ja kysymysmalleihin ja harjoitellaan vastaamaan niihin.

s22 Luonnontieteen tekstit tutummiksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tuetaan luonnontieteellisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Luetaan maantiedon, biologian, fysiikan ja kemian lyhyitä tekstejä ja tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan omia lyhyitä tietotekstejä kuten määritelmää, selostuksia ja tiivistelmiä.

53 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

s23 Yhteiskunnallisten aineiden tekstit tutummiksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tuetaan yhteiskunnallisen alan kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Syvennetään opiskelun kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Luetaan historian ja yhteiskuntaopin tekstejä ja tutustutaan niiden tiedonalojen kieleen. Laaditaan omia lyhyitä tietotekstejä kuten lyhyitä esseevastauksia.

s24 Median tekstejä ja kuvia

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan digitaalisiin teksteihin ja arvioidaan niitä lähdekriittisesti. Pohditaan, millaiset tekstit ovat luotettavia lähteitä esimerkiksi esitelmään. Tutustutaan tekstien käyttämiseen oman tekstin pohjana ja opetellaan lainaamaan ja referoimaan muiden kirjoittamaa tekstiä. Harjoitellaan käyttämään lähteitä sekä kirjoittamaan lähdeviitteitä. Tarkastellaan erilaisia uutiskuvia ja mainoskuvia ja niiden tavoitteita.

s25 Tiedonhankintataitojen syventäminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Harjoitellaan graafien, karttojen, tilastojen ja simulaatioiden lukutaitoa ja tulkintaa. Tehdään tiedonhankintaa liittyviä harjoituksia ja hyödynnetään koulun oppimisympäristöjä.

s26 Uutistekstit

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen uutistekstien parissa. Tarkastellaan eri medioiden uutisia ja niiden tekstilajipiirteitä. Opitaan poimimaan uutisen sisällöstä ydinasiat. Vahvistetaan uutistekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa ja harjoitellaan tunnistamaan, millainen on luotettava uutislähde. Kirjoitetaan uutinen.

s27 Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja argumentointia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tutustutaan erilaisiin mielipideteksteihin ja opitaan niiden avulla käyttämään argumentointiin liittyviä fraaseja ja ilmauksia, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaisemista, modaalisuutta, mielipiteen vahvistamisen ja pehmentämisen keinoja sekä argumentointia. Kirjoitetaan mielipideteksti ja laaditaan oma puhe-esitys. Harjoitellaan prosessikirjoittamista.

s28 Kaunokirjalliset tekstit tutuiksi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan kaunokirjallisuuden eri lajeihin sekä tekstien kielellisiin piirteisiin. Luetaan kaunokirjallisia tekstejä ja tutustutaan niiden tekstilajipiirteisiin. Käsitellään muutamia

kaunokirjallisia tekstejä syventäen, esim. novelleja, kertomuksia ja runoja. Opiskelijaa aktiivoidaan omaehtoiseen lukemiseen ja kirjaston käyttöön. Kirjoitetaan oma satu tai kertomus ja oma runo.

s29 Kulttuurinen moninaisuus - moninainen kulttuuri

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan lisää kirjallisuuteen, teatteriin, kuvataiteeseen ja/tai muihin taidemuotoihin. Tarkastellaan yhtä taideteosta monipuolisesti ja kirjoitetaan oma arvostelu siitä. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla opiskelijoiden kulttuurisia kokemuksia.

s210 Ajankohtaiset ilmiöt Suomessa ja maailmalla

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskustellaan ja kirjoitetaan ajankohtaisista ilmiöistä kulttuurissa ja yhteiskunnassa Suomen, Euroopan ja globaalista näkökulmasta. Hyödynnetään eri medioita ja muita lähteitä. Syvennetään tekstin tuottamisen taitoja. Kurssi toteutetaan yhteistyössä yhteiskuntaopin/historian/maantieteen oppiaineiden opiskelun kanssa.

Oppimisen arviointi

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosessistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Aikuisten perusopetuksen päätösvaiheessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21, s23, s27, s210	Vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteissa.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäittoa	s21-s24, s27	Ymmärtämistäitot vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija ymmärtää muodollisia puhe-tilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistäittoa	s27, s28, s10	Esiintymistäitot	Opiskelija osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s21-s24, s28	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Opiskelija käyttää tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27	Tekstien tulkinta	Opiskelija osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26-s28	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s22-s24, s28	Kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s22-s26	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvaila tekstien kielellisiä piirteitä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s29, s210	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s28-s210	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Opiskelija tuntee suomalaista kirjallisuutta ja muuta kulttuuria sekä arvioi niitä oman identiteetin ja suomalaisuuden näkökulmasta.
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s26, s28	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21-s26	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T 13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintaitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Opiskelija osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

9.3.1.3 Äidinkieli ja kirjallisuus; saame, romani, viittomakieli ja muu opiskelijan äidinkieli

Opetuksen järjestäjä laatii tarvittaessa aikuisten perusopetuksen saamen, romanikielen ja viittomakielen äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetussuunnitelman oppivelvollisten perusteita (Opetushallituksen määräys 104/011/2014) aikuisille soveltaen. Sama koskee äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääriä -suomi tai ruotsi saamenkielisille sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille.

Perusopetuslain 12 §:n nojalla äidinkielenä voidaan opettaa suomen tai ruotsin lisäksi myös saamea, romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa huomioidaan opiskelijoiden vaihteleva kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoaman tuen määrä opiskelijan äidinkielen kehittymiselle.

9.3.2 Toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelu aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden opintoihin kuuluu vähintään yksi A-kielen oppimäärä. Näihin perusteisiin on laadittu A-oppimäärän perusteet englannille ja muulle vieraalle kielelle. Toiselle kotimaiselle kielelle on laadittu B1-oppimäärän perusteet. Muihin kieliin tai oppimääriin opetuksen järjestäjä tai koulu laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää.

Kielistä käytetään seuraavia koodeja:

ru = ruotsi

fi = suomi

en = englannin kieli

la = latinan kieli

sm = saamen kieli

sa = saksan kieli

ra = ranskan kieli

ve = venäjän kieli

ia = italian kieli

ea = espanjan kieli

po = portugalin kieli

kx = muu kieli

Kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi rub3 tarkoittaa ruotsin kielen B-oppimäärän kurssia numero 3 perusopetuksessa.

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 kielten eri oppimäärissä

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa - vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa - viestintästrategioiden käyttö - viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taito tulkita tekstejä - kuullun ymmärtäminen - tekstin ymmärtäminen	Taito tuottaa tekstejä - puhuminen - kirjoittaminen
A-ruotsi	A2.2	A2.2	A2.1
A-suomi	B1.1	B1.1	A2.2
A-englanti	B1.1	B1.1	B1.1
A-saame	A2.2	A2.2	A2.1
muut A-kielät	A2.2	A2.2	A2.1
B1-ruotsi	A1.3	A1.3	A1.3
B1-suomi	A1.3	A1.3	A1.3
B1 vieras kieli	A2.1	A2.1	A1.3
B2-kielät	A1.3	A1.3	A1.2
B2-saame	A1.3	A1.3	A1.2
ÄKO-ruotsi	B1.2	B1.2	B1.2
ÄKO-suomi	B1.2	B1.2	B1.2

9.3.2.1 Toinen kotimainen kieli, ruotsi B1-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Ruotsin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (B1-oppimäärä)

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu 8 ruotsin B1-oppimäärän kurssia, joiden pakollisuus/valinnaisuus kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa⁵⁴. Opiskelija, jolla ei ole ruotsin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua ruotsin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1-T9) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	rub1–rub8	L1, L3, L5
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	rub1–rub8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	rub1–rub8	L4
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	L4
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1–rub8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	rub1–rub8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	rub1–rub8	L5

54 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä yhteisiin arvoihin	rub1–rub8	L2, L5
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännön-mukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kieli-tiedon käsitteitä oppimisen tukena	rub1–rub8	L1, L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa **rub1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia ruotsin opiskelulle**

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan ruotsin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan ruotsinkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja. Tutustutaan alustavasti ruotsin kielen asemaan Suomessa. Havainnoidaan ruotsin kielen näkymistä arkipäivässä.

rub2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

rub3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan arkipäivän asiointitilanteita ruotsiksi, esimerkiksi kaupassa käynti, matka- ja pääsylippujen osto, jne. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön ja ruotsin kielen alueelliseen painottumiseen Suomessa.

rub4 Kielitaidon alkeet: Selviytyminen muodollisemmista tilanteista

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään ruotsia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä ja kulttuurista osaamista edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteellaisiin tapoihin viestiä vaativammassa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaaren liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

rub5 Kielitaidon alkeet: Palvelu- ja viranomaistilanteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimimista vaativammassa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoito, työnhaku, koulutus, asiointi virastoissa, jne.

rub6 Kielitaidon alkeet: Ajankohtaiset ilmiöt

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Hankitaan tietoa ja harjoitellaan vaihtamaan ajatuksia erilaisista ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ruotsinkielisiä vaikeustasoltaan sopivia medioita tai muita lähteitä.

rub7 Kehittyvä kielitaito: Miksi Suomessa puhutaan ruotsia?

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan kielen näkökulmasta Suomen ja Ruotsin yhteiseen historiaan, suomen ja ruotsin asemaan Suomen kansalliskielinä sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin ja kulttuuriperintöön.

rub8 Kehittyvä kielitaito: Avaimet elinikäiseen kieltenopiskeluun

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfoliota voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin, myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitekokonaisuuksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luonteellisia ilmaismuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suorituksen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	rub1–rub8	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Opiskelija osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioida opiskelutapojaan. Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kannustaen.
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumisesta ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	rub1–rub8	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Opiskelija osaa maininta joihtakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia. Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös opintojen ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan opintojen päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	rub1–rub8	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1–rub8	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeus- tasolla	rub1–rub8	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.3
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	rub1–rub8	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Opiskelija ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	rub1–rub8	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	rub1–rub8	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

9.3.2.2 Vieras kieli, englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Englannin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus koulu-yhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa englanninkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Englannin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa (A-oppimäärä)

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu 8 englannin A-oppimäärän aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssia, joiden pakollisuus/valinnaisuus kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa⁵⁵. Opiskelija, jolla on englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa, voi aloittaa opintonsa itselleen sopivan tasoisesta kurssista. Kaikki tavoitteet ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

55 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ena1 – ena8	L1, L3, L5
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	ena1 – ena8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	ena1 – ena8	L4
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ena1 – ena8	L4
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1 – ena8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ena1 – ena8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ena1 – ena8	L5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	ena1 – ena8	L2, L5
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	ena1 – ena8	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	ena1 – ena8	L1, L4

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ena1 Kehittyvä kielitaito: Työelämässä toimiminen ja muita muodollisia tilanteita

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään englantia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

ena2 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet ja osallistuva kansalainen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimimista vaativammissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoidossa ja viranomaisten kanssa asioimisessa. Tarkastellaan yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamista sekä yhteisöissä toimimista. Harjoitellaan näissä yhteyksissä vaadittavaa kielitaitoa.

ena3 Kehittyvä kielitaito: Kertomuksia minusta ja ympäristöstäni

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään asumista erilaisissa ympäristöissä ja tehdään havaintoja lähiympäristöstä ja sen ilmiöistä. Opetellaan viestimään omasta taustasta ja kertomaan omia tarinoita. Pohditaan arjesta nousevia kysymyksiä ja tilanteita. Opetuksessa painottuu suullinen vuorovaikutus.

ena4 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään erilaisia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnalliset tapahtumat ja muuttuva maailma ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset taustat. Opetuksessa painottuu kirjallinen vuorovaikutus. Kurssilla voidaan hyödyntää myös sopivantasoisia medioita ja muita lähteitä tiedon hakemisessa ja ilmiöistä keskustellessa.

ena5 Kulttuurikohtaamisia

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vapaa-ajanviettopoihin, esimerkiksi harrastuksiin, jaetaan kokemuksia ja pohditaan niitä.

ena6 Globaalienglanti

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan englannin asemaan lingua francana ja useiden maiden virallisena kielenä. Tarkastellaan englanninkielisten maiden elämäntyylejä ja kulttuureja. Pohditaan englannin kielen, sen variantteihin ja asemaan liittyviä ilmiöitä sekä mahdollisuuksien mukaan arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyteen.

ena7 Liikkuvuus ja kansainvälisyys

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan liikkumisessa ja kansainvälisissä kontakteissa tarvittavaa kieltä ja tutustutaan niihin liittyviin toimintaympäristöihin. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa yhteyksissä, kuten yhteydenpidossa ulkomaille, maasta muutossa, matkailussa tai kansainvälisten järjestöjen toiminnassa.

ena8 Avaimet elinikäiseen kielenopiskeluun

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfoliota voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin, myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitekokonaisuuksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luonteellisia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päättyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Englannin kielen A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ena1 – ena8	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Opiskelija osaa toimia erilaisissa oppimisympäristöissä ja osaa hyödyntää opiskeluvälineitä kielen oppimista edistävällä tavalla. Opiskelija osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää englannin kielen taitoaan myös opintojen ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan opintojen päätyttyä.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	ena1 – ena8	Maailmankansalaisen taitojen kehittämisen englannin kieltä käyttämällä	Opiskelija osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia englanninkielisessä toimintaympäristössä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemuksen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	ena1 – ena8	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	ena1 – ena8	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1 – ena8	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ena1 – ena8	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.1
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ena1 – ena8	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	ena1 – ena8		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	ena1 – ena8	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata pääpiirteitään, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	ena1 – ena8	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

9.3.2.3 Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kielten opetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Muun vieraan kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (A-oppimäärä)

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu 8 muun vieraan kielen A-oppimäärän aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssia, joiden pakollisuus/valinnaisuus kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa⁵⁶. Opiskelija, jolla ei ole kyseisessä kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua kyseisen kielen taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1-T10) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Muun vieraan kielen (A-oppimäärä) opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

56 Tuntijakoasetus 422/2012 7 §, muutettu valtioneuvoston asetuksella 135/2017

Muun vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	(x)a1–(x)a8	L1, L3, L5
T2 kannustaa opiskelijaa löytämään hyödyllisiä kohdekielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	(x)a1–(x)a8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa		
T3 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	(x)a1–(x)a8	L4
T4 ohjata opiskelijaa olemaan aktiivinen viestintätilanteissa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	(x)a1–(x)a8	L4
T5 ohjata opiskelijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	(x)a1–(x)a8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiategstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	(x)a1–(x)a8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	(x)a1–(x)a8	L5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaan sekä Suomen ja maailman kielilistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	(x)a1–(x)a8	L2, L5
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaa ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	(x)a1–(x)a8	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia opiskeltavassa kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	(x)a1–(x)a8	L1, L4

Muun vieraan kielen A-oppimäärän kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

(x)a1 Kehittyvä kielitaito: Työelämässä toimiminen ja muita muodollisia tilanteita

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetellaan käyttämään opiskeltavaa kieltä työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollisempaa kielenkäyttöä edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

(x)a2 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet ja osallistuva kansalainen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan toimimista vaativammissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoidossa ja viranomaisten kanssa asioimisessa. Harjoitellaan näissä yhteyksissä vaadittavaa kielitaitoa.

(x)a3 Kehittyvä kielitaito: Kertomuksia minusta ja ympäristöstäni

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään opiskelijoiden henkilöhistoriaa ja omia tarinoita. Tehdään havaintoja lähiympäristöstä ja sen ilmiöistä, kuten tapahtumista ja sattumista. Pohditaan arjesta nousevia kysymyksiä ja tilanteita. Opetuksessa painottuu suullinen vuorovaikutus.

(x)a4 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Käsitellään erilaisia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnalliset tapahtumat ja muuttuva maailma. Opetuksessa painottuu kirjallinen vuorovaikutus. Kurssilla voidaan hyödyntää myös sopivantasoisia medioita ja muita lähteitä tiedon hakemisessa ja ilmiöistä keskustellessa.

(x)a5 Kulttuurikohtaamisia

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vapaa-ajanviettopoihin (esimerkiksi harrastuksiin), jaetaan kokemuksia ja pohditaan niitä.

(x)a6 Kieli maailmassa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maissa, joissa sitä puhutaan. Tarkastellaan kyseisten maiden elämäntyyliä ja kulttuureja. Pohditaan opiskeltavan kieleen, sen variantteihin ja sen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä mahdollisuuksien mukaan arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyteen.

(x)a7 Liikkuvuus ja kansainvälisyys

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskellaan liikkumisessa ja kansainvälisissä kontakteissa tarvittavaa kieltä ja tutustutaan niihin liittyviin toimintaympäristöihin. Harjoitellaan käyttämään opiskeltavaa kieltä erilaisissa yhteyksissä kuten yhteydenpidossa ulkomaille tai matkailussa.

(x)a8 Avaimet elinikäiseen kieltenopiskeluun

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan opiskelijoiden jatko-opintosuunnitelmia. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfoliota voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki muun vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai opiskeltavaa kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi muun vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin, myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitekokonaisuuksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luonteellisia ilmaisuominaisuuksia. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	(x)a1– (x)a8	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Opiskelija osaa toimia erilaisissa oppimisympäristöissä ja osaa hyödyntää opiskeluvälineitä kielen oppimista edistävällä tavalla. Opiskelija osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää opiskelemaansa kielen taitoaan myös opintojen ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan opintojen päätyttyä.
T2 kannustaa opiskelijaa löytämään hyödyllisiä kohdekielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	(x)a1– (x)a8	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen opiskeltavaa kieltä käyttämällä	Opiskelija osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia kohdekielissä toimintaympäristössä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.2
T3 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	(x)a1– (x)a8	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Opiskelija pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T4 ohjata opiskelijaa olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muita kompensatiota	(x)a1– (x)a8	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään. Opiskelija käyttää tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).
T5 ohjata opiskelijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiintuomista	(x)a1– (x)a8	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaamisen
T5 ohjata opiskelijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiintuomista	(x)a1– (x)a8	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintäruutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.2
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnaassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	(x)a1– (x)a8	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	(x)a1– (x)a8	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuritaustaan sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia	(x)a1– (x)a8		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	(x)a1– (x)a8	Kielten statukseen liittyvien kysymysten hahmottaminen	Opiskelija osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia opiskeltavassa kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	(x)a1– (x)a8	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä opiskeltavan kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee opiskeltavan kielen kielitiedon käsitteitä

9.3.3 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1-ma8	L1, L3, L5
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1-ma8	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1-ma8	L1, L4
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1-ma8	L1, L2, L4, L5
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1-ma8	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	ma1-ma8	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1-ma8	L1 - L7
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1-ma8	L1, L4, L5
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1-ma8	L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1-ma8	L1, L3, L4
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	L1, L4
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalitylukuihin	ma1, ma2	L1, L4
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6	L1, L3, L6
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	ma3, ma4	L1, L4
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	L1, L4, L5
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	L1, L4, L5
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5,ma8	L1, L4, L5
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	L1, L4
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6,ma7	L3, L4, L5
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1-ma8	L1, L4, L5, L6

Matematiikan pakolliset kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kaikilla kursseilla: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Vahvistetaan opiskelijoiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

ma1 Luvut ja laskutoimitukset I

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lukualuetta laajennetaan ja harjoitellaan laskutoimituksia reaalitylukujen joukossa. Vahvistetaan opiskelijoiden kokonaislukujen peruslaskutoimitusten ymmärtämistä. Syvennetään vastaluvun käsitettä ja opitaan käänteisluku. Pehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin.

ma2 Luvut ja laskutoimitukset II

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrys tarkkan arvon ja likiarvon erosta sekä perehdytään pyöristämissääntöihin. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Harjoitellaan potenssilaskentaa eksponenttina kokonaisluvut. Opitaan neliöjuuren käsite ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärrys.

ma3 Lausekkeet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen sekä harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.

ma4 Yhtälöt

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään tuntemattoman käsitteeseen. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Yhtälöpareja ratkaistaan algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuksiin. Verrantoa käytetään tehtävien ratkaisussa. Tutustutaan epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä.

ma5 Geometria

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Vahvistetaan peruskäsitteiden osaaminen. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

ma6 Prosentit

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lasketaan prosenttiosuuksia ja prosenttiluvun osoittamia määriä kokonaisuuksista. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Tutustutaan klassiseen ja tilastolliseen todennäköisyyslaskentaan sekä syvennetään taitoa laskea erilaisten vaihtoehtojen lukumääriä.

ma7 Funktiot ja tilastot

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suorja ja paraabeleja koordinaatistoon sekä tutkitaan niitä. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Määritetään funktioi-

den nollakohtia. Yhtälöpareja ratkaistaan graafisesti. Vahvistetaan keskiarvon ja tyyppiärvon ymmärtäminen sekä määritetään frekvenssejä ja suhteellisia frekvenssejä sekä mediaaneja. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Harjoitellaan aineiston keräämistä, jäsentämistä, esittämistä ja analysointia.

ma8 Geometria ja trigonometria

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sovelletaan Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita suorakulmaiseen kolmioon. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita konkreettien mallien ja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Lasketaan pallojen, lieriöiden ja kartioiden pinta-aloja ja tilavuuksia.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joiden valintaan opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijoille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Opiskelijoita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta opiskelijoiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä opiskelijoita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa Arviointi on rakentavaa. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Palaute auttaa opiskelijoita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi palaute tukee opiskelijoiden positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointinissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaan työskennellä sekä tiedostamaan asennetaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoille annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suorittumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Matematiikan päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päätyttyä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1-ma8		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen.
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1-ma8	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja osallistuu ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1-ma8	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ja seilittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1-ma8	Ilmaisu	Opiskelija osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1-ma8	Ongelmanratkaisutaidot	Opiskelija osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	ma1-ma8	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Opiskelija osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1-ma8	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä.
T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1-ma8	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa.
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1-ma8	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1-ma8	Päättely- ja laskutaito	Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa.
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla.
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityttöihin	ma1, ma2	Lukukäsite	Opiskelija tunnistaa reaalitytöt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia.
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Opiskelija osaa kertoa prosenttien käsitteen käytöstä. Opiskelija osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Opiskelija osaa käyttää tietoa eri tilanteissa.
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	ma3, ma4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Opiskelija osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Opiskelija osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelöllä tai symbolisesti.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkittamista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkittaminen ja tuottaminen	Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet	Opiskelija osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	Opiskelija osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Opiskelija osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyysslaskenta	Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Opiskelija osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1-ma8	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

9.3.4 Uskonto

Uskonnon oppimääränä voi olla evankelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, islam tai minkä tahansa muun Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan uskonto.

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on antaa opiskelijalle uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opiskelijaa ohjataan perehtymään omaan uskontoperinteeseen, opiskeltavan uskonnon perusteisiin ja sen monimuotoisuuteen, uskonto- ja katsomuserinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa.

Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetuksessa annetaan monipuolista tietoa uskonnosta sekä autetaan opiskelijaa ymmärtämään siitä käytävää keskustelua. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoja eri näkökulmista sekä kriittiseen ajatteluun. Opetuksessa pohditaan uskon

ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa opiskelijaa kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Uskonnon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	L1, L2
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	u1	L2
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnotomuuteen	u1	L2, L6
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	L2, L4, L6
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	u1	L1, L2, L4, L5, L7
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1	L5, L6
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	L6

Uskonnon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

u1 Uskonnot maailmassa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetuksessa käsiteltäviä teemoja ovat uskonnon synty, monimuotoisuus ja suhde muihin uskontoihin. Opetuksessa perehdytään keskeisiin opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin, opetukseen, levinneisyyteen ja vaikutuksiin sekä eri uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnotomuuteen Suomessa ja maailmalla sekä uskontojen kriittiseen tarkasteluun. Kurssin sisällöissä tulee olla maailmankatsomuksia yhdistävää eettisten elementtien käsittelyä. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutukseen liittyvät aiheet. Sisällöissä tulee näkyä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten keskeiset eettiset periaatteet sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja ihmisoikeuksien toteutuminen maailmassa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään uskontojen näkymistä mediassa ja sen kriittistä arviointia ja uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen kautta. Keskeistä on opittavien asioiden konkretisointi ja ymmärtäminen. Tavoitteena on kehittää dialogitaitoja, mediataitoja ja uskonnon keskeisiin toimintoihin liittyviä tietoteknisiä taitoja. Opetuksessa kiireettömyyttä, pysähtymistä ja keskustelua korostetaan sekä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailuiden ja vierailijoiden kautta. Opetuksessa toteutetaan erilaisia yhteisiä tai omia projekteja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset taustat ja edellytykset sekä tarpeet. Opetuksen toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden opiskelijoiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja käytettävät työtavat sovitetaan oppimisen edellytyksiin. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan opiskelijan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Opiskelijan oppimisen arviointi uskonnon oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	Uskontojen merkityksen ymmärtäminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Opiskelija osaa nimetä, luokitella ja analysoida uskonnollisia elementtejä kulttuuri-ilmiöissä.
T2 auttaa opiskelijaa syventämään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	u1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Opiskelija osoittaa tuntevansa opiskelemaansa uskonnon syntyhistorian. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa luetella merkittävimmät lähteet. Hän tuntee uskonnon maailmanlaajuisen merkityksen.
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	u1	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten ymmärtäminen	Opiskelija osoittaa hallitsevansa perustiedot maailmanuskonnoista ja erilaisista katsomusperinteistä. Hän tunnistaa uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Opiskelija tietää eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa erotella ja luokitella uskonnollisia teemoja mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	u1	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Opiskelija osaa esittää perusteltuja mielipiteitä ja osallistuu keskusteluun. Hän osaa tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja ja argumentteja keskustelussa.
T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1	Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen globaalisti	Opiskelija osaa arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	Elämäntaidot ja kehittyminen eettisessä ajattelussa	Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa.

9.3.5 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on edistää opiskelijoiden taitoa etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uudistavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös opiskelijoiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun opiskelijan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilanneta-juisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee erityisesti seuraavia laaja-alaisen osaamisen alueita: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2), arjen taidot (L3) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	L1, L2, L4
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	et1	L1, L2
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1	L3
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata opiskelijaa analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	et1	L1, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	L2, L7
T8 ohjata opiskelija huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	L1, L5, L6, L7
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväan tulevaisuuden hyväksi	et1	L6, L7
T10 ohjata opiskelija ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	et1	L1, L7

Elämäkatsomustiedon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

et1 Katsomukset ja ihmisoikeudet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssille valitaan opiskelijoiden kokemusmaailmaan pohjaavia eettisen ajattelun taitoja sekä katsomuksellista yleissivistystä ja arvostelukykyä lisääviä sisältöjä. Kurssin sisältöjen avulla käydään opiskelijoiden maailmankuvan, elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentumista tukevia keskusteluja. Pehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin kuten holokaustiin. Kurssin sisällöiksi otetaan teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin liittyviä teemoja. Pohditaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. Kurssin sisällöt auttavat opiskelijaa ymmärtämään Unescon suojelemaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä sekä kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskustelu ympäristö, jossa opiskelija kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Opiskelijat elävät globalisoituneessa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa opiskelijan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja arvioida sekä rakentaa omaa identiteettiä vuorovaikutuksessa

muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa. Elämäkatsomustiedon opiskelu ja sisällöt sopivat hyvin oppiainerajat ylittäviin projekteihin ja integroitaviksi muiden oppiaineiden, kuten äidinkielen ja yhteiskuntaopin opintojen kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Elämäkatsomustiedon päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	Tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	et1	Tiedollinen yleissivistys ja taito soveltaa sitä arvostelukykyisesti	Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Opiskelija osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1	Ymmärtäminen	Opiskelija osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata opiskelijaa tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	Käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerkkejä joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista ja niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata opiskelijaa analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	et1	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteluja.
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	Ymmärtäminen, arvostelukyky, vuorovaikutustaidot ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.
T8 ohjata opiskelijaa huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä.
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväan tulevaisuuden hyväksi	et1	Käsitteiden hallinta, arvostelukyky ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestäväan elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Opiskelija tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	et1	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija tietää tärkeimmät ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät käsitteet ja osaa perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

9.3.6 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan historiatietoisuutta sekä ymmärrystä omista juuristaan. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla opiskelijaa autetaan hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä. Historian opiskelu kehittää erityisesti opiskelijan ajattelua, monilukutaitoa sekä kulttuurien tuntemusta. Tarkoituksena on edistää opiskelijan kehittymistä oma-aloitteiseksi ja erilaisuutta ymmärtäväksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, joka kykenee suunnittelemaan tavoitteellisesti omaa tulevaisuuttaan.

Historian opetuksessa opiskelija perehtyy yhteiskunnan kehityksen päälinjoihin. Häntä ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinallisuutta, moniperspektiivisyyttä ja historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Opiskelijaa ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historian opiskelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia sekä ymmärtämään yhteiskunnan tapakulttuuria ja toimintatapoja. Opiskelija tutustuu lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella ja että tämä kuva voi ajan kuluessa muokkaantua.

Historian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1	L1, L4
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1	L1, L4, L6
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	hi1	L1, L3, L4, L7
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1	L1, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1	L1, L4
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	hi1	L1-L7
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1	L2
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	hi1	L2
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten toiminnan motiiveja historian eri viitekehyksissä	hi1	L2
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1	L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sen historiallisen kehityksen kautta sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1	L2

Historian pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

hi1 Suomen historian käännekohdat

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tuodaan esiin suomalaisen yhteiskunnan pohjoismaiset juuret. Paneudutaan kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian aikana. Perehdytään Suomen itsenäistymisprosessiin ja valtiolliseen kehitykseen. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen ja elinkeinorakenteen muutoksen kautta käydään läpi arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Linkitetään sisältöjä yleisen historian viitekehyykseen sopivissa yhteyksissä.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Perusteissa määriteltujen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä. Historian opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa myös mediaa hyödyntäen. Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa vuorovaikutuksellisia työtapoja. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä suullisesti, kirjallisesti sekä muita viestinnän muotoja käyttäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen S2-opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Ymmärtämistä edesautetaan keskittymällä tekstien pääkohtiin ja avaamalla kerronnassa käytettyjä käsitteitä. Ilmiöihin perehdytään elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Historian opiskelussa opiskelijaa autetaan ymmärtämään lähteiden mahdollinen monitulkintaisuus. Vastaavasti opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan häntä esittämään vertailuja esimerkiksi lähtömaan ja Suomen kulttuurien välillä.

Opiskelijan oppimisen arviointi historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historialliseen ajatteluun.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Historian päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija ymmärtää historian käsitteitä ja kykenee sijoittamaan opiskelemissaan asioita ajallisiin yhteyksiinsä.
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1	Historiallisen empatian hallitseminen	Opiskelija kykenee eläytyttyään menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	h1	Syy-seuraussuhteen ymmärtäminen	Opiskelija osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	h1	Lähteiden käyttö	Opiskelija osaa lukea erilaisia lähteitä, tuntee niiden tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperiaatteita Joihinkin lähdemateriaaleihin.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1	Historian tulkitseminen	Opiskelija osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	hi1	Historiallisten tulkintojen selittäminen	Opiskelija osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1	Syy-seuraussuhteen ja muutoksen selittäminen	Opiskelija osaa kuvailla tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	hi1	Muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen	Opiskelija kykenee arvioimaan eri kulttuurien ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä.
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten motiiveja historian eri viitekehyksissä	hi1	Kehityksen ja Ihmisen toiminnan perustelevinen	Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoituksia historiallisessa viitekehyksessä.
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojänteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1	Yhteiskunnan arvojen muutokset	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnassa olevia erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sen historiallisen kehityksen kautta sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1	Suomalaisen yhteiskunnan ymmärrys	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuria ja identiteettiä sekä selittää yhteiskunnan toimintaa ja arvioida tulevaisuutta.

9.3.7 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin oppiaineen tarkoitus on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan toiminnasta, kehittää yhteiskuntataitoja ja edistää opiskelijan valmiuksia toimia vastuuntuntoisena ja aktiivisena kansalaisena. Opiskelija ohjataan arvioimaan ja ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja ja toimintatapoja sekä toimimaan erilaisuutta ymmärtävänä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavana yhteiskunnan jäsenenä. Oppiaineen tehtävänä on antaa tiedollinen perusta yhteiskunnan toiminnasta ja erilaisista rakenteista sekä vahvistaa opiskelijan omia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimisessa ja vaikuttamisessa sekä oman tulevaisuuden tavoitteellisessa suunnittelussa.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Yhteiskuntataitojen kehittyminen alkaa yhteiskunnan perusrakenteiden ja palveluiden tuntemisesta. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia taitoja ja syvempää yhteiskunnan tuntemusta. Opetuksessa harjaannutetaan opiskelijan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja sekä seurataan median välittämiä ajankohtaisia aiheita ja opetellaan arvioimaan välitettyä informaatiota kriittisen medialukutaidon hengessä.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskuntataidot		
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikutustaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1, yh2	L1, L2, L7
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1, yh2	L2, L4, L5, L7
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	L4, L5
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2	L2, L7
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1, yh2	L2, L4, L7
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	L1, L3, L6
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen		
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestäväen kehityksen periaatteiden mukaan	yh1	L1, L3
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	yh1, yh2	L2, L4, L5, L7
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja peruslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	yh1	L1, L2, L6, L7
T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kieli-taito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	L6
T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	L3

Yhteiskuntaopin pakolliset kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

yh1 Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Paneudutaan tärkeimpiin julkisiin palveluihin (kuten Kela, terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja TE-toimisto) sekä viranomaisten toimintaan niin, että opiskelija osaa käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia palveluita. Perehdytään Suomen yhteiskuntajärjestelmään ja poliitti-

seen järjestelmään. Tutustutaan talouden peruskäsitteisiin ja ilmiöihin sekä käydään läpi esimerkkejä peruslainsäädännöstä, kuten perustuslaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, lastensuojelulaki sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.

yh2 Työelämän tuntemus ja oma talous

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään oman talouden suunnittelun perusteisiin sekä tutustutaan lähiympäristön yrityksiin ja muihin palveluiden tuottajiin. Tutustutaan yhteiskunnan tarjoamiin kouluttautumis- ja uramahdollisuuksiin sekä yrittäjyyteen. Käydään läpi työelämän perustaitoja ja -tapoja. Perehdytään työtä koskevaan lainsäädäntöön työntekijän näkökulmasta. Tarkastellaan kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tutustutaan kestävän kulutuksen periaatteisiin.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisus- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Työmuotojen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa sekä kannustaa häntä osallistumaan.

Ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on tärkeää. Opetuksessa käytetään oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi kielten ja matematiikan opiskelun sekä erilaisten projektien yhteydessä. Median tarkastelulla ja hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on rohkaista opiskelijaa näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea hänen yhteiskunnallisten taitojen kehittymistään. Oppiaineen keskeisten käsitteiden ja tekstien sekä esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Opiskelijaa harjaannutetaan ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa, taloutta ja kuluttamista koskevaa tietoa, joka on hyödyksi hänen omassa arjessaan sekä auttaa häntä ymmärtämään laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa pyritään tukemaan käytännön harjoitteilla.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Yhteiskuntaopin opetuksessa palautteella pyritään kannustamaan opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamiseen sekä siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelija on oppinut rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suorituksen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päätyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskuntataidot			
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1, yh2		Ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1, yh2	Valmius seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia kriittisen medialukutaidon hengessä	Opiskelija löytää kanavia ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraamiseen sekä kykenee arvioimaan saatua informaatiota kriittisesti.
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri lähteistä ja tulkita sitä.
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2	Opiskelijan tiedot yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta, keskeisistä laeista sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista	Opiskelijalla on perustiedot yhteiskunnan rakenteista, keskeisestä lainsäädännöstä ja yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija osaa nimetä yhteiskunnan erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnitteleminen	Opiskelija osaa kuvailla työelämän yhteiskunnallista merkitystä, sen tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen			
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävän kehityksen periaatteiden mukaan	yh1	Talouden toimintaa ja kuluttamista koskevat tiedot ja taidot	Opiskelija pystyy antamaan esimerkkejä oma-kohtaisesta yritteliästä ja vastuullisesta taloudellisesta toiminnasta sekä julkisen talouden perusteista.
T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjoamiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan	yh1	Osallistuminen, vaikuttaminen ja järjestötoiminnan tuntemus	Opiskelija kykenee käyttämään yhteiskunnasta hankkimiaan tietoja, näkemyksiä ja osaamista toimiessaan kansalaisena.
T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallankäyttöön ja peruslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin	yh1	Oikeusvaltion toiminnan, vallankäytön, peruslainsäädännön sekä palvelujen tuntemus	Opiskelija osaa kuvailla oikeusvaltion toimintaa, vallankäytön ja lainsäädännön periaatteita sekä palveluita.
T10 auttaa opiskelijaa hahmotamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjaa häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	Työelämän ja sen edellyttämien vaatimusten sekä omien mahdollisuuksien, oikeuksien ja velvollisuuksien tuntemus	Opiskelija osaa eritellä työelämän edellyttämää osaamista sekä omia mahdollisuuksiaan, oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan työelämässä.
T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Oman talouden ja elämän suunnittelu sekä kuluttajana toimiminen	Opiskelija osaa eritellä oman talouden ja elämän suunnittelua sekä kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.

9.3.8 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoita ilmiöiden ymmärtämisessä ja käsitteiden rakentumisessa. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1	L1
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1	L6, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	fy1	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	fy1	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	fy1	L2, L5
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1	L1
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1	L2, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1	L6

Fysiikan pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja että niissä tulee esiin fysiikan luonne luonnontieteenä. Kurssin muista sisällöstä ja opiskelijoiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Tutkimusten eri vaiheissa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen.

fy1 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja paikallisen toimintaympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen liittyen. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla. Tutustutaan energiakäsitteeseen ja energian säilymisen periaatteeseen. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla tuetaan opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen arviointi fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten muodossa olevien kehittämishaasteiden avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1	Fysiikan merkityksen arviointi	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	fy1	Kestävänsä kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseksi.
Tutkimisen taidot			
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	fy1	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	fy1	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1	Käsitteiden käyttö	Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Opiskelija osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suuret.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia malleja sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Opiskelija osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä.
T10 ohjata opiskelijaa hahmotamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Opiskelija osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan.

9.3.9 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämässä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1	L1
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1	L6, L7
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1	L1, L7
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	ke1	L2, L5

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1	L1
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1	L1
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1	L2, L4
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1	L1, L4
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1	L1
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1	L6

Kemian pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Sisältöjä valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Tutustutaan luonnontieteellinen tutkimuksen tekemiseen, turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimisessa.

ke1 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja atomin rakenteeseen sekä ioni- ja molekyyliyhdisteisiin. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Tutkitaan olomuotojen muutoksia. Tutustutaan kemian merkkikieleen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä. Nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä annettu asetus koskee alle 18-vuotiaita opiskelijoita, mutta samantapaista harkintaa käytetään kaikkien opiskelijoiden osalta aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian merkitykseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan siten, että opiskelijoille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Itsenäisillä tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös tukea opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen arviointi kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeelliseksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1	Kemian merkityksen arvioiminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot			
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia	ke1	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Opiskelija hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden mukaan.
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen, tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1	Käsitteiden käyttö	Opiskelija osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseräitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojään ja taitojään monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Opiskelija osaa käyttää kemian tietojään ja taitojään monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteissa, jossa kemian sovelletaan.

9.3.10 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja biologisia tietoja ja taitoja sekä ohjataan opiskelijaa kestävään elämäntapaan.

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa opiskelijan luonnontuntemusta sekä ohjata ymmärtämään ekosysteemien toimintaa sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa pyritään työskentelemään myös luonnossa ja ohjataan opiskelijaa tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa pyritään käyttämään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa vahvistetaan oppimaan oppimista ja itsenäistä työskentelyä. Opetuksessa tuetaan myös ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Opiskelijaa ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1	L4, L5
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	L4, L5-
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta	bi1	L4, L7
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitä	bi1	L1
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1	L1, L7
Biologiset taidot		
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1	L1

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja käyttämään biologista tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1	L1, L4
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä	bi1	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1	L7
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1	L7

Biologian pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

bi1 Mitä elämä on?

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen sekä erilaisiin ekosysteemeihin perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan myös perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Lisäksi pohditaan kestäväen elämäntavan merkitystä.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa oppimisympäristöissä. Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen kuten maasto- ja laboratorio työskentelyn sekä sähköisten oppimisympäristöjen käytön avulla opiskelija pystyy tutustumaan luonnontieteelle luonteenomaisiin tutkimusmenetelmiin ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät opiskelijan taitoa pohtia omia arvovalintojaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijaa omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Opiskelijaa tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Maasto- ja laboratorio työskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon.

Opiskelijan oppimisen arviointi biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee opiskelijan motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijaa löytämään

omat vahvuutensa. Palautteen avulla opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Arviointiin kuuluu opiskelijan kyky tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää opiskelijan työskentelytaitoja. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijan arvot, asenteet tai temperamentti.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päätösarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Biologian päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) aikuisten perusopetuksen päätövaiheessa

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Opiskelija ymmärtää monimuotoisuuden merkityksen ekosysteemien toiminnalle.
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	Eliökunnan rakenteen sekä eliöiden rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Opiskelija osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokitella ja vertailla eliöryhmiä.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta	bi1	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Opiskelija osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Opiskelija tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	bi1	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Opiskelija ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutuksen eliöiden yksilönkehityksessä. Opiskelija osaa kuvata, miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista muutoksista. Opiskelija ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja -velvollisuudet.
Biologiset taidot			
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä ja tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Opiskelija osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T7 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Opiskelija osaa tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia. Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässään	bi1	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa.	Opiskelija ymmärtää, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa elämässään sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen ymmärtäminen	Opiskelija osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Opiskelija osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

9.3.11 Maantieto

Oppiaineen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa laajennetaan aiemmin opittuja maantieteellisiä tietoja ja taitoja sekä tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan opiskelijaa sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat opiskelijaa toimimaan vastuullisesti omassa arjessa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa maantiedon opetuksessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa opiskelijat tekevät havaintoja ja tutkimusta. Maantiedon opetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia kestävästä kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa opiskelijoille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuuden rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentamista maapallosta	ge1	L1, L4, L5
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuuri-maantieteellisiä ilmiöitä	ge1	L4, L5
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävästä käytön merkitys	ge1	L7
Maantieteelliset taidot		
T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1	L1
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1	L4, L5
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geometriataitoja	ge1	L5, L6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1	L1
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1	L4, L5, L7
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	ge1	L2
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestäväan elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1	L7
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1	L3, L7

Maantiedon pakollinen kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

ge1 Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Pyritään tekemään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia. Pohditaan luonnonvarojen riittävyttä ja kestävää käyttöä. Perehdytään ympäristönmuutoksiin kuten ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket lähiluonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon opiskelijoiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa opiskelijan ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa autetaan opiskelijaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia opiskelijoiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediala arjen tilanteissa. Opiskelijan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla opiskelijaa hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa opiskelija voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee opiskelijan motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijaa löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijan arvot, asenteet tai temperamentti.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys			
T1 tukea opiskelijan jäsen-tyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeinen paikannimistö	Opiskelija hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata opiskelijaa tutki-maan luonnon- ja kulttuuri-maantieteellisiä ilmiöitä-	ge1	Luonnon- ja kulttuuri-maantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa selittää esimerkki-en avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Opiskelija osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toimin-nan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnon-varojen kestävä käytön merkitys	ge1	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonva-rojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäris-tön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
Maantieteelliset taidot			
T4 ohjata opiskelijaa kehittä-mään maantieteellistä ajat-telutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1	Maantieteelli-nen ajattelu-taito	Opiskelija osaa selittää, että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, kau-punki, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T5 ohjata opiskelijaa kehittä-mään tilatajua sekä sym-boleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1	Tilatajun kehittyminen	Opiskelija osaa mitata sekä jana-että suhdelukummittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T6 ohjata opiskelijaa har-jaannuttamaan arkielämän geomeediataitoja	ge1	Geomeedia-aidot	Opiskelija osaa käyttää geomeidia maantiedon sisältöjen opiske-lussa sekä arkielämässä.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1	Tutkimustaidot	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätaitoja	ge1	Ryhmätyökentely- ja argumentointitaidot	Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä.
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet			
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1		Asenne- ja arvotavoitteisiin liittyvä arviointi ei vaikuta arvosanan muodostukseen.
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurin moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1		Asenne- ja arvotavoitteisiin liittyvä arviointi ei vaikuta arvosanan muodostukseen.

9.3.12 Terveystieto

Terveystiedon kurssi on pakollinen päättövaiheessa, jos terveystiedon opintoja ei ole sisällytetty opiskelijan aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintoihin.

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvin-

vointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla.

Keskeistä on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea opiskelijoiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijoiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin- ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	te1	L1, L3, L7
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	te1	L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	te1	L1, L3, L4
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	L1, L3, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	L1, L3, L4
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauksien liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	L2, L3, L5
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluita	te1	L2, L3, L4

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvä kurssi	Laaja-alainen osaaminen
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	te1	L2, L4, L5
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	te1	L1, L3, L6
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	L2, L3, L7

Terveystiedon kurssi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

te1 Terve elämä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisällöissä tarkastellaan elämää terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntapaa, ihmis- ja perhesuhteiden, seksuaaliterveyden sekä ihmisen kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä, kestävästä kulutuksesta sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla opiskelijoita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perusteleamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaroiltaan terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omissa opetusryhmissä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat opiskelijoiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun opiskeluhuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös opiskelijan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Opiskelijan oppimisen arviointi terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustekstissä on kuvattu.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opiskelusuunnitelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä	te1	Terveyteen liittyvät käsitteet	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Opiskelija pystyy esittelemään elämäntilannetta eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	te1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Opiskelija osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Opiskelija pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista	te1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Opiskelija osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia taroituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	Terveyteen, turvallisuuden ja sairauksien liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Opiskelija osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	te1		Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	te1	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä käyttämään terveyspalveluja asianmukaisesti	te1	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	Terveyskäsitteiden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Opiskelija osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteisiin terveydestä. Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

9.3.13 Opinto-ohjaus ja työelämätaidot

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan sekä lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia, oppimaan oppimisen taitoja ja ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisia elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Oppiaine tukee opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tehtävänä on myös lisätä hyvinvointia ja ehkäistä ennalta opintojen keskeyttämistä sekä edistää opiskelijoiden osallisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana opinto-ohjelma sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma. Opiskelusuunnitelmaa seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa.

Opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa ohjataan käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Opiskelija tekee jatko-opintosuunnitelman, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet.

Ammatillisen ohjauksen avulla opiskelija tekee itselleen sopivan urasuunnitelman. Urasuunnitelma sisältää pitkän aikavälin ammatilliset tavoitteet sekä niihin pääsemiseksi tarvittavat lähitulevaisuuden toimenpiteet. Opiskelija saa ohjauksen ja työelämään tutustumisen avulla tietoa ja palautetta ammattitaidostaan ja osaamisestaan sekä niiden soveltuvuudesta suomalaisen työelämään.

Mahdollista ammatillista osaamista ja sen kehittymistarpeita käsitellään ohjauskeskusteluissa ja arvioidaan työelämään tutustumalla tai työelämäjaksoilla. Osaamisen selvittämisessä arvioidaan opiskelijan tietoja, taitoja ja pätevyyttä.

Työelämätaidot ovat yleisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan työelämässä. Työelämätaitoja kehittämällä helpotetaan opiskelijan siirtymistä työelämään ja selviytymistä työelämässä.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	ot1	L1,
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	ot1	L2, L4, L5
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa opinnoissa	ot1, ot2	L3, L4, L5
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	ot1, ot2	L2, L4, L5
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	ot1, ot2	L1, L6
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	ot1, ot2	L2, L6, L7
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen	ot1, ot2	L1, L3, L7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatkosuunnitelmia	ot2	L2, L6, L7
Koulutus- ja työelämä tiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä	ot1, ot2	L4, L5, L6
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	ot2	L3, L5, L6
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	ot2	L4, L5, L6
T12 ohjata käyttämään monikanaviaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	ot1, ot2	L3, L4, L5

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen pakolliset kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Kurssien tarkoituksena on antaa välineitä opiskelijan jatko-opintoihin tai työelämään suuntautumista varten.

ot1 Jatko-opinnot ja ammatinvalinta

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Edistetään opiskelu- ja tiedonhankinta- sekä elämänhallintataitoja. Koulutus- ja työelämä tietoutta sekä tietoa yrittäjyydestä hyödynnetään omassa urasuunnittelussa. Tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Opitaan käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

ot2 Työelämäosaaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kehitetään taitoa arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Opitaan löytämään itselle sopivia ammattialoja ja vahvistetaan valmiuksia hakea tietoja vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen. Saadaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä, ammatillisista opinnoista ja/tai yrittäjyydestä. Tehdään henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisympäristöinä hyödynnetään oppilaitosten ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Työtapoja käytetään monipuolisesti opiskelijoiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat henkilökohtainen ohjaus ja ryhmäohjaus.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa huomioidaan jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, kiinnostuksen kohteet, harrastukset, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö varsinkin opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, esimerkiksi työvoimaviranomaisten, sosiaalitoimen sekä eri opetuksen ja/tai koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi perustuu vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaus-toimien yhteydessä sekä opiskelijan itsearviointiin. Opiskelijat pohtivat ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämä tiedon hankkimisessa. Opiskelijoita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opiskelijat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Arvioinnin kohteet opinto-ohjaus ja työelämätaidot -oppiaineessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
Itsetuntemus		
T1 ohjata tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	ot1	Itsearviointitaidot
Tiedonhakutaidot ja monilukutaito		
T2 ohjata tuntemaan keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet sekä etsimään tietoa ja käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita	ot1	Tietolähteiden ja tietopalveluiden tarkoituksenmukainen käyttö
T3 ohjata käyttämään tieto- ja viestintäteknikkaa opinnoissa	ot1, ot2	Tieto- ja viestintätekniset taidot
Oppimaan oppimisen taidot		
T4 kannustaa ja ohjata opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	ot1, ot2	Opiskelu-, oppimis- sekä itsearviointitaitojen kehittyminen
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata opiskelijaa asettamaan tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	ot1, ot2	Tavoitteellinen työskentely

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Arvioinnin kohteet
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T6 vahvistaa valmiuksia toimia erilaisissa opiskelu- ja työ -ympäristöissä ja erilaisissa ryhmissä	ot1, ot2	Ryhmätyö-, vuoro- vaikutus- ja viestintä- taidot
T7 kehittää kykyä itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen, aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen	ot1, ot2	Itsenäinen työskentely
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T8 ohjata saamaan kokemuksia erilaisista työtehtävistä ja selkeyttää jatkosuunnitelmia	ot2	Kokemusten ja tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T9 ohjata ymmärtämään ja hankkimaan tietoa koulutusmahdollisuuksista, ammateista, yrittäjyydestä ja työelämästä	ot1, ot2	Tiedon hyödyntäminen jatkosuunnitelmia laadittaessa
T10 opastaa laatimaan ja päivittämään työnhaun asiakirjat	ot2	Työnhaun asiakirjojen laatiminen
T11 opastaa tunnistamaan erilaiset työnhaun toimintatavat ja hakemaan itsenäisesti työtä	ot2	Tiedonhankintataidot ja itsenäinen työskentely
T12 ohjata käyttämään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta	ot1, ot2	Tietolähteiden käyttö omassa jatko-opinto- ja urasuunnittelussa

9.3.14 Muu perusopetukseen soveltuva aine tai aihealue sekä valinnaiset kurssit

Opetuksen järjestäjä voi sisällyttää paikallisen opetussuunnitelman päättövaiheen opetustarjontaan myös muita aineita tai aihealueita edellyttäen, että ne tukevat aikuisten perusopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi muut vieraat kielet, taide- ja taitoaineet, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, ammatilliset opinnot, työelämään liittyvä osaaminen tai työelämään tutustuminen.

Valinnaisia kursseja aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa voivat olla esimerkiksi eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamista edistävät tukikurssit.

Aikuisten perusopetuksen järjestäjät

AIKUISTEN PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää aikuisten perusopetusta täydentävää saamen kielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Tämä ohje korvaa Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 19/011/2015) liitteen 1.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.1.2018 lukien.

Lisätietoja ohjeesta saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -osastoista.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Johtaja

Jorma Kauppinen

LIITE

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

LIITE

Opetushallituksen ohjeeseen OPH-1306-2017

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, aikuisten perusopetusta täydentävänä opetuksena saamen kieltä voivat opiskella saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolella kaikki ne opiskelijat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on saame. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tällöin tukea opiskelijan aktiivisen monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen.

Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden kieliaineiden sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan saamen kieltä ja muita kieliä. Lähtökohtana on opiskelija aktiivisena toimijana, jolloin opiskelijoiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään saamen kieltä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin saamen kielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja opiskelijat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä myös saamen kielellä. Opiskelijoiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi on määritelty koko aikuisten perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista saamen kielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, erityttämisestä, tuesta ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Aikuisten perusopetuksessa saavutettu opiskelijan osaaminen voi vaihdella eri syistä.

Alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat opetuksen tehtävästä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on syventää ja laajentaa opiskelijoiden saamen kielen taitoa kunkin oman taitotason mukaisesti ja kannustaa toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä. Opiskelija syventää taitoaan lukea erilaisia lukemistapoja käyttäen, oppii jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittää kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Opiskelija tutustuu kielen keskeisiin ominaispiirteisiin ja oppii hyödyntämään kielitietoaan. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Opiskelija oppii vertailemaan kieliä ja

hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla saamen kielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta saamen kieleen ja saamenkieliseen kieliyhteisöön sekä oppia arvostamaan eri kielten taitoa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista saamenkielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	L2, L4
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista, tekstien ymmärtämisen ja lukemisen taitoa sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L4
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	L1, L2, L4,
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan saamen kielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	L1, L2, L5
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	L1, L2, L4
Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria		
T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	L1, L2
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan saamen kielen keskeisiin rakennepiirteisiin ja ohjata analysoimaan niitä	S4	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään saamen kielen taitoa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	L1, L4, L6
T12 tarjota välineitä saamenkielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella saamen kieltä	S4	L1, L2, L4,

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Saamen kielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija

voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan yhteistyötaitoja, kuten kuuntelemista ja aloitteiden tekemistä sekä pienimuotoisten esitysten tekemistä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään lukemisen ja tekstien tulkinnan taitoa tutustumalla erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin, kuten arkielämässä tarvittaviin teksteihin, sanomalehtiteksteihin ja muihin mediateksteihin, tietoteksteihin ja kaunokirjallisiin teksteihin kielitaidon mukaan. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, muun muassa kysymistä, silmäilyä ja tiivistämistä. Harjoitellaan lukemista sekä kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista tekstien pohjalta. Keskustellaan teksteistä ja jaetaan lukukokemuksia. Kartutetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tuottamaan erilaisia tekstejä ja tutustutaan saamen kielen kirjoituksen ominaispiirteisiin. Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita sekä tekstin rakennetta. Harjoitellaan saamen kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä.

S4 Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria: Tutustutaan saamen kielen keskeisiin rakennepiirteisiin. Pohditaan saamen kielen merkitystä itselle, perheelle ja lähipiirille. Tutustutaan saamenkieliseen kerronta- ja kulttuuriperinteeseen hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan paikallista yhteisöä. Tutustutaan saamenkieliseen media- ja kulttuuritarjontaan.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan eri oppiaineiden saamenkielisiin käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin sekä vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan saamenkielisen tiedon hakua ja median käyttöä. Esitellään ja harjoitellaan erilaisia kielenoppimisen strategioita.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää saamenkielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä sekä rikastaa ja monipuolistaa saamen kielen hallintaa ja käyttöä. Opiskelijoiden kielitaito sekä saamen kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Saamen kielen opiskelu nivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Opiskelijan ohjaus ja eriyttäminen aikuisten perusopetusta täydentävässä saamen kielen opetuksessa

Tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen kehittämisessä on tukea opiskelijan kielellistä kehittymistä ottamalla huomioon opiskelijan saamen kielen taito ja oppimisvalmiudet. Opiskelijaa ohjataan toimimaan turvallisesti mediamaailmassa. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet. Opiskelijaa ohjataan riittävän haasteellisten tehtävien ja materiaalien äärelle ja löytämään mieluisia työtapoja ja oppimisympäristöjä.

Arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä saamen kielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Arviointia tehdessään opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen arvioinnin kohteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	Vuorovaikutustaidot
Tekstien tulkinta		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista saamenkielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	Lukeminen ja saamenkielisten tekstien käyttö
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista, tekstien ymmärtämisen ja lukemisen taitoa sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Peruslukutaidon ja tekstin ymmärtämistaitojen kehittyminen sekä sana- ja käsitevaranto
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	Lukutaidon hyödyntäminen tiedonhankinnassa
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	Ilmaisu tekstien tuottamisessa
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan saamen kielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	Kirjoittamisen perustaitojen kehittyminen
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet
Taito ymmärtää kieltä ja kulttuuria		
T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	Oman ja kieliyhteisön kielenkäytön havainnointi
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	Kielellisen ja kulttuurisen identiteetin havainnointi
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan saamen kielen keskeisiin rakennepiirteisiin ja ohjata analysoimaan niitä	S4	Saamen kielen keskeisten rakennepiirteiden tuntemus
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään saamen kielen taitoa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	Saamen kielen käyttö oppimisessa ja eri tiedonalojen kielen kehittyminen
T12 tarjota välineitä saamenkielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella saamen kieltä	S4	Saamenkielisen tiedonhankinnan taidot

Aikuisten perusopetusta täydentävä saamen kieli aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa erityisenä tehtävänä on syventää ja laajentaa opiskelijoiden saamen kielen taitoa kunkin kielitaidon mukaisesti. Opiskelijat tutustuvat erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin sekä oppivat tulkitsemaan, analysoimaan ja tuottamaan niitä. Opiskelijoiden suhde saamenkieliseen kirjallisuuteen ja kertomus- ja kulttuuriperinteeseen sekä kieliyhteisöön syvenee ja monipuolistuu. Opiskelijat syventävät saamen kielen ominaispiirteiden osaamistaan sekä hyödyntävät kielitietoaan ja -taitoaan erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla saamen kielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Opiskelijoiden arvostus saamen kieltä kohtaan vahvistuu ja heidän kykynsä käyttää kieltä tietoisesti ja luovasti kasvaa. Opiskelijat omaksuvat tiedonhaluisen ja itseohjautuvan tavan opiskella saamen kieltä ja syventävät taitoaan vertailla kieliä sekä hyödyntää eri kielten taitoaan monipuolisesti. Opiskelijan opiskelumotivaatiota vahvistetaan yhteistyössä saamenkielisen kieliyhteisön kanssa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemistä erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5
Tekstien tulkitseminen	
T2 rohkaista opiskelijaa kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan, vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5

Opetuksen tavoitteet	Laaja-alainen osaaminen
Tekstien tuottaminen	
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	L1, L2
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	L1, L2, L7
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	L1, L2, L4
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan saamen kielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	L1, L4, L5

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Saamen kielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

saak1 Monilukutaito saamen kielellä

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan opiskelijoita keskustelemaan kielivarantoon käyttäen. Innostetaan opiskelijoita vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa. Syvennetään saamenkielisen kieliyhteisön, suullisen perinteen sekä keskustelutapojen tuntemusta. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja harjoitellaan lähteiden luotettavuuden arviointia. Tutustutaan myös pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin. Jaetaan tulkintoja teksteistä ja lukukokemuksia erilaisissa viestintäympäristöissä. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista erilaisia tarkoituksia varten sekä syvennetään kirjoittamisprosessin vaiheiden hallintaa. Syvennetään saamen kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä sekä tarkastellaan eri sanojen ja ilmaisujen merkitysten ja sävyjen vaikutusta tekstiin. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

saak2 Kielen käyttö oppimisen tukena

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan saamenkieliseen mediaan ja kulttuuritarjontaan ja harjoitellaan niiden kriittistä tarkastelua. Syvennetään saamen kielen keskeisten piirteiden tuntemusta ja vertaillaan niitä suomen kieleen. Syvennetään eri oppiaineiden käsitteiden ja tekstikäytänteiden tuntemusta.

Laajennetaan saamenkielisen tiedonhaun käyttöä kaiken oppimisen tukena. Havainnoidaan saamen kielen käyttöä ja sen merkitystä Suomessa ja muualla.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää saamenkielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä ja rikastaa ja monipuolistaa saamen kielen hallintaa ja käyttöä. Opiskelijoiden kielitaito sekä saamen kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa sekä tekstilajien valinnassa. Saamen kielen opiskelu nivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen ohjaus, eriyttäminen ja tuki aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Saamen kielen opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen järjestämisessä on antaa tukea opiskelijalle sopivien opiskelustrategioiden kehittämisessä ja omien vahvuuksien tunnistamisessa ja niiden avulla oppimisessa. Opiskelijaa ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä niiden monikanavaisuutta hyödyntäen. Opiskelijaa ohjataan myös turvalliseen ja eettisesti vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Opiskelijaa kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä palautetta. Saamen kieltä hyödynnetään myös muiden oppiaineiden käsitteiden oppimisessa ja ajatusten ilmaisemisessa. Opiskelijoita rohkaistetaan löytämään itselleen parhaiten soveltuvat työtavat. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet.

Arviointi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä saamen kielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Opiskelijan osaamisen arviointi aikuisten perusopetuksen päättyessä tehdään taulukossa esitettyjen kriteerien mukaisesti. Hyvän osaamisen ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen hyvä osaaminen aikuis- ten perusopetuksen päätyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä	saak1	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa lukea ja tulkita tekstejä.
Tekstien tulkitseminen			
T2 rohkaista opiskelijaa kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan, vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	saak1	Sana- ja käsitevaranto, tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.
Tekstien tuottaminen			
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	saak1	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	saak1	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohdittavia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	saak2	Saamen kielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja saamen kielen asemaa.
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	saak2	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan saamen kielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	saak2	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija tuntee saamen kielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä osaaminen
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	saak2	Saamenkielinen tiedonhaku	Opiskelija käyttää saamen kieltä tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opiskeltu kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös aikuisten perusopetuksen päättyessä opiskelijalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

Aikuisten perusopetuksen järjestäjät

AIKUISTEN PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää aikuisten perusopetusta täydentävää romanikielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Tämä ohje korvaa Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 19/011/2015) liitteen 2.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.1.2018 lukien.

Lisätietoja ohjeesta saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -osastoista.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Johtaja

Jorma Kauppinen

LIITE

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Aikuisten perusopetusta täydentävänä opetuksena romanikieltä voivat opiskella kaikki ne opiskelijat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on romanikieli. Romanikielen opetuksen tehtävänä on auttaa opiskelijoita kiinnostumaan omasta kielestään ja kulttuuristaan sekä kielitaidon elinikäisestä kehittämisestä. Opetus vahvistaa opiskelijoiden itsetuntoa ja tuo myönteisiä oppimiskokemuksia, jotka rohkaisevat heitä käyttämään omaa kieltään eri tilanteissa.

Romanikieli on taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetuksen tehtävänä on auttaa opiskelijoita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan niin, että he saavat valmiudet oman yhteisönsä arkeen liittyvien havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen sekä oman ajattelunsa kielen-tämiseen. Opetus ohjaa opiskelijoita oppimaan tiedonhankintataitoja erilaisissa oppimisympäristöissä. Heitä tuetaan ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia ympäristöön ja toisiin ihmisiin. Opetuksen lähtökohtana on opiskelijoiden oma aktiivisuus, jolloin heidän romanikielen taitoaan ja muuta osaamistaan hyödynnetään opetuksessa. Opiskelijoiden omat mielenkiinnon kohteet, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan kieliyhteisön parissa.

Romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi on määritelty koko aikuisten perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista romanikielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, eriyttämisestä, tuesta ja opiskelijan oppimisen arvioinnista.

Alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat opetuksen tehtävästä

Romanikielen opetus syventää ja laajentaa opiskelijoiden romanikielen taitoa kunkin oman taitotason mukaisesti. Romanikielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja sitä opiskel- laan hyödyntäen erilaisia kielenkäyttötilanteita ja tekstilajeja, kulttuurisia kuvia, äänitteitä ja kuullun ymmärtämisen materiaaleja sekä kerronta-, musiikki- ja käsityöperinnettä. Opiskelijat tutustuvat erilaisiin puhuttuihin ja kirjoitettuihin teksteihin sekä oppivat tulkitsemaan, analysoimaan ja tuottamaan niitä. Opiskelijoiden suhde romanikieliseen kirjallisuuteen ja kerronta- ja kulttuuriperinteeseen sekä kieliyhteisöön syvenee ja monipuolistuu. Opiskelijat vahvistavat kielen ominaispiirteiden osaamistaan ja hyödyntävät kielitietoaan ja -taitoaan erilaisissa oppi- misympäristöissä. Opiskelijoiden arvostus romanikieltä kohtaan lisääntyy ja heidän kykynsä käyttää kieltä tietoisesti ja luovasti kasvaa. Opiskelijat omaksuvat tiedonhaluisen tavan opiskella romanikieltä hyödyntäen vähäistäkin osaamistaan eri kielissä ja vertaillen osaamiaan kieliä.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä rohkaista antamaan ja vastaanottamaan palautetta	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 auttaa opiskelijaa kartuttamaan sana- ja käsitevarantoon ja kehittämään peruslukutaitoaan sekä tarjota hänelle mahdollisuuksia tutustua monenlaisiin romanikielisiin teksteihin erilaisissa oppimisympäristöissä	S2	L4, L5
T3 tukea opiskelijaa kuullun ja luetun ymmärtämisessä sekä ohjata häntä huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	S2	L1, L4
Tekstien tuottaminen		
T4 rohkaista opiskelijaa kehittämään romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan ja ohjata häntä tuottamaan yksinkertaisia romanikielisiä tekstejä monimediaisissa oppimisympäristöissä	S3	L2, L5
T5 ohjata opiskelijaa tutustumaan romanikielen oikeinkirjoitukseen ja erikoismerkkeihin sekä edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista	S3	L1, L5
Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen		
T6 rohkaista opiskelijaa pohtimaan romanikielen merkitystä itselleen sekä innostaa häntä käyttämään romanikieltä omassa arjessaan	S4	L2, L7
T7 ohjata opiskelijaa tutustumaan kerronta- ja kulttuuriperinteeseen ja romanien historia-aineistoihin	S4	L2, L4

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Romanikielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan tervehdyksiä, fraaseja sekä ääntämistä ja suullista ilmaisua nimeämällä ympäristöä, esineitä ja asioita romanikielellä. Harjoitellaan kuuntelua ja kuullun ymmärtämistä. Harjoitellaan vuorovaikutus- ja draamataitoja pareittain tai ryhmissä sekä tarjotaan mahdollisuus romanikielisiin vuorovaikutustilanteisiin hyödyntäen kieliyhteisön osaamista. Opetellaan käyttämään kieltä kohteliaasti ja tilanteen mukaisesti.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan lukemista tutustumalla kertoviin ja kuvaaviin teksteihin ja vahvistetaan opiskelijan suhdetta teksteihin keskustelemalla niistä. Kartutetaan sana- ja käsitevarantoa. Pohditaan sanavalintojen ja sanontojen merkityksiä ja opitaan ker-

ronnan peruskäsitteet, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Harjoitellaan tulkinnan taitoa tutustumalla kirjakieleen sekä puhekielen alueellisiin murre-eroihin.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja romanikielen erikoismerkkejä sekä tekstin rakennetta ja kirjoittamisen vaiheita. Harjoitellaan sujuvoittamaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Kirjoitetaan romanikielisiä tekstejä yksin ja yhdessä ja opetellaan antamaan ja saamaan palautetta niistä. Kuvataan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla.

S4 Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan romanikielen merkitystä itselle, perheelle ja lähipiirille. Tutustutaan romanien kerronta- ja kulttuuriperinteeseen hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan paikallista romaniyhteisöä. Rohkaistaan tutustumaan romanikieliseen media- ja kulttuuritarjontaan. Tutustutaan romanien historiaan käyttämällä monimediaisia oppimisympäristöjä. Tehdään havaintoja eri puhetavoista ja kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksessa hyödynnetään romanikielistä monimediaista tarjontaa. Opiskelijoiden romanikielen taito tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Romanikielen opiskelu nähdään osana oppilaitoksen muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä muuta oppilaitoksen toimintaa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen ohjaus, eriyttäminen ja tuki aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijoiden kielellistä kehittymistä tuetaan heidän kielitaitonsa mukaisesti. Keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on tunnistaa kielelliset oppimisvaikeudet mahdollisimman varhain. Kielellisesti kehittyneitä opiskelijoita ohjataan tarpeeksi haasteellisten tehtävien ja materiaalien äärelle ja löytämään mieluisia työtapoja ja oppimisympäristöjä. Sekä miehiä että naisia tuetaan löytämään kiinnostavia tekstejä, viestintävälineitä ja työtapoja.

Opettaja mallintaa tekstien lukemista ja tulkintaa sekä kirjoittamisen tapoja. Opiskelijoita ohjataan toimimaan turvallisesti mediamaailmassa. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan lisäksi hyödyntää kieliyhteisön osaamista.

Arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä romanikielessä

Opiskelijan oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Arviointia tehdessään opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetus-suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen arvioinnin kohteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä rohkaista antamaan ja vastaanottamaan palautetta	S1	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Tekstien tulkitseminen		
T2 auttaa opiskelijaa kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan ja kehittämään peruslukutaitoaan sekä tarjota hänelle mahdollisuuksia tutustua monenlaisiin romanikielisiin teksteihin erilaisissa oppimisympäristöissä	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen ja peruslukutaidon edistyminen
T3 tukea opiskelijaa kuullun ja luetun ymmärtämisessä sekä ohjata häntä huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	S2	Kuullun ja luetun ymmärtämisen kehittyminen
Tekstien tuottaminen		
T4 rohkaista opiskelijaa kehittämään romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan ja ohjata häntä tuottamaan yksinkertaisia romanikielisiä tekstejä monimediasissa oppimisympäristöissä	S3	Suullinen ilmaisu ja tekstien tuottaminen
T5 ohjata opiskelijaa tutustumaan romanikielen oikeinkirjoitukseen ja erikoismerkkeihin sekä edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista	S3	Oikeinkirjoituksen, käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoituminen
Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen		
T6 rohkaista opiskelijaa pohtimaan romanikielen merkitystä itselleen sekä innostaa häntä käyttämään romanikieltä omassa arjessaan	S4	Romanikielen merkityksen ja käyttämisen havainnointi
T7 ohjata opiskelijaa tutustumaan kerronta- ja kulttuuriperinteeseen ja romanien historia-aineistoihin	S4	Romanien perinteen ja historian tuntemus

Aikuisten perusopetusta täydentävä romanikieli aikuisten perusopetuksen päätösvaiheessa

Romanikielen opetus syventää ja laajentaa opiskelijoiden romanikielen taitoa kunkin oman taitotason mukaisesti. Romanikielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja sitä opiskellaan hyödyntäen erilaisia kielenkäyttötilanteita ja tekstilajeja, kulttuurisia kuvia, äänitteitä ja kuullun ymmärtämisen materiaaleja sekä kerronta-, musiikki- ja käsityöperinnettä. Opiskelijat tutustuvat erilaisiin puhuttuihin ja kirjoitettuihin teksteihin sekä oppivat tulkitsemaan, analysoimaan ja tuottamaan niitä. Opiskelijoiden suhde romanikieliseen kirjallisuuteen ja kerronta- ja kulttuuriperinteeseen sekä kieliyhteisöön syvenee ja monipuolistuu. Opiskelijat vahvistavat kielen ominaispiirteiden osaamistaan ja hyödyntävät kielitietoaan ja -taitoaan

erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijoiden arvostus romanikieltä kohtaan lisääntyy ja heidän kykynsä käyttää kieltä tietoisesti ja luovasti kasvaa. Opiskelijat omaksuvat tiedonhaluisen tavan opiskella romanikieltä hyödyntäen vähäistäkin osaamistaan eri kielissä ja vertaillen osaamiaan kieliä.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan monimuotoisiin keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	L1, L2
T2 innostaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa	L2
Tekstien tulkitseminen	
T3 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	L4
T4 innostaa opiskelijaa omaehtoiseen lukemiseen ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen	
T5 rohkaista opiskelijaa kehittämään sana- ja käsitevarantoaan ja omaa romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan hyödyntäen paikallista romaniyhteisöä ja erilaisia oppimisympäristöjä	L2, L5, L7
T6 innostaa opiskelijaa edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä, myös monimediaisissa oppimisympäristöissä	L1, L2, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T7 rohkaista opiskelijaa keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä yhteisölle	L2
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään romanikielen keskeisiin piirteisiin ja vertaamaan romanikieltä suomen kieleen	L1, L2

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Romanikielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

rok1 Romanikielinen vuorovaikutus

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Rohkaistaan opiskelijoita keskustelemaan kielivarantoaan käyttäen. Ohjataan opiskelijoita kehittämään kykyään antaa ja vastaanottaa palautetta. Innostetaan opiskelijoita vahvista-

maan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa. Syvennetään oman kieliyhteisön suullisen perinteen sekä keskustelutapojen tuntemusta. Havainnoidaan romanikielen käyttöä ja sen merkitystä kotimaassa ja maailmalla. Tutustutaan romanikieliseen mediaan ja vertaillaan eri sukupolvien kielenkäyttöä. Rohkaistaan opiskelijoita keskustelemaan romanikulttuurista ja romanien historiasta.

rok2 Tekstien tulkitseminen ja tuottaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Ohjataan opiskelijoita omatoimiseen sana- ja ilmaisuvarannon kartuttamiseen. Vahvistetaan opiskelijoiden kiinnostusta romanikielisiin teksteihin ja keskustellaan lukukokemuksista. Syvennetään romanikielen kirjoitustaitoa sekä oikeinkirjoituksen ja erikoismerkkien hallintaa. Harjoitellaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista, tekstin rakennetta ja kirjoittamisen vaiheita. Pohditaan sanojen merkityksiä ja keskustellaan romanikielelle tyypillisistä ilmaisuista. Ohjataan opiskelijoita kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja toimimaan eettisesti verkossa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää romanikielistä tarjontaa. Opiskelijoiden kielitaito tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Romanikielen opiskelu nähdään osana oppilaitoksen muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä muuta oppilaitoksen toimintaa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen ohjaus, eriyttäminen ja tuki aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijoiden kielellistä kehittymistä tuetaan heidän kielitaitonsa mukaisesti. Keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on tunnistaa kielelliset oppimisvaikeudet mahdollisimman varhain. Kielellisesti kehittyneitä opiskelijoita ohjataan tarpeeksi haasteellisten tehtävien ja materiaalien äärelle ja löytämään mieluisia työtapoja ja oppimisympäristöjä. Sekä miehiä että naisia tuetaan löytämään kiinnostavia tekstejä, viestintävälineitä ja työtapoja.

Opettaja mallintaa tekstien lukemista ja tulkintaa sekä kirjoittamisen tapoja. Opiskelijoita ohjataan toimimaan turvallisesti mediamaailmassa. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset tarpeet. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan lisäksi hyödyntää kieliyhteisön osaamista.

Arviointi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa oppimäärän päättyessä aikuisten perusopetusta täydentävässä romanikielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosessistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoi-

hin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Opiskelijan osaamisen arviointi aikuisten perusopetuksen päättyessä tehdään taulukossa esitettyjen kriteerien mukaisesti. Hyvän osaamisen ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen hyvä osaaminen aikuisten perusopetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan monimuotoisiin keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	rok1	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta.
T2 innostaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa	rok1	Kokonaisilmaisun taidot	Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Opiskelija osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja.
Tekstien tulkitseminen			
T3 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	rok2	Teksti-maailman monipuolisuuden ja monilukutaito	Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä ja monimuotoisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.
T4 innostaa opiskelijaa omaehtoiseen lukemiseen ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	rok2	Tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.
Tekstien tuottaminen			
T5 rohkaista opiskelijaa kehittämään sana- ja käsitevarantoaan ja omaa romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan hyödyntäen paikallista romaniyhteisöä ja erilaisia oppimisympäristöjä	rok2	Suullisen ja kirjoitetun kielen hallinta, kirjoitustaidot ja eettinen verkkoviestintä	Opiskelija osaa ääntää romanikieltä ja hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja hänellä on kohtuulliset näppäintaidot. Opiskelija tuntee eettisen verkkoviestinnän peruseräät.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet	Hyvä osaaminen
T6 innostaa opiskelijaa edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä, myös monimediaisissa oppimisympäristöissä	rok2	Ajatusten ilmaiseminen ja tekstimaailman monipuolistuminen	Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T7 rohkaista opiskelijaa keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä yhteisölle	rok1	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta sekä omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija osaa kertoa romanien historian pääkohdista sekä romanien asemasta yhteiskunnassa.
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään romanikielen keskeisiin piirteisiin ja vertaamaan romanikieltä suomen kieleen	rok1	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla romanikielen keskeisimmät piirteet ja vertailla niitä suomen kielen piirteisiin. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja romanikielen asemaa muiden kielten joukossa.

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opiskeltu kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös aikuisten perusopetuksen päättyessä opiskelijalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

Aikuisten perusopetuksen järjestäjät

AIKUISTEN PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää aikuisten perusopetusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Tämä ohje korvaa Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 19/011/2015) liitteen 3.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.1.2018 lukien.

Lisätietoja ohjeesta saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -osastoista.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Johtaja

Jorma Kauppinen

LIITE

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, aikuisten perusopetusta täydentävänä opetuksena opiskelijan omaa äidinkieltä voivat opiskella kaikki ne opiskelijat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lisäksi opiskelijan oman äidinkielen oppimäärän mukaan voivat opiskella ne suomen-, ruotsin- tai saamenkieliset opiskelijat, jotka osallistuvat ulkomailla hankitun kielitaidon ylläpito-opetukseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Oman äidinkielen oppiminen tukee myös kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen kanssa sekä muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan omaa äidinkieltään ja muita kieliä. Lähtökohtana on opiskelija aktiivisena toimijana, jolloin opiskelijoiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja opiskelijat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä omalla äidinkielellään. Opiskelijoiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja sisällöt on määriteltävä koko aikuisten perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, eriyttämisestä, tuesta ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Opetuksen järjestäjän opetussuunnitelma voi olla myös kielikohtainen. Kielikohtaisessa opetussuunnitelmassa opetuksen tavoitteet määritellään, sisällöt valitaan ja arviointikriteerit asetetaan huomioiden opetettavan kielen erityis-

piirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Aikuisten perusopetuksessa saavutettu opiskelijan osaaminen voi vaihdella kielittäin.

Alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat opetuksen tehtävästä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on oppia toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellä. Opiskelija syventää taitoaan lukea erilaisia lukemistapoja käyttäen, oppii jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittää kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Opiskelija tutustuu kielen keskeisiin ominaispiirteisiin ja oppii hyödyntämään kielitietoaan. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Opiskelija oppii vertailemaan kieliä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista omakielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	L2, L4
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämistaitoja ja lukemisen strategiataitoja kielitaidon mukaan	S2	L1, L4
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	L1, L2, L4,
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan oman äidinkielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	L1, L2, L5
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	L1, L2, L4
Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria		
T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	L1, L2
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	L1, L2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T10 ohjata opiskelijaa hankkimaan tietoa oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	S4	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	L1, L4, L6
T12 tarjota välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohittamiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S4	L1, L2, L4,

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan yhteistyötaitoja, kuten kuuntelemista ja aloitteiden tekemistä sekä pienimuotoisten esitysten tekemistä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään lukemisen ja tekstien tulkinnan taitoa tutustumalla erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin, kuten arkielämässä tarvittaviin teksteihin, sanomalehtiteksteihin ja muihin mediateksteihin, tietoteksteihin ja kaunokirjallisiin teksteihin kielitaidon mukaan. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, muun muassa kysymistä, silmäilyä ja tiivistämistä. Harjoitellaan lukemista sekä kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista tekstien pohjalta. Keskustellaan teksteistä ja jaetaan lukukokemuksia.

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan kirjoitusjärjestelmän ominaispiirteisiin ja harjoitellaan tuottamaan niitä. Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita sekä tekstin rakennetta. Harjoitellaan oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä.

S4 Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria: Tutustutaan oman äidinkielen keskeisiin rakennepiirteisiin. Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin ja vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan omakielisen tiedon hakua, syvennetään median käytön hallintaa ja harjoitellaan eri lähteiden kriittistä tarkastelua.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin sekä vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan omakielisen tiedon hakua ja median käyttöä. Esitellään ja harjoitellaan erilaisia kielenoppimisen strategioita.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää omakielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä sekä rikastaa ja monipuolistaa oman kielen hallintaa ja käyttöä.

Opiskelijoiden kielitaito sekä opettavien kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Opiskelijan oman äidinkielen opiskelu nivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Opiskelijan ohjaus ja eriyttäminen aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen kehittämisessä on tukea opiskelijan kielellistä kehittymistä ottamalla huomioon opiskelijan kielitaito ja oppimisvalmiudet. Opiskelijaa ohjataan toimimaan turvallisesti mediamaailmassa. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet. Opiskelijaa ohjataan riittävän haasteellisten tehtävien ja materiaalien äärelle ja löytämään mieluisia työtapoja ja oppimisympäristöjä.

Arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Arviointia tehdessään opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen arvioinnin kohteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	Vuorovaikutustaidot
Tekstien tulkinta		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista omakielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	Lukeminen ja omakielisten tekstien käyttö
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämistaitoja ja lukemisen strategiataitoja kielitaidon mukaan	S2	Peruslukutaidon sekä tekstin ymmärtämistaitojen kehittyminen

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	Lukutaidon hyödyntäminen tiedonhankinnassa
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	Ilmaisu tekstien tuottamisessa
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan oman äidinkielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	Kirjoittamisen perustaitojen kehittyminen
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	Tekstien tuottaminen
Taito ymmärtää kieltä ja kulttuuria		
T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	Oman ja kieliyhteisön kielenkäytön havainnointi
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	Oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin havainnointi
T10 ohjata opiskelijaa hankkimaan tietoa oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	S4	Keskeisten rakennepiirteiden tuntemus
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T 11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	Oman äidinkielen käyttö oppimisessa ja eri tiedonalojen kielen kehittyminen
T 12 tarjota välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S4	Omakielisen tiedonhankinnan taidot

Aikuisten perusopetusta täydentävä opiskelijan oma äidinkieli aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa erityisenä tehtävänä on oppia toimimaan aktiivisesti omalla äidinkielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii lukemaan erilaisia lukemistapoja käyttäen, jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittää kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Opiskelija tutustuu kielen keskeisiin ominaispiirteisiin. Opiskelija oppii vertailemaan kieltä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Opiskelijan opiskelumotivaatiota vahvistetaan yhteistyössä kieliyhteisön kanssa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemistä erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5
Tekstien tulkitseminen	
T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen	
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	L1, L2
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielisiä mediaa ja kulttuuritarjontaa	L1, L2, L7
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	L1, L2, L4
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	L1, L4, L5

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen kurssit aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

oäi1 Tekstitaitojen kurssi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään vuorovaikutustaitoja ja tekstin ymmärtämisen strategioita. Harjoitellaan lähteiden luotettavuuden arviointia. Tutustutaan myös pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin. Jaetaan tulkintoja teksteistä ja lukukokemuksia erilaisissa viestintäympäristöissä. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista erilaisia tarkoituksia varten sekä syvennetään kirjoittamisprosessin vaiheiden hallintaa. Syvennetään oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä sekä tarkastellaan eri sanojen ja ilmaisujen merkitysten ja sävyjen vaikutusta tekstiin. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

öai2 Kielen käyttö oppimisen tukena

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan omakieliseen mediaan ja kulttuuritarjontaan ja harjoitellaan niiden kriittistä tarkastelua. Syvennetään oman äidinkielen keskeisten piirteiden tuntemusta ja vertaillaan niitä suomen kieleen. Syvennetään eri oppiaineiden käsitteiden ja tekstikäytänteiden tuntemusta. Laajennetaan omakielisen tiedonhaun käyttöä kaiken oppimisen tukena.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää omakielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä ja rikastaa ja monipuolistaa oman kielen hallintaa ja käyttöä. Opiskelijoiden kielitaito sekä opettavien kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa sekä tekstilajien valinnassa. Opiskelijan oman äidinkielen opiskelunivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen ohjaus, eriyttäminen ja tuki aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen järjestämisessä on antaa tukea opiskelijalle sopivien opiskelustrategioiden kehittämisessä ja omien vahvuuksien tunnistamisessa ja niiden avulla oppimisessa. Opiskelijaa ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä niiden monikanavaisuutta hyödyntäen. Opiskelijaa ohjataan myös turvalliseen ja eettisesti vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Opiskelijaa kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä palautetta. Opiskelijan omaa äidinkieltä hyödynnetään myös muiden oppiaineiden käsitteiden oppimisessa ja ajatusten ilmaisemisessa. Opiskelijoita rohkaistaan löytämään itselleen parhaiten soveltuvat työtavat. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet.

Arviointi aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Aikuisten perusopetuksen päättövaiheessassa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Opiskelijan osaamisen arviointi aikuisten perusopetuksen päättyessä tehdään taulukossa esitettyjen kriteerien mukaisesti. Hyvän osaamisen ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida heikommalla suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen hyvä osaaminen aikuisten perusopetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä	oäi1	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa lukea ja tulkita tekstejä.
Tekstien tulkitseminen			
T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	oäi1	Tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.
Tekstien tuottaminen			
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	oäi1	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	oäi1	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	oäi2	Oman äidinkielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja oman äidinkielen asemaa.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä osaaminen
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	oäi2	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	oäi2	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija tuntee oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	oäi2	Omakielinen tiedonhaku	Opiskelija käyttää omaa äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opiskeltu kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös aikuisten perusopetuksen päättyessä opiskelijalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

LIITE 4

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 7 §:n muuttamisesta

135/2017

Valtioneuvoston asetus

perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (422/2012) 5 §:n 3 momentti ja 7 § seuraavasti:

5§

Muille kuin oppivelvollisuuttaan suorittaville oppilaille annettavan opetuksen erityiset tavoitteet

Oppivelvollisuusiän ylittäneille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijan osaaminen, elämäkokemukset, olosuhteet, ikä sekä kieli- ja kulttuuritausta huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot, parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia sekä edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille annettavan perusopetuksen tehtävänä on myös tukea kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

7§

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen tuntijako

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen alkuvaiheeseen käytettävä aika jaetaan opetukseen ja ohjaukseen seuraavasti:

		Alkuvaihe			
		Lukutaitovaihe*			
		Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit	Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Kielet	yhteensä vähintään	15		21	
	Äidinkieli ja kirjallisuus	15	----	17	----
	Vieras kieli		----	4	----
Matematiikka		3	----	5	----
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus		2	----	3	----
Ympäristö- ja luonnontieto		1	----	2	----
Terveystieto			----	1	----
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot		2	----	2	----
Muita perusopetukseen soveltuvia oppiaineita ja aihealueita			----		----
Tarjottavat valinnaiset kurssit vähintään**			6		10
Yhteensä vähintään		27		38	
---- Kursseja voidaan järjestää, jos opetussuunnitelmassa niin määrätään.					
* Lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä numeerisia perustaitoja tarvitseville.					
** Voi sisältää opetussuunnitelmassa määrätyn mukaisesti oppiaineiden ja aineryhmien valinnaisia kursseja, ammatillisia tai lukio-opintoja, työelämään tutustumista sekä muita oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetukseen soveltuvia kursseja.					

Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen päättövaiheeseen käytettävä aika jaetaan opetukseen ja ohjaukseen seuraavasti:

	Pakolliset kurssit	Valinnaiset kurssit
Kielet yhteensä vähintään	20	----
Äidinkieli ja kirjallisuus	*	----
Toinen kotimainen kieli	*	----
Vieraat kielet	*	----
Matematiikka	8	----
Uskonto/elämäkatsomustieto	1	----
Yhteiskunnalliset oppiaineet		
Historia	1	----
Yhteiskuntaoppi	2	----
Luonnontieteelliset oppiaineet		
Fysiikka	1	----
Kemia	1	----
Biologia	1	----
Maantieto	1	----
Terveystieto	1**	----
Opinto-ohjaus ja työelämätaidot	2	----
Muita perusopetukseen soveltuvia oppiaineita ja aihealueita		----
Tarjottavat valinnaiset kurssit vähintään***		10
Yhteensä vähintään	46	
---- Kursseja voidaan järjestää, jos opetussuunnitelmassa niin määrätään.		
* Kursseja on tarjottava. Tarjottavien kurssien määrästä määrätään opetussuunnitelmassa, äidinkieltä ja kirjallisuutta kuitenkin vähintään 4 kurssia. Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti.		
** Pakollinen, jos terveystiedon opintoja ei ole sisällytetty opiskelijan aiempiin perusopetuksen opintoihin.		
*** Voi sisältää opetussuunnitelmassa määrätyn mukaisesti oppiaineiden ja aineryhmien valinnaisia kursseja, ammatillisia- tai lukio-opintoja, työelämään tutustumista sekä muita oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetukseen soveltuviakursseja.		

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa, jos opetussuunnitelmassa niin määrätään.

135/2017

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Helsingissä 23 päivänä helmikuuta 2017

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Hallitusneuvos Janne Öberg

Verkkojulkaisu
ISBN 978-952-13-6385-6
ISSN 1798-8888

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen määräys, jonka pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on antaa yhteinen perusta paikallisille opetussuunnitelmille ja siten edistää opetuksen ja opiskelijoiden oikeuksien yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Perusteet tukevat ja ohjaavat opetuksen järjestämistä ja toteuttamista.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät linjaukset opetuksen järjestämisen lähtökohdista sekä opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Perusteissa käsitellään myös toimintakulttuurin ja yhteistyön kehittämistä, opetuksen ja ohjauksen toteuttamista, oppimisen ja opiskelun tukea, opiskeluhoitoa ja oppimisen arviointia. Opetuksen järjestäjien tueksi perusteisiin on sisällytetty viittauksia opetusta ohjaavaan lainsäädäntöön sekä ohjeita paikallisen opetussuunnitelman laatimiseksi.

Perusteiden liitteinä ovat suositukset aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen, romanikielen ja opiskelijan oman äidinkielen tavoitteista ja sisällöistä sekä opiskelijan oppimisen arvioinnista.